

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Συμπόσιον

ή Περί του Έρωτος

Πλάτων

Μετάφραση
Ν. Κουντουριώτη

ΠΛΑΤΩΝ

Συμπόσιον

Ἡ Περί του Ἔρωτος

Πλάτων, Συμπόσιον ή Περί του Έρωτος

Μετάφραση: Ν. Κουντουριώτης

Ιανουάριος 2014

Εξώφυλλο, επιμέλεια έκδοσης: [Γιώργος Β. Σκάθαρος](#)

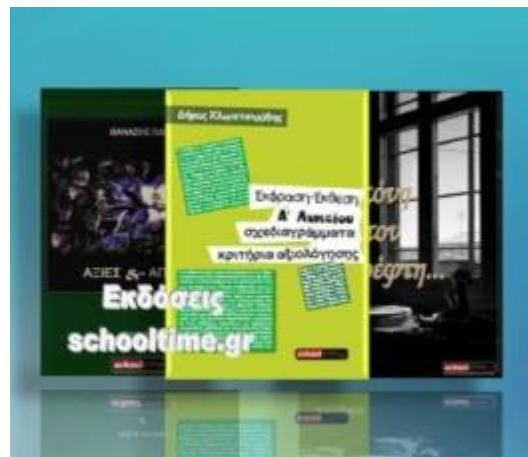
Εκδόσεις schooltime.gr

Εκπαίδευση & Πολιτισμός

Τηλ.: 6977554086

e-mail: info@schooltime.gr

website: www.schooltime.gr

Το παρόν έργο διατίθεται στο κοινό δωρεάν και διανέμεται ελεύθερα στο διαδίκτυο σε μορφή ψηφιακού βιβλίου.

The Project Gutenberg EBook of Symposium, by Plato

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Symposium
(or about love)

Author: Plato

Translator: Nikos Kountouriotis

Posting Date: March 19, 2012 [EBook #35789]

First Posted: April 7, 2011

Language: Greek

Character set encoding: UTF-8

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK SYMPOSIUM ***

Produced by Sophia Canoni

Σε συμπόσιο, όπου γιορτάζεται η νίκη του πλουσίου δραματικού ποιητού Αγάθωνος, οι συνδαιτυμόνες αποφασίζουν να εγκωμιάσουν, κάθε ένας χωριστά τον έρωτα. Τελευταίος μιλεί ο Σωκράτης για να ορίση ότι ο έρωτας, όπως τον εννοούν όλοι, είναι η επιθυμία του ανθρώπου για την ομορφιά. Στην διήγησή του περιλαμβάνει τον μύθο της γένεσης του Έρωτα, γεμάτον βαθύ και υψηλόν μυστικισμό, και παρουσιάζει ιδεολογικά τον ερωτικό πόθο σαν φιλοσοφική έφεση, ως τάση προς ευδαιμονία και, μαζί, αθανασία. Ο ξαφνικός ερχομός του Αλκιβιάδη, μεθυσμένου, που πειράζει φιλικά τον Σωκράτη, επιβεβαιώνει παραστατικά τη σωκρατική ιδεολογία.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ
(ἢ περὶ Ἔρωτος)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΝΙΚ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ
1912

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I

Ανάλυσις του διαλόγου

Εἰς συμπόσιον δοθέν ὑπὸ τοῦ Ἀγάθωνος τὴν ἐπομένην τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ τραγωδίαν, συνδαιτυμόνες μετὰ τῶν ἄλλων εἶνε ὁ Σωκράτης, ὁ Φαῖδρος, ὁ Εὐρυξίμαχος, ὁ Πausανίας καὶ ὁ Ἀριστοφάνης. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὴν προτεραίαν οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτῶν ἦσαν μαζὶ εορτάζοντες τὴν νίκην, ὥς ἐκ τούτου δὲ διετέλουν ἀκόμῃ ὑπὸ τοὺς αἰμούς τοῦ οἴνου ὁ ὁποῖος εἶχε ρεῦσει ἀφθονος, ἀποφασίζεται, κατὰ πρότασιν τοῦ ἱατροῦ Εὐρυξίμαχου, νὰ διεξαχθῇ ἡ συναναστροφή χωρὶς μέθην, ν' ἀποπεμφθῇ ἡ αὐλητρίς καὶ νὰ ληφθῇ ὡς θέμα ομιλίας ὁ Ἔρως, τοῦ ὁποῖου καθένας μετὰ τὴν σειράν θὰ ἐπλεκε τὸ ἐγκώμιον. Ὁ Σωκράτης δὲν ἔχει καμμίαν ἀντίρρησην εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, τόσο μάλλον καθ' ὅσον αὐτὸς τίποτε ἄλλο δὲν γνωρίζει εἰμὴ τὰ ἐρωτικά.

Καὶ ἔτσι ὁ Πλάτων εἰσέρχεται εἰς τὸ θέμα τοῦ.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τεχνοτροπίαν ὄχι ἀσυνήθη εἰς τὸν Πλάτωνα, τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν εἰσάγονται ἀπ' εὐθείας διαλεγόμενα, ἀλλὰ τὰ περὶ τοῦ Συμποσίου καὶ τῶν κατ' αὐτὸ λεχθέντων διηγείται, μετὰ πάροδον χρόνου μακροῦ, πρὸς φίλους τοῦ ὁ Ἀθηναῖος Ἀπολλόδωρος, ὁ ὁποῖος πάλιν δὲν παρευρέθη ὁ ἴδιος εἰς τὸ Συμπόσιον, ἀλλὰ τὰ ἤκουσε μὲν πρὸ καιροῦ παρὰ τινος Ἀριστοδήμου παρευρεθέντος, τὰ ἐνθυμεῖται ὁμῶς καλὰ, διότι προσφάτως εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ τὰ διηγηθῇ εἰς κάποιον ἄλλον φίλον τοῦ. Εἰς τρόπον ὥστε τὰ κυρίως πρόσωπα τοῦ διαλόγου εἶνε δύο, ὁ Ἀπολλόδωρος οὗτος καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς φίλους εἰς τοὺς ὁποῖους τὰ διηγείται, μὴ ὀνομαζόμενος.

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν λοιπὸν αὐτὴν, πρῶτος ομιλεῖ περὶ τοῦ Ἑρωτος ὁ Φαῖδρος, ἔπειτα ὁ Πausανίας, ὁ Εὐρυξίμαχος, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Ἀγάθων. Τελευταῖος εἰς τὴν σειράν ἐρχεται ὁ Σωκράτης.

Καθένας ἀπὸ τοὺς πρῶτους παρουσιάζει κάποιαν μονομερὴ φιλοσοφικὴν ἀντίληψιν. Βεβαίως δι' ὅλας αὐτάς τας πνευματικὰς ὑπεροχὰς ὁ Ἔρως δὲν εἶνε ἀπλῶς τὸ κτηνώδες αἶσθημα τοῦ κοινοῦ ὄχλου. Εἶνε κάτι περισσότερον τούτου. Ἀλλὰ τι; Ὅλοι φαίνονται προσπαθοῦντες νὰ ὑψωθῶν ἕως εἰς ἓνα σημεῖον ὑψηλοτέρας ἀντιλήψεως. Ἡ πλουσία ἑλληνικὴ μυθολογία τοὺς βοηθεῖ εἰς τούτο μετὰ περισσὴν πολυτέλειαν. Τίποτε ἐν τούτοις τὸ ἀρτίον, τὸ συστηματικόν, τὸ συνθετικόν δὲν βλέπει κανεὶς. Εἰς τοὺς λόγους τῶν ὁ Ἔρως φαίνεται

ωσάν να έχασε μέρος από τα πτερά του και είχε ανίκανος να πετάξει εις πολύ μεγάλα ύψη μαζί των. Χελώνη βεβαίως δεν είχε. Αλλ' ούτε αετός.

Ο Πλάτων, ο οποίος είχε ο ανυπέρβλητος αριστοτέχνης εις την διαγραφὴν των χαρακτήρων, ἔχει διὰ τον καθένα ιδιαίτερον τρόπον σκέψεως, αντιλήψεως, διατυπώσεως, σύμφωνον προς τον χαρακτήρα και την ειδικότητα του ομιλούντος.

Διὰ τον νεαρόν Φαίδρον ο Έρως είναι ο πρεσβύτατος των θεών, διότι γονείς αυτού δεν αναφέρονται από κανένα ούτε ποιητήν ούτε πεζόν, πρόξενος δε μεγίστων αγαθών εις τους ανθρώπους, ως εμπνέων αισθήματα ευγενή, την αισχύνην διὰ τα αισχρά, την φιλοτιμίαν προς τα καλά, την αυταπάρνησιν και την αυτοθυσίαν υπέρ του αγαπωμένου. Υπό το κράνος αυτού η Άλκηστις προσφέρεται ν' αποθάνη υπέρ του ανδρός της, ο Αχιλλεύς διὰ να εκδικήση τον θάνατον του Πατρόκλου. Εις τρόπον ώστε ιδεώδης τύπος μιας πολιτείας ή ενός στρατοπέδου θα ήτο ν' αποτελεῖται από εραστάς και αγαπωμένους.

Με τον Πανσανίαν, ο οποίος ομιλεί κατόπιν, γίνεται ένα βήμα προς τα εμπρός. Ο Έρως είναι διπλούς, διότι και Αφροδίται δύο υπάρχουν · η Ουρανία και η Πάνδημος. Αφού λοιπόν ο Έρως είναι ακόλουθος της Αφροδίτης, πρέπει και εις αυτόν κατ' ανάγκην να διακρίνωμεν τον Πάνδημον από τον Ουράνιον. Ο πρώτος είναι ο Έρως των φαύλων ανθρώπων ο αποβλέπων εις τα σώματα μάλλον των αγαπωμένων, γυναικών ή νέων, ενώ ο δεύτερος αποβλέπει εις το ηθικόν και επομένως αντικείμενον έχει το άρρεν, το φύσει ρωμαλεώτερον και μάλλον νουν έχον.

Ο ιατρός Ερυξίμαχος ανοίγει ορίζοντας ευρύτερους. Αποδεχόμενος την διάκρισιν του Πανσανίου, ευρίσκει τον Έρωτα όχι μόνον εις τους ανθρώπους και τα ζώα και τα φυτά, αλλά και εις πολλά άλλα πράγματα υπάρχοντα ως αρμονίαν των εναντίων. Εν πρώτοις εις την τέχνην του, εις την ιατρικήν δηλαδή · διότι η ιατρική, κατὰ τον ορισμόν τον οποίον δίδει, είναι επιστήμη των του σώματος ερωτικών ορμών προς πλησμονήν και κένωσιν, και ο καλύτερος ιατρός είναι ο δυνάμενος να διαγνώσῃ εις αυτὰς τον καλόν και τον αισχρόν έρωτα και έχων την επιτηδειότητα να καταστήσῃ φίλα και αγαπώμενα αμοιβαίως τα εχθρικώτατα μέσα εις το σώμα διακείμενα, δηλαδή το ψυχρόν και το θερμόν, το ξηρόν και το υγρόν και όσα άλλα τοιαύτα. Έπειτα εις την μουσικήν, η οποία είναι επιστήμη των ερωτικών σχέσεων των αναφερομένων εις την αρμονίαν και τον ρυθμόν διότι αρμονία είναι η συνδιαλλαγή του βαρέος και του οξέος τόνου, όπως ρυθμός είναι η συμφωνία του ταχέος και βραδέος. Εις την σύστασιν των ωρών του έτους επίσης, εις τας οποίας ο κόσμος έρως συνίσταται εις σώφρονα συγκεκριασμόν των στοιχείων που ανέφερεν ήδη, του θερμού και ψυχρού, του υγρού και ξηρού. Η μαντική ακόμη και αι θυσίαι, τα μέσα αυτὰ διὰ των οποίων ο άνθρωπος έρχεται εις επικοινωνίαν με το θείον, δεν έχουν άλλον σκοπόν ειμή την διατήρησιν

και θεραπείαν του κοσμίου ἔρωτος. Ο Ἔρως λοιπόν υπάρχει παντού, κόσμιος και ευεργετικός εις ανθρώπους και ζῶα και φυτά όταν υπάρχει αρμονική συνδιαλλαγή των στοιχείων, αισχρὸς και ολέθριος όταν επικρατῇ εις αὐτὰ ἡ ἀκολασία. Τοιουτοτρόπως διὰ του Ερυξιμάχου ο Ἔρως, ἀπὸ του ψυχολογικοῦ επιπέδου εις το οποίον ἐφαίνετο τείνων να περιορισθῇ μέχρις αὐτοῦ, ἐυρύνεται τώρα πολὺ, τείνει, μέσα εις κάποιον ἡμίφως μυστικοπαθείας τρόπον τινά, ὅπου ο ακροατὴς παύει να βλέπῃ καθαρὰ τα πράγματα και, μόλις διακρίνει σκιάς παρασυρομένας εις ἓνα ἀκατανόητον χορὸν ἐρωτικῆς μέθης, να περιλάβῃ ολόκληρον τον φυσικὸν και τον ἠθικὸν κόσμον.

Με τον Αριστοφάνη γίνεται φῶς ἱλαρὸν. Αἱ σκιαὶ διαλύονται τώρα· και διαλύονται με τον τρόπον ακριβῶς που οἱ ἐξορκιστὰί του μεσαιῶνος μεταχειρίζονται διὰ ν' αποδιώξουν τα φαντάσματα με ολίγον ἀλάτι δηλαδή, με το περίφημον αττικὸν ἄλας το οποίον τόσον ἀφειδῶς ἐσκόρπισεν εις τα ἔργα του ο μέγας της ἀρχαιότητος κωμικός. Ο Αριστοφάνης, πριν εἰσέλθῃ εις το θέμα του, σχετίζει την θεωρίαν του Ερυξιμάχου μ' ἓνα πτάρνισμά του, διὰ του οποίου, κατὰ συμβουλήν του τελευταίου τούτου, θεραπεύει τον λόξυγκα ἀπὸ τον οποίον εἶχε καταληφθῇ, και ἐκφράζει την ἀπορίαν του πῶς οἱ ψόφοι και οἱ γαργαλισμοὶ ἐνός πταρνίσματος συνετέλεσαν ὥστε ν' ἀποκατασταθῇ ο κόσμιος ἔρως μέσα εις τον οργανισμόν του. Και κατόπιν διηγείται ἓνα χαριέστατον μῦθον. Εἰς τον παλαιὸν καιρὸν οἱ ἄνθρωποι δεν ἦσαν ὅπως οἱ σημερινοί. Ἐν πρώτοις τα γένη δεν ἦσαν δύο, ἀλλὰ τρία, διότι υπήρχε κ' ἓνα τρίτον γένος ἐξ ἀνδρὸς και γυναικὸς συγκείμενον και διὰ τούτο ἀνδρόγυνον καλούμενον. Ἐπειτα δε και ὅλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι ἦσαν διπλοί, δύο ἄνδρες μαζί, δύο γυναῖκες μαζί, ἓνας ἄνδρας με μίαν γυναῖκα, ἠνωμένοι εις ἓνα σῶμα με μίαν κεφαλὴν, πρόσωπα δυο ἀντιθέτως βλέποντα, χεῖρας τέσσαρας και πόδας ἰσαριθμούς. Και ἦσαν φοβεροὶ εις ῥώμην οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, και διὰ τούτο ἐτόλμησαν να τα βάλουν και με τους θεοὺς ἀκόμη. Τότε ο Ζεὺς ὀργισθεὶς διὰ την αὐθάδειάν των, ἀλλὰ και μη θέλων να ἐξαφανίσῃ τελείως το ἀνθρώπινον γένος, ἀπεφάσισε, διὰ να τους καταστήσῃ ἀσθενεστέρους, να τους διαχωρίσῃ εις δύο. Τοιουτοτρόπως κάθε ἄνθρωπος τώρα εἶνε μια τσέτουλα ἀνθρώπου κομμένου εις δύο· και ἐπειδὴ τείνει να ἐπανέλθῃ εις την ἀρχικὴν του φύσιν την διπλὴν, ἐγεννήθη ο Ἔρως. Ο Ἔρως λοιπόν δεν εἶνε τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀναζήτησις του ἡμίσεως. Ἐάν δε ἡ ἀρχαία ἐκείνη φύσις του ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἀρίστη, ἐκεῖνο που μας πλησιάζει περισσότερο προς αὐτὴν εἶνε ἐπίσης το ἀρίστον.

Δεν μένει πλέον, ἐξαιρουμένου του Σωκράτους, παρά ο Ἀγάθων, τραγικὸς ποιητὴς τρυφερός και κομποεπής, ἀλλ' αερολόγος ὁπωσδήποτε, του οποίου δεν διεσώθη μεν κανέν ἔργον μέχρις ἡμῶν, πλην του τίτλου ἐνός πρωτοτύπου, φαίνεται, εις το εἶδος του δράματος

επιγραφομένου *Άνθος*, αλλ' εάν κρίνωμεν εκ της εικόνας πού μας δίδει, περί αυτού ο Πλάτων, η ζημία δεν είνε πολύ μεγάλη. Φαίνεται μάλιστα ότι και κατά το σώμα ήτο τρυφερός την όψιν και θηλυπρεπής, αν κρίνωμεν από τας *Θεσμοφοριαζούσας* του Αριστοφάνους, εις τας οποίας παριστάνεται ο Ευριπίδης προτείνων εις αυτόν να ενδυθή γυναικεία φορέματα, με τα οποία να διαλάβη τας βουλευομένας θάνατον κατ' αυτού γυναίκας και χρησιμεύση πλησίον αυτών ως συνήγορός του. Ο Αγάθων λοιπόν ευρίσκει ένα κενόν εις τους λόγους των άλλων. Όλοι περιωρίσθησαν να καλοτυχίζουν τους ανθρώπους διά τα αγαθά των οποίων αίτιος είνε ο Έρως· τι πράγμα δε είνε εκείνος ο οποίος εδώρησε τα αγαθά αυτά, δεν είπε κανείς. Την έλλειψιν αυτήν θα την αναπληρώση αυτός. Λοιπόν ο Έρως είνε ο ευδαιμονέστατος των θεών, διότι είνε ο ωραιότατος. Και είνε ωραιότατος, διότι πρώτον είνε νεώτατος και πάντοτε νέος, αντιθέτως προς όσα είπεν ο Φαίδρος, όστις τον θέλει τον πρεσβύτατον των θεών· απόδειξις δε της νεότητός του είνε ότι αποφεύγει το γήρας· έπειτα είνε απαλώτατος και λεπτότατος, διότι την οίκησιν αυτού εγκαθιστά μέσα εις τα ήθη και τας ψυχάς θεών και ανθρώπων. Δίκαιος προς τούτοις, διότι η βία είνε ξένη προς τον Έρωτα και μόνον θεληματικώς δουλεύει καθένas προς αυτόν. Είνε σώφρων, ανδρείος, αφού κρατεί υπό την εξουσίαν του τον ανδρειότατον όλων, τον Άρην, σοφός, αφού έχει την δύναμιν να μεταβάλλη τους άλλους εις ποιητάς και τεχνίτας. Και ο Αγάθων τελειώνει εις ένα ρητορικόν λυρισμόν με ηχηράς λέξεις και φράσεις.

Τελευταίος μένει ο Σωκράτης, εις τα λεγόμενα δε αυτού ακριβώς πρέπει να ζητηθή η Πλατωνική περί του Έρωτος θεωρία. Ζητεί εν πρώτοις την άδειαν ν' απευθύνη ολίγας ερωτήσεις εις τον Αγάθωνα, τον οποίον αναγκάζει να ομολογήση ότι ο Έρως δεν είνε ούτε ωραίος ούτε αγαθός, διά τον απλούστατον λόγον ότι ποθεί το ωραίον και μαζί με αυτό και τα αγαθά, τα οποία είνε επίσης ωραία· δεν ποθεί δε κανείς παρά εκείνο του οποίου στερείται. Επομένως ο Έρως στερείται και δεν έχει κάλλος. Και ο Σωκράτης αφήνει εδώ τον Αγάθωνα, ομολογούντα ότι, δεν ημπορεί να τα βάλη μαζί, του, διά να εκθέση όσα περί του Έρωτος εδιδάχθη από μίαν σοφήν ξένην, την εκ Μαντινείας Διοτίμαν. Αποτελεί ίσως τούτο σιωπηράν διαμαρτυρίαν διά την μέχρι της στιγμής εκείνης παραγνώρισιν της σημασίας της γυναικός επί τοιούτου θέματος.

Λοιπόν κατά την Διοτίμαν αυτήν ο Έρως δεν είνε ούτε ωραίος ούτε αγαθός, όπως απεδείχθη ήδη. Έπεται εκ τούτου ότι ο Έρως είνε άσχημος και κακός; Καθόλου, αφού υπάρχει και μέσον τι μεταξύ ωραιότητος και ασχημίας, μεταξύ αγαθότητος και κακίας.

Ουδὲ καν θεὸς εἶνε ὁ Ἔρως, αφοῦ στερεῖται τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὠραίων, πράγμα το ὁποῖον δεν ἡμπορεῖ να λεχθῇ διὰ τοὺς θεοὺς. Εἶνε λοιπὸν θνητός; Οὔτε· ἀλλ' ὅπως εἶνε μέσον τι μεταξὺ ὠραιότητος καὶ ἀσχημίας, κατὰ τον αὐτὸν τρόπον εἶνε μέσον τι μεταξὺ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου. Με ἄλλας λέξεις ὁ Ἔρως εἶνε δαίμων μέγας, διότι παν δαιμόνιον εἶνε μέσον τι μεταξὺ θεοῦ καὶ θνητοῦ, μέσον διὰ του ὁποῖου συμπληρώνεται το μεταξὺ κενόν, εἰς τρόπον ὥστε το σύμπαν αὐτὸ συνδέεται προς εαυτὸ τοιουτοτρόπως, καὶ διὰ του ὁποῖου ὁ ἄνθρωπος ἐπικοινωνεῖ με το θεῖον.

Εἶνε δε ὁ Ἔρως του Πόρου καὶ της Πενίας υἱός, δηλαδὴ θεοῦ καὶ θνητῆς. Εντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ. Ἀπὸ την μητέρα του ἔχει σύντροφον παντοτεινὸν την ἐνδειαν, καὶ ἀντὶ ὠραῖος καὶ ἀπαλός, εἶνε, ἐξ ἐναντίας, ξηρός καὶ ταλαιπωρημένος καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἄστεγος, μικρός καὶ ταπεινός ὢν πάντοτε καὶ μὴ ἔχων πού την κεφαλὴν κλίνει. Ὡς ἐκ του πατρός του δε πάλιν, εἶνε ἀνδρείος, ἀφοβος, ὀρμητικός, ἐπινοητικώτατος δε, δεινός γόης καὶ μάγος καὶ σοφιστής, ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τα ὠραία καὶ τα ἀγαθὰ καὶ φιλοσοφῶν διὰ παντός του βίου.

Εἰς ὀλίγας λέξεις, ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία του κατέχειν το ἀγαθὸν διὰ παντός, το διακρίνον δε αὐτὸν πάσης ἄλλης ἐπιθυμίας του ἀγαθοῦ, ἥτις ἄλλως εἶνε κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, εἶνε τοῦτο, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκει τις να γεννήσῃ, εἴτε κατὰ το σῶμα εἴτε κατὰ την ψυχὴν, μέσα εἰς το ὠραῖον. Αἰτία δε τούτου εἶνε ὅτι ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ το δυνατόν την διακόνισιν καὶ την ἀθανασίαν, διότι ὁ πόθος του ἀγαθοῦ συνυπάρχει ἀναγκαίως μετὰ του πόθου της ἀθανασίας, αφοῦ ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία του ἔχειν το ἀγαθὸν διὰ παντός. Καὶ τοῦτο μόνον διὰ της γεννήσεως εἶνε δυνατόν να το ἐπιτύχῃ, καθόσον δι' αὐτῆς καταλείπει ἄλλο νέον ἀντὶ του παλαιοῦ. Ἀκολουθία τούτου εἶνε ὅτι οἱ μὲν κατὰ τα σῶματα ἐγκύμονες ὄντες τρέπονται προς τὰς γυναῖκας, διὰ παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν, ὅπως νομίζουν, ποριζόμενοι διὰ τον ἔπειτα χρόνον πάντα· οἱ δε κατὰ τὰς ψυχὰς, προς ὅσα ἀρμόζουν εἰς της ψυχῆς τὰς συλλήψεις καὶ τὰ γεννήματα, προτιμώντες μὲν καὶ οὔτοι, ὡς κυοφοροῦντες, τὰ ὠραία σῶματα ἀπὸ τὰ ἀσχημα, ἀλλ' ἐπιδιώκοντες προ παντός το ψυχικὸν κάλλος, μέσα εἰς το ὁποῖον, ὅταν το εὔρουν, θα γεννήσουν ὅσα ἐγκυμονοῦν, γινόμενοι ἀμέσως εὐγλωττοι εἰς λόγους περὶ ἀρετῆς προς τον ἄνθρωπον τούτον καὶ ἐπιχειροῦντες να τον διδάξουν.

Ἔως ἐδὼ τὰ ἐρωτικά ἀποτελοῦν ἀπλὴν προπαρασκευὴν διὰ να χωρήσῃ τις προς τον τελικὸν σκοπὸν, ὅστις εἶνε ἡ διὰ του ἔρωτος ἐξύψωσις του ἀνθρώπου μέχρι του θείου καὶ ὅστις ἀποτελεῖ την οὐσίαν της περὶ ἔρωτος πλατωνικῆς θεωρίας.

Ἡ ἐξύψωσις αὕτη γίνεται δι' ἀναβάσεως τρόπον τινὰ ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα, ἀρχῆς γινομένης ἐκ τῶν κάτω. Πρώτην δε βαθμίδα ἀποτελεῖ ἡ προσήλωσις προς ἓνα μόνον ὠραῖον σῶμα. Αφοῦ γεννήσῃ

τις ενταύθα λόγους καλούς και εννοήση ότι το εις ένα οιονδήποτε σώμα υπάρχον κάλλος είνε αδελφόν του εις άλλο σώμα υπάρχοντος, αναβαίνει εις τα δύο σώματα και από τούτων εις όλα τα ωραία σώματα. Έπειτα από των ωραίων σωμάτων αναβαίνει εις το ψυχικόν κάλλος, αρκούμενος εις αυτό και αυτό μόνον επιζητών, από τούτον δε, αφού αντιληφθή ότι το ωραίον είνε παντού το αυτό, προχωρεί εις τα ωραία έργα και από τούτων εις την ωραιότητα της μαθήσεως, έως ότου από μαθήσεως εις μάθησιν καταλήξη εις την γνώσιν αυτού του απολύτου καλού, του αναλλοιώτου και αιωνίου, του απηλλαγμένου από ανθρωπίνας σάρκας και χρώματα και την άλλην περισσήν ματαιότητα της ανθρωπίνης φύσεως, αυτού δηλαδή του θείου κάλλους του μοναδικού εις το είδος του.

Μόνον ο φθάσας μέχρι του τέλους αυτού ημπορεί να γεννήση όχι είδωλα αρετής, ως ερχόμενος εις συνάφειαν όχι με είδωλον, αλλ' αληθινήν αρετήν, ως ερχόμενος εις συνάφειαν με το αληθές.

Εδώ φαίνεται λήγον το θέμα του διαλόγου και επιπολαίως κρίνων τις θα ενόμιζεν ότι τα παρακάτω αποτελούν προσθήκην έξω του θέματος. Δεν έχει όμως ούτω το πράγμα. Εξ εναντίας, ο διάλογος δεν θα ήτον πλήρης, εάν ετελείωνεν εδώ. Διότι δεν ήρκει να εκτεθή μία τόσοσιν αλλόκοτος διά τον αμύητον θεωρία περί έρωτος, αλλ' έπρεπε να προστεθή και οποιόν απεργάζεται τον άνθρωπον ο πλατωνικός αυτός έρωσ.

Και ιδού εισβάλλει μεθυσμένος ο Αλκιβιάδης, υποβασταζόμενος από μίαν αυλητρίδα και από άλλους φίλους των οργίων του.

Τον άνθρωπον αυτόν η μοίρα εμοίρανε με ό,τι δύναται θνητός να ποθήση εις τον κόσμον αυτόν· κάλλος τοιούτον, ώστε ο Ξενοφών να λέγη περί αυτού ότι ήτον αδύνατον να του αντισταθή και η σεμνοτέρα των γυναικών· γένος περιλαμπρον — Λιακίδης εκ πατρός, Αλκμαιωνίδης εκ μητρός· πλούτον, επαυξηθέντα κατόπιν διά γενναίας προικός· σωματικήν διάπλασιν και ρώμην τοιαύτην, ώστε να του είνε εύκολος πάσα διαίτα, από της Σπαρτιατικής σκληραγωγίας μέχρι της Περσικής τρυφηλότητος και πολυτελείας· ευφυίαν και ευστροφίαν πνεύματος, την οποίαν μετεχειρίσθη εις κορεσμόν της αχαλινώτου φιλοδοξίας του και εις καταστροφήν της πατρίδος του, εξωθήσας τους πρέσβεις των Λακεδαιμονίων εις την διάπραξιν της μοναδικής εκείνης εις την διπλωματικών ιστορίαν του κόσμου αστοχίας, άλλα να ειπούν εις την βουλήν και άλλα εις την εκκλησίαν του δήμου· ανδρείαν, της οποίας δείγματα έδωκεν από της πρώτης αυτού νεότητος, διακριθείς κατά την εις Ποτίδαιαν εκστρατείαν, ουδέποτε δε νικηθείς ως

στρατηγός. Αλλά μαζί με τα χαρίσματα αυτά, ωσάν να μετενόησε διά το ἔργον της, τον επροίκισε με περισσὴν αναισχυντίαν, της οποίας ενωρίτατα επίσης ἔδωκε δείγμα, όταν, μαθὼν ὅτι ο μέγας Περικλῆς, ο και κηδεμών του, δεν ηυκαίρει να τον δεχθῇ διότι εσκέπτετο πῶς να δώση λόγον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, εἶπε: «Και δεν σκέπτεται καλύτερα πῶς να μη δώση λόγον;»

Ο αναισχυντος λοιπὸν αὐτὸς ἄνθρωπος εἶνε ο μόνος κατάλληλος διὰ να δειχθῇ με την ζωηροτέραν ἀντίθεσιν ο χαρακτήρ του Σωκράτους. Εἶνε δε πρὸς τοὺτοις και μεθυσμένος, διὰ να εἰπῇ ὅλην την ἀλήθειαν, με ὅλην την ωμότητα του γυμνοῦ. Και ἔτσι ἡ μεγάλη, ἡ υπεράνθρωπος, ἡ ἀληθῶς θεοεϊκελος ἐκείνη μορφή του μεγάλου της ἀρχαιότητος φιλοσόφου, ὅστις, ὅπως ἔλεγε, δεν ἐγνώριζε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τα ἐρωτικά, εὐρίσκει εἰς το στόμα του Ἀλκιβιάδου τον ἀκούσιον τρόπον τινα ὑμνητὴν της. Χωρὶς ἄλλο την εἰκόνα αὐτὴν του Σωκράτους εἶχεν ὑπ' ὀψιν, πολλοὺς αἰῶνας βραδύτερον, ο Χριστιανὸς Ἑρασμος, όταν ἀνεφώνει ἐν κατανύξει:

— Ἄγιε Σωκράτη, προσευχήσου ὑπὲρ ημῶν.

Μετὰ το ἐγκώμιον του Σωκράτους ὑπὸ του Ἀλκιβιάδου εἰσελαύνει ὁμιλος κωμαστῶν και ἡ μέχρι της στιγμῆς ἐκείνης κρατήσασα εἰς το συμπόσιον τάξις και εὐκοσμία πνίγεται μέσα εἰς ὀργία μέθης, ὑπὸ τοὺς ατμούς της οποίας οἱ συμπόται ὑποκύπτουν ο ἓνας μετὰ τον ἄλλον και ἢ ἀνεχώρησαν πλέον ἢ ἀπεκοιμήθησαν. Οἱ μόνοι, ἐκτὸς του Σωκράτους, ἀντέχοντες ἀκόμη, ο Ἀριστοφάνης και ο Ἀγάθων, νυστάζουν τότε και αὐτοὶ και ἐπὶ τέλους ἀποκοιμῶνται. Ἐν τῷ μεταξύ ο ἥλιος ἀνατέλλει, το φῶς των λύχνων ὠχριά, και μόνον ἀνέσπερον ἐν μέσῳ τόσων ἠθικῶν συντριμμάτων ἐξακολουθεῖ να λάμπη μέχρι τέλους του Συμποσίου το φῶς της μεγαλοφυίας του Σωκράτους.

II

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΩΝΙΚΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ

Ἀς το εἰπῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ο ἔρως ἀποτελεῖ μέρος ολοκληρωτικὸν του ὅλου συστήματος της Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Δεν εἶνε τι ἀνεξάρτητον του ὅλου συστήματος, μία βιολογικὴ τρόπον τινα παρένθεσις μέσα εἰς αὐτό, ἀλλὰ συνάπτεται στενῶτα με ὅλας τας κυριαρχούσας εἰς τοῦτο θεμελιώδεις ιδέας, εἶνε ἡ κλεις, ἀν θέλετε, ἡ ἀνοίγουσα την θύραν εἰς ὅ,τι ἔχει σκοτεινότερον και μυστηριωδέστερον ἡ Πλατωνικὴ φιλοσοφία. Ἀφηρέσατε ἀπ' αὐτῆς τον ἔρωτα; Εἶνε ὡς να εσβύσατε το φῶς. Δεν ἀπομένει πλέον παρά ἓνα σύνολον αὐθαίρετον με πολλὰ χάσματα. Και τῶντι τοιαῦτα χάσματα διέκριναν σοβαρώτατοι μελετηταὶ της Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, τα οποία και ἔσπευσαν να

επικρίνουν με την ευκολίαν εκείνην με την οποίαν επικρίνεται συνήθως το έργον των μεγάλων.

Θ' αρκεσθώμεν εδώ εις ένα μόνον παράδειγμα, διότι η εξέτασις της ως άνω τεθείσης αρχής καθ' όλην την έκτασιν της εφαρμογής αυτής εις τας λεπτομερείας θα ήτον έργον ειδικής μελέτης υπερβαινούσης τα στενά όρια ενός προλόγου, όστις σκοπόν έχει να δώση εις χονδράς γραμμάς ιδέαν, όσον το δυνατόν περισσότερον εύληπτον και απηλλαγμένην από τα σκότη της μεταφυσικής, της σημασίας του έρωτος εις την πλατωνικήν φιλοσοφίαν.

Ούτως εις το ουδεις *εκών κακός* του Σωκράτους, όστις επρέσβευεν ότι η διάπραξις του κακού είναι αποτέλεσμα αγνοίας, λέγων, κατά τον Ξενοφώντα, «και την δικαιοσύνην και την πάσαν άλλην αρετήν σοφίαν είναι», αντετάχθη η ηθική καλουμένη ελευθερία, ως εκ της οποίας, μολονότι γνωρίζοντες το καλύτερον, είναι δυνατόν εν τούτοις να προτιμήσωμεν το χειρότερον (*video meliora probo"ue; deteriora se"uor*). Κατά την ιδέαν αυτήν ο Σωκράτης, και μαζί με αυτόν ο Πλάτων, όστις πιστώσ ηκολούθησε την σωκρατικήν αυτήν θεωρίαν (μολονότι ηναγκάσθη δήθεν να την μετριάση οπωοδήποτε, προσθέσας τον *θυμόν*), παρεγνώρισαν εντελώς την ηθικήν ελευθερίαν, και τούτο εις εποχήν κατά την οποίαν ο Ευριπίδης έθετεν εις το στόμα της Μηδείας τους στίχους:

Και μανθάνω μεν οία δραν μέλλω κακά,
θυμός δε κρείσων των εμών βουλευμάτων,
όσπερ μεγίστων αίτιος κακών βροτοίς.

Η αρετή είναι γνώσις, είναι επιστήμη· ιδού η βάσις της Σωκρατικής και Πλατωνικής ηθικής. Αλλ' είναι επιστήμη απορρέουσα εκ του θείου έρωτος, είναι η διά του έρωτος επίγνωσις του απολύτου καλού, και υπό την έποψιν αυτήν έρως, επιστήμη, ηθική συγχέονται ή μάλλον ταυτίζονται. Με άλλας λέξεις ο έρως ενταύθα συμπίπτει προς την *θριαμβεύουσαν χάριν* των θεολόγων. Και είναι μεν αληθές ότι και οι θεολόγοι άλλοτε μεν εθεώρησαν την θείαν χάριν ανίκητον και άλλοτε αντέταξαν εις αυτήν την ηθικήν ελευθερίαν, αλλ' επίσης βέβαιον είναι ότι οι εξοχώτεροι αντιπρόσωποι της ταυτίσεως του θείου έρωτος και της καθαράς επιστήμης, οι συνδυάσαντες εις την ζωήν των θεωρίαν και πράξιν, ο Σωκράτης και ο Σπινόζας, διά ν' αναφέρωμεν μόνον αυτούς, έζησαν βίον όσιον.

Ελέχθη επίσης ότι οι Αλεξανδρινοί, διά να συμβιβάσουν τον Πλάτωνα μετά του Αριστοτέλους, επενόησαν την *έκτασιν*. Αλλ' η έκτασις του νεοπλατωνισμού δεν είναι τίποτε άλλο παρά ο έρως εν ενεργεία τρόπον τινά, και την έκτασιν αυτήν την βλέπομεν διαρκούσαν κάποτε, κατά την εις Ποτίδαιαν εκστρατείαν, επί ολόκληρον εικοσιτετράωρον, κατά το οποίον ο Σωκράτης έμεινε, κατά

την αφήγησιν του Αλκιβιάδου, ὀρθίος και ακινητών, προσηλωμένος εις κάτι.

Εκ των ανωτέρω εννοείται ποίαν σημασίαν εἶχεν η παροιμιώδης κατάστασις διαβεβαίωσις του Σωκράτους ὅτι τίποτε δεν γνωρίζει και ὅτι ὅλαι αι γνώσεις του περιορίζονται εις τα ερωτικά, εις τον ἔρωτα διὰ του οποίου και μόνου, ὅπως λέγει, εἶνε κατορθωτή η γέννησις αληθινῆς ἀρετῆς και ὄχι ειδώλων ἀρετῆς. Διὰ τον Σωκράτη «ο μεν περί τα τοιαῦτα [τα ερωτικά ιδίως] σοφός, δαιμόνιος ἀνὴρ, ο δε ἄλλο τι σοφὸς ὢν ἢ περί τέχνας ἢ χειρουργίας τινάς, βάνανσος». Ο Ἐκκλησιαστής βεβαίως δεν ἔχει διάφορον γνώμην, ὅταν λέγη:

«Του πονήσαι βιβλία πολλά οὐκ ἔστι περασμός, και μελέτη πολλή κόπως σαρκός».

Ἀλλ' η λέξις ἔρως εἶνε τὸσον πολυσήμαντος και τὸσον ποικίλας και διαφόρους περιλαμβάνει ἐννοίας, ὥστε ὁρισμός αὐτοῦ δυνάμενος να περιλάβῃ ὅλας αὐτάς τας ἐννοίας εἶνε ἀδύνατος. Ο Βολταίρος, νομίζω, ἐπεχείρησεν ἀπαριθμῆσαι των σημασιῶν αὐτοῦ ἀρχίσας ἀπὸ την ζωολογίαν και καταλήξας εις την θεολογίαν, ο δε Σπένσερ περιορίσθη εις ἀνάλυσιν των στοιχείων ἀπὸ τα οποία ἀποτελεῖται το αἶσθημα αὐτό, περιέχον θαυμασμόν, στοργήν, την ευφροσύνην που προξενεῖ η καλλονή κλπ., ἐνὼ ο Λειβνίτιος, κλείων τον ἔρωτα μέσα εις ἀσφυκτικὸς στενὸν ἠθικὸν κύκλον, περιορίζει αὐτὸν εις χαράν διὰ την εὐτυχίαν του ἄλλου και εις αἶσθησιν της εὐτυχίας του ἄλλου ὡς ιδίας. Ο Σοπενάουερ εἶνε ὁπωσδήποτε γενικώτερος, θεωρὼν τον ἔρωτα ἐπάνω κάτω ὡς ἐνστικτον διὰ του οποίου η θέλησις ἐκδηλώνει την αἰωνιότητά της εις τα εἶδη.

Ἀλλ' ὅλαι αὗται αι ἀπόψεις και ὅσας ἄλλας θα ἦτον δυνατόν ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, περιορίζονται εις κύκλον κατὰ το μᾶλλον ἢ ἥττον στενόν, ἄλλοτε βιολογικόν, ἄλλοτε ἠθικόν, μεταφυσικόν, ψυχολογικόν κλπ. Αὐτός εἶνε ἴσως ο λόγος διὰ τον οποίον και ο Πλάτων ἀπέφυγε πάντα ὁρισμόν του ἔρωτος. Διότι το μορφήν ὁρισμοῦ ἔχον συμπέρασμα, κατὰ το οποίον ἔρως εἶνε η ἐπιθυμία του κατέχειν το ἀγαθόν διὰ παντός, δεν εἶνε ὁρισμός, ἀφοῦ ἀμέσως κατωτέρω ἐξετάζεται το ζήτημα, εις τι πρέπει ν' ἀναβλέπῃ η προσπάθεια των διωκόντων το ἀγαθόν διὰ να χαρακτηρισθῇ ὡς ἔρως. Ἐπίσης δεν πρέπει να νομισθῇ ὅτι ἔρως κατὰ την πλατωνικὴν ἀντίληψιν εἶνε γενικῶς ο πόθος της ἀθανασίας. Διότι μη λησμονώμεν ὅτι του ἔρωτος μετέχει και το θεῖον, ὅπερ ἀποτελεῖ τον ἕτερον των πόλων των ἀναγκαίων εις γέννησιν της αληθινῆς ἀρετῆς, και ἐπομένως τοιαύτη ἀντίληψις ἤθελεν ἐξωθήσει τον Πλάτωνα εις ταπεινὸν ἀνθρωπομορφισμόν ἀναιρῶντα

αυτήν την υπόστασιν του Απολύτου. Διά τούτο αρκείται απλώς να ειπεί ότι ο έρως, ο έρως της θνητής φύσεως, είναι και της αθανασίας έρως.

Προ παντός όμως πρέπει να εννοηθή ότι ο Πλατωνικός έρως δεν είναι ποτέ, υπό οσονδήποτε περιορισμένην ηθικήν έποψιν και αν εξετασθή, το απλούν στοργικόν αίσθημα, το άγονον και στείρον. Ο Πλατωνικός έρως, είτε εις τον οργανικόν κόσμον είτε εις τον ηθικόν ή μεταφυσικόν αναφέρεται, είναι δύναμις γονιμοποιός. Και διά να εννοηθή καλύτερον οπωσδήποτε η έκτασις, η σημασία, ακόμη δε και η αρχή αυτού, επιβάλλεται ευρυτέρα κάπως επισκόπησις.

Εις οσονδήποτε μακρυνόν παρελθόν και αν ανατρέξωμεν, θα εύρωμεν μέσα εις το χάος των κοσμογονικών μύθων, αλληγοριών, παραδόσεων, θρησκευτικών δοξασιών και συμβόλων, κυριαρχούσαν αμετάβλητον διά μέσου των αιώνων, από της πλέον σκοτεινής εποχής έως σήμερον, υπό μορφάς εξωτερικεύσεως διαφόρους, άλλοτε φωτεινάς και άλλοτε καλυπτομένας από τον ζόφον της μεταφυσικής ή της μυστικοπαθείας, την ιδέαν του Έρωτος.

Και εν πρώτοις σαφώς ευρίσκομεν εκφραζομένην την ιδέαν του ανδρογόνου της θεότητος εις την αρχαιοτάτην των θρησκειών, την Ινδικήν. Σύμβολον λατρείας εις αυτήν είναι το άνθος του λωτού εν ερμαφροδίτῳ αναπαραστάσει με τον *Λίνγαμ* (φαλλόν), το διακριτικόν σημεῖον της γονιμοποιού δυνάμεως του άρρενος, και τα λοιπά γεννητικά όργανα. Εις τους κατακλυσμούς, κατά την ινδικήν μυθολογίαν, ο λωτός λαμβάνει σχήμα λέμβου ιστιοφόρου διά να σώση το ανθρώπινον γένος από του καταποντισμού.

Εις την Αίγυπτον παρά τον Όσιριν ευρίσκομεν την Ίσιδα, εκ της συναφείας των οποίων εγεννήθη ο Ώρος. Όχι δε μόνον τούτο, αλλά και τα τέσσαρα πολυθρύλλητα στοιχεία τα οποία τινές των παλαιοτάτων ελλήνων φιλοσόφων έθεσαν ως κοσμογονικήν αρχήν, δηλαδή το ύδωρ, το πυρ, η γη και ο αήρ, παριστάνονται ως ιδιαίτερα χορεία θεών, κατά ζεύγη άρρενος και θήλεος έκαστον, με κεφαλήν ανθρωπίνην μεν ή βατράχου οι άρρενες θεοί, όφεως δε αι θείαιναι. Και εις μεν το ζεύγος το παριστάνον το ύδωρ ο θεός καλείται *Νουν* και η θεά *Νουντ* — το *τ* είναι δηλωτικόν του θηλυκού γένους — εις το παριστάνον το πυρ ο θεός καλείται *Χεχ* και η θεά *Χεχτ*, εις το ζεύγος της γης *Κεκ* ο θεός και *Κεκτ* η θεά, και τέλος το του αέρος φέρει τα ονόματα *Νι* και *Νιτ*.

Προκειμένου μάλιστα ενταύθα περί των στοιχείων ως αρχής κοσμογονικής, δεν είναι ίσως άσκοπον να προστεθή ότι ο Αριστοτέλης, ομιλών περί του Θαλού όστις ως αρχήν του παντός θεώρει το ύδωρ, παρατηρεί ότι εις την υπόθεσιν αυτήν ωρμήθη πιθανώς «*διά το πάντων τα*

σπέρματα την φύσιν υγρὰν ἔχειν, το δε ὕδωρ ἀρχὴν της φύσεως εἶναι τοις υγροῖς»

Ἀς μὴ λησμονώμεν πρὸς τούτοις ὅτι εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἡ Σφιγξ, ἡ συμβολίζουσα τὸ αἰνίγμα της ζωῆς, ἔχει μὲν σῶμα ταύρου, ὄνυχας λέοντος καὶ μορφήν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ τὸ στήθος της εἶνε στήθος γυναικὸς συμβολίζον τὸν Ἔρωτα, πρὸς τούτοις δε φέρει καὶ πτέρυγας, ὅπως καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Ἔρως.

Παρατρέχοντες τοὺς Σίνας με τὸ ζεύγος τῶν *Γυάγγ* καὶ *Γυν* καὶ ἐρχόμεθα εἰς τοὺς ἰδικούς μας προγόνους.

Εἰδὼ πλέον ευρισκόμεθα εἰς τὴν δυσκολίαν της ἐκλογῆς ἐν μέσῳ τόσοσ πλοῦτου μύθων, παραστάσεων, ἀλληγοριῶν. Παρατρέχοντες τὴν θεογονίαν τοῦ Ησίοδου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ Χάους ἐγεννήθησαν πρῶτον ἡ Γῆ καὶ ὁ Ἔρως, ἐρχόμεθα εἰς τὴν Ὀρφικὴν θεογονίαν.

Ἐν πρῶτοις, κατὰ Ὀρφικὸν στίχον, ὁ Ζεὺς καὶ *ἀρσην* *γένετο* καὶ *ἀμβροτος νόμφη*.

Ἐρχεται ἔπειτα ὁ θαυμάσιος μῦθος περὶ τοῦ Φάνητος, ὅστις εἶνε αὐτὸς ὁ Ἔρως ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, καλούμενος οὕτω, *ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντός ἐγεντο*. Ὁ ἔρως ἄλλως ἀπαντάται ὑπὸ πολλὰ ὀνόματα μέσα εἰς τὸ χάος τῶν περὶ αὐτοῦ μύθων. Τον εὐρίσκομεν ὡς Φάνητα, ὡς Μήτην, ὡς Ἡρικαπαῖον, ὡς Διόνυσον, ὡς Εὐβουλήα, ὡς Ἀνταύγην κλπ. Ὁ Φάνης λοιπὸν αὐτὸς ἢ Φαέθων ἢ ἀπλοῦστερον Ἔρως ἐγεννήθη πρῶτος ἐκ τοῦ κοσμογονικοῦ Ωοῦ, τοῦ περικλείοντος ἐν σπέρματι ολόκληρον τὸν κόσμον, ὅστις ἐξ αὐτοῦ βαθμηδὸν λαμβάνει ὑπαρξιν, ὅπως τὰ πτηνὰ ἐκ τῶν αυγῶν. Παρίστανον δε τὸν Ἔρωτα οἱ Ὀρφικοὶ ὡς ἀπειρομέγεθες τρόπον τινα ζῶον ἀποτελοῦν τὸν κόσμον ολόκληρον, με κεφαλὴν μὲν τὸν οὐρανόν, πόδας τὴν γῆν, ὀφθαλμούς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ κέρατα τὴν ἀνατολήν καὶ τὴν δύσιν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν δακρύων αὐτοῦ ἐβλάστησε τὸ *οἴζυρόν*, τὸ δυστυχησμένον γένος τῶν βροτῶν, ἐκ δε τοῦ γέλοντος οἱ ἀθάνατοι θεοί.

Ἀλλὰ καὶ ολόκληρος ἡ Διονυσιακὴ λατρεία, εἰς τὴν ὁποίαν οφείλει τὴν ἀρχὴν της ἡ δραματικὴ ποίησις, εἰς τὸν ἔρωτα ἀναφέρεται, με σύμβολον τὸν φαλλόν, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἔθιμον της φαλλοφορίας.

Θα ἐμακρύνωμεν πολὺ τὸν λόγον, εἰάν ηθέλαμεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς ὅλους τοὺς μύθους οἱ ὁποῖοι συνδέονται με τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου. Διὰ τοῦτο θα περιορισθῶμεν εἰς τὸν ὀρφικόν ἐκεῖνον μῦθον εἰς τὸν ὁποῖον οφείλεται τὸ μέχρις ἡμῶν διασωθέν ἔθιμον τοῦ μεταμφιεσμοῦ της Ἀποκρέου. Κατὰ τὸν μῦθον αὐτὸν οἱ Τιτάνες, χρίσαντες τὸ πρόσωπον αὐτῶν με γύψον διὰ νὰ μὴ γνωρισθῶν, κατάρθωσαν νὰ πλησιάσουν τὸν Διόνυσον, τὸν ὁποῖον ὁ Ζεὺς εἶχεν ἐγκαταστήσει βασιλέα ἐπὶ τοῦ Οὐρανοῦ θρόνου, καὶ νὰ τὸν φονεύσουν, διαμοιρασθέντες τὰ μέλη αὐτοῦ μεταξὺ τῶν. Ἡ Παλλὰς ὁμῶς ἀρπάσασα τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν ἐκόμισε πάλλουςαν ἀκόμη εἰς τὸν Δία, ὅστις καταπιὼν αὐτὴν ἀνεγέννησε τὸν Διόνυσον,

κατεκεραύνωσε δε τους Τιτάνες, εκ της τέφρας των οποίων εγεννήθησαν οι άνθρωποι. Ὡστε και εις τους ανθρώπους υπάρχει ο Διόνυσος, αλλά διαμελισμένος. Αυτός δε μετά της Κόρης μέλλουν να ελευθερώσουν, κατά τας δοξασίας των Ορφικών, τους ανθρώπους και τας ψυχάς αυτών, καθαριζομένας βαθμηδόν από παντός ρύπου, απαράλλακτα όπως εις την ινδικήν θρησκείαν ο λωτός είνε ο μέλλων να διασώση το ανθρώπινον γένος από του κλυδωνισμού των παθών, έως ότου φθάση εις την αιωνίαν μακαριότητα, εις την ποθητήν *νιρβάναν*.

Αποφεύγομεν να εξετάσωμεν εδώ, ως μη σχετιζόμενον αμέσως με το θέμα μας, το ζήτημα εάν η ινδική νιρβάννα είνε η πλήρης εκμηδένις, όπως πιστεύεται γενικώς. Βέβαιον είνε μόνον ότι, όπως εις τους Ορφικούς και εις τον Πλάτωνα, ούτω και εις την ινδικήν θεοσοφίαν ευρίσκομεν τον έρωτα στενώς συνδεόμενον προς την μετενσάρκωσιν, αποτελούντα τον αϊδιον και αναλλοίωτον νόμον της *κάρμας*, όστις διέπει τας διαδοχικάς μέχρι της οριστικής τελειώσεως μετενσαρκώσεις του ανθρώπου, συντελούντα δηλαδή, κατά τους καββαλιστάς, εις τον σχηματισμόν του *φλοιού*, του υλικού τρόπου τινα αυτού σκηνώματος της ψυχής μετά θάνατον, το οποίον αντιστοιχεί προς το φθαρτόν σώμα της εν τη γη ζωής και εκ του οποίου κρίνεται η τύχη της αμέσως επομένης μετενσαρκώσεως.

Μεταξύ των μύθων αυτών ιδιάζουσαν αναμφιβόλως σημασίαν πρέπει ν' αποδώσωμεν εις τον υπό του Πλάτωνος αναφερόμενον περί της γεννήσεως του Έρωτος, ως συμβολίζοντα την πτώσιν του ανθρώπινου γένους. Κατά τον μύθον αυτόν, τον οποίον ανεφέραμεν και ανωτέρω, ο Έρως είνε τέκνον του Πόρου και της Πενίας, παρήχθη με άλλας λέξεις εκ της συζεύξεως του κατά Πλάτωνα όντως όντος μετά του μη όντος, της ιδέας δηλαδή μετά της ύλης.

Ανάλογον αναμφιβόλως είνε το εν τη *Γενέσει* (κεφ. 5') αναφερόμενον:

«Και εγένετο ηνίκα ήρξαντο οι άνθρωποι πολλοί γίνεσθαι επί της γης και θυγατέρες εγεννήθησαν αυτοίς, ιδόντες δε οι άγγελοι του θεού τας θυγατέρας των ανθρώπων ότι καλαί εισίν έλαβον εαυτοίς γυναίκας από πασών ων εξελέξαντο».

Διεξοδικώτερον ακόμη επί του αντικείμενου αυτού είνε το καλούμενον βιβλίον του Ενώχ, το οποίον όμως η Εκκλησία δεν δέχεται μεταξύ των ιερών βιβλίων.

Εις την επιτροχάδην αυτήν παρέλασιν των κυριοτέρων επί του Έρωτος μύθων της αρχαιότητος μικρόν, πολύ μικρόν μέρος περιελήφθη ως δείγμα τρόπον τινα της κυριαρχίας του έρωτος. Ουδέ καν περί όλων των εθνών έγεινε λόγος. Παρελείφθησαν οι Βαβυλώνιοι, οι Φοίνικες, οι

Ρωμαῖοι και τόσοι ἄλλοι, διά να μη δοθῇ ἑκτασις πολὺ μεγάλη εἰς την κατ' ἀνάγκην σύντομον αὐτὴν εἰσαγωγὴν.

Τα ὀλίγα ὅμως ἐκτεθέντα πολὺ ατελὴ θα παρῆχον ἰδέαν του πράγματος, εἴν παραλλήλως δεν παρασχεθῇ ἀσθενὴς εἰκὼν των ὀργίων εἰς τα ὁποῖα ἐξώκειλεν ἡ ἀνθρωπότης κατὰ την ἐρωτολατρείαν αὐτὴν.

Τῶντι τοιαῦτα ὄργια, ὄργια πορνείας και μέθης, ἀπετέλουν μέρος ἀναπόσπαστον της λατρείας της Ἀφροδίτης και του Διονύσου, των μυστηρίων του Ἀδώνιδος, της Κυβέλης, του Πριάπου, της Χλωρίδος.

Κατὰ τον Στράβωνα ὁ ἐν Κορίνθῳ πλουσιώτατος ναὸς της Ἀφροδίτης εἶχεν εἰς την ἰδιοκτησίαν του περισσότερον ἀπὸ χιλίας πόρνας, δούλας ἢ ἱερείας, δωρηθείσας εἰς την θεὰν ὑπὸ διαφόρων, ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν.

Αἱ γυναῖκες της Βύβλου ὤφειλον ἢ να θυσιάσουν την κόμην των εἰς το πένθος του Ἀδώνιδος ἢ ἄλλως να παραδοθῶν, πρὸς ἐξαγνισμόν της τοιαύτης ἀσεβείας, εἰς τους ξένους ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν.

Εἰς την Ἀρμενίαν αἱ κόραι των μεγαλυτέρων οἰκογενειῶν ἀφιερῶνοντο παρθένοι ἀκόμη εἰς τοιαύτην θρησκευτικὴν ἐκπόρνευσιν.

Ἡ Βαβυλὼν ὀλόκληρος μετεβάλλετο κατ' ἔτος εἰς ἓνα ἀπέραντον πορνεῖον χάριν της Βαβυλωνείου Ἀφροδίτης, ἡ ὁποῖα ἐκαλεῖτο *Μόλιττα*. Ὅλαι αἱ γυναῖκες με τα εορτάσιμά των μετέβαινον εἰς τον ναὸν ἀναμένουσαι τους προσκυνητὰς του ἔρωτος, οἱ ὁποῖοι συνέρρεον ἐξ ὅλων των μερῶν του κόσμου, προσελκυσμένοι ἀπὸ την φήμην της ωραιότητός των. Ἀπὸ της ταπεινοτέρας δούλης μέχρι της μεγαλυτέρας δεσποίνης καμμία δεν παρέλειπε το ἱερόν αὐτὸ καθήκον. Αἱ πλοῦσοι, αἱ μη θέλουσαι ν' ἀναμιχθῶν μετὰ του ὄχλου, μετέβαινον ἐποχούμενοι ἐπὶ πολυτελῶν ἀρμάτων, ἐνδυμένοι πολυτελέστατα, ἀκολουθούμενοι ἀπὸ πλήθος θεραπαινίδων, στολισμένοι με ὅλα των τα κοσμήματα. Ἐκεῖ ἐτάσσοντο κατὰ στίχους, μετὰξὺ των ὁποίων ἀφίνετο διάβασις διὰ τους προσκυνητὰς. Ὁ διερχόμενος ξένος ἐρριπτεν ἓνα νόμισμα εἰς ἐκείνην την ὁποίαν ἐξέλεγεν, ἐπικαλούμενος το ὄνομα της θεᾶς. Οποιοσδήποτε δε και ἀν ἦτο οὗτος, Ἕλλην ἢ Ἰουδαῖος, Αἰγύπτιος ἢ Πέρσης, Ἀσσύριος ἢ Αἰθίωψ, και ὅσονδήποτε εὐτελὲς και ἀν ἦτο το δῶρον του, ἡ ἐκλεγομένη ὤφειλε να τον ἀκολουθήσῃ και να παραδοθῇ μαζί του εἰς τα ὄργια ἐκεῖνα της σαρκὸς με τα ὁποῖα ἡ Βαβυλὼν ἐμέθυσκε τότε τον κόσμον ὀλόκληρον.

Ἡ ὀργιαστικὴ αὐτὴ χρήσις του ἔρωτος εἰς την λατρείαν του θείου συνέβαλεν ἀναμφιβόλως ὄχι ὀλίγον εἰς την πλήρη ἐκείνην ἐξάρθρωσιν της κοινωνίας και της οἰκογενείας την ὁποίαν εὐρίσκομεν κατὰ τους πρώτους του χριστιανισμοῦ χρόνους. Και ὁ λόγος εὐνόητος. Ἐφ' ὅσον ὁ ἔρως, ἐκτὸς των ἄλλων φιλοσοφικῶν ἢ θρησκευτικῶν ἐννοιῶν τας

οποίας εσυμβόλιζε, παρουσιάζετο και ως μέσον προσαναβάσεως από της γης εις τον ουρανόν, ο εκτροχιασμός αυτός ήτον αναγκαία ακολουθία διά τας συνήθεις φύσεις, διά τον φυσικόν ζώανθρωπον, αφού ως πρώτην βαθμίδα παρουσιάζει το αισθητηριακώς αντιληπτόν κάλλος, αντιπροσωπευόμενον από μίαν φύσιν σπαργώσαν και διαρκώς οργιάζουσαν εις βλάστησιν, εις σάρκα, εις όργια φωτός και χρώματος, με προσεπικουρούσαν την φαντασίαν εις όργια Σειληνών και Σατύρων και Νυμφών και Αμαδρυάδων.

Διά τας εκλεκτάς όμως φύσεις ο έρως παρέμεινε πάντοτε η κλίμαξ του Ιακώβ διά της οποίας άγγελοι καταβαίνουν και άγγελοι αναβαίνουν, ή ο *αθάνωρ* των αλχημιστών διά του οποίου τα αγενή μέταλλα μεταβάλλονται εις χρυσόν.

Υπό το κράτος αυτού ο Σολομών ψάλλει το *άσμα ασμάτων*, το ύπατον αυτό ερωτικόν παραλήρημα, εις το οποίον η άγνοια τόσον ευκόλως ηκόνισε πάντοτε τα βέλη της σατύρας της:

«Φιλησάτω με από φιλημάτων στόματος αυτού · ότι αγαθοί οι μαστοί σου υπέρ οίνον, και οσμή μύρων σου υπέρ πάντα τα αρώματα. Μύρον εκκενωθέν όνομά σου. Διά τούτο νεάνιδες ηγάπησάν σε.».

«Τι ωραιώθησαν διαβήματά σου εν υποδημασί σου, θύγατερ Ναδάβ; ρυθμοί μηρών σου όμοιοι ορμίσκοις, έργω χειρών τεχνίτου. Ομφαλός σου κρατήρ τορευτός, μη υστερούμενος κράματος · κοιλία σου θημωνία σίτου πεφραγμένη εν κρίνοις · δύο μαστοί σου ως δύο νεβροί δίδυμοι δορκάδος».

Η αυτή ερωτική μέθη διαπνέει επίσης, πολλούς εκ των ψαλμών του Δαβίδ:

«Ον τρόπον επιποθεί η έλαφος επί τας πηγάς των υδάτων, ούτως επιποθεί η ψυχή μου προς σε ο Θεός».

«Ο Θεός ο Θεός μου προς σε ορθρίζω · εδίψησέ σοι η ψυχή μου, ποσαπλώς σοι η σαρξ μου, εν γη ερήμω και αβάτω και ανύδρω». «Ως αγαπητά τα σκηνώματά σου, Κύριε των δυνάμεων. Επιποθεί και εκλείπει η ψυχή μου εις τας αυλάς του Κυρίου · η καρδιά μου και η σαρξ μου ηγαλλιάσαντο επί Θεόν ζώντα».

«Άκουσον, θύγατερ, και ίδε και κλίνον το σους σου, και επιλάθου του λαού σου και του οίκου του πατρός σου, και επιθυμήσει, ο βασιλεύς του κάλλους σου · ότι αυτός έστιν ο κύριός σου».

«Ωραιός κάλλει παρά τους υιούς των ανθρώπων, εξεχύθη χάρις εν χείρεσί σου · διά τούτο ευλόγησέ σε ο Θεός εις τον αιώνα. Περιζώσαι την ρομφαίαν σου έτι τον μικρόν σου, δυνατέ τη ωραιότητί σου και τω κάλλει σου. Και έντεινον και κατευοδού και βασίλευε ένεκεν αληθείας και πραότητος και δικαιοσύνης».

Παραλλήλως προς τας μεγάλας αυτάς της Εκκλησίας μορφάς βλέπομεν τον Πλούταρχον, τον σοβαρόν εκ Χαιρωνείας φιλόσοφον με τας μεγάλας ηθικάς αρχάς, θύοντα, γέροντα πλέον, εις τον Έρωτα επί

του Ελικώνος, ὅπως διηγείται ο ἴδιος, και ἄγοντα χορούς περί τον βωμόν του Απόλλωνος, του οποιου ἦτον ἱερεὺς.

Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐρωτικὴ μέθη λαμβάνει χαρακτήρα ἀληθοῦς παραληρήματος εἶνε αἱ ἐκστάσεις τῆς Ἀγίας Θηρεσίας, εἰς ὅλα τα γραφόμενα τῆς οποιᾶς γίνεται λόγος περί ἡδονικῶν ἐκλύσεων, περί γεύσεως καρπού ἀρρήτου γλυκύτητος, περί παραδεισίων ἀπολαύσεων κλπ. Δι' αὐτὴν ο Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς νυμφίος διὰ τον οποιον μεταχειρίζεται τας τρυφερωτέρας και ἡδονικωτέρας ἐκφράσεις. Ἀκούσατε:

«Εἶμαι ὅλη ἰδική σου. Πάρε τὴν καρδιά μου, τὸ σῶμα μου, τὴν ζωὴν μου, τὴν ψυχὴν μου, τὰ σπλάγχνα μου, τον ἔρωτά μου. Γλυκὲ σύζυγε, δος μου τὴν ζωὴν ἢ τον θάνατον».

Ἀλλὰ πρέπει να σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτῆς ο χριστιανικὸς ἔρως ἀρχίζει να ἐκπίπτῃ ἐκεῖ ὅπου ἐξέπεσε και ο ἔρως τῆς ἀρχαιότητος. Μία μυστικὴ ἐρωτοπάθεια κατέχει τας ψυχὰς εἰς ὅλα τα θήλεα μοναστήρια τῆς Δύσεως, ἐξυπνοὶ δὲ κληρικοὶ τὴν ἐξάπτουν περισσότερο ἢ τὴν ἐκμεταλλεύονται. Αὐτὸς αὐτότατος ο Διάβολος με σὰρκα και οστά λαμβάνει μέρος ἐνεργὸν εἰς ἐρωτικὰς περιπετείας κωμικὰς ἢ τραγικὰς, παίζει ἀστεία παιγνίδια εἰς ζηλοτύπους συζύγους, προεδρεύει τῶν Σαββαταϊῶν ὁργίων, ὅπου οἱ πιστοὶ και αἱ πισταὶ φιλοῦν περιπαθῶς τὰ ὀπίσθια του, βοηθεῖ τας μοιχαλίδας, συνταράσσει εἰς ὁργασμὸν τὰ μοναστήρια, σκανδαλίζει ἀθῶας παρθένους. Πατερχόμεθα.

Εφθάσαμεν ἀνεπαισθήτως ἐν πλήρει πλέον χριστιανισμῷ.

Εδῶ ἐπιβάλλεται κάποια ἐπιφύλαξις. Ἡ ἀγνοία εἶνε τόσο ἐνκόλος εἰς παρανοήσεις. Ἀρκοῦμεθα μόνον να ὑπενθυμίσωμεν ὅτι και ἐδῶ ἐπίσης τὸ μέλλον να συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν του ὀφεως εἶνε τὸ *σπέρμα* τῆς γυναικὸς, τῆς ὑπάτης ταύτης ἱερείας του ἔρωτος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἀλλ' οἱ μαργαρίται δὲν πρέπει να παραδίδονται εἰς τοὺς χοίρους, κατὰ τὴν ἐκφράσιν του Εὐαγγελίου, και ὁ πέπλος τῆς Ἰσίδος γίνεται πολὺ πυκνότερος τὸρα. Ὁ Ωριγένης, εἰς τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, παραπλανάται εἰς τὸ σκότος αὐτὸ και καταφεύγει εἰς τον εὐνουχισμόν, διὰ να μετανοήσῃ κατόπιν, ἐννοήσας τὸ σφάλμα του ὅταν πλέον ἦτον ἀργά. Ἡ Γνώσις ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπικινδυνωδεστέρα τῶν αἱρέσεων του Χριστιανισμοῦ, ἡ ἀπειλήσασα να τον βαρυνθῇ εἰς φαλλικὴν ἐρωτολατρείαν, ἐξοκέλλει εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον.

Ἡ ψυχὴ, κατὰ τοὺς Γνωστικούς, εἶνε ἀσπίλος ὡς ἐκ τῆς οὐσίας τῆς, δὲν εἶνε δυνατόν να μολυνθῇ, και ἀν ἀκόμη εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀμαρτίας και τῆς διαφθοράς, ὅπως ὁ χρυσὸς δὲν εἶνε

δυνατόν να σκωριάση οσονδήποτε και αν μείνη μέσα εις την λάσπη. Παρ' αυτό τω θεώ η ανάπτυξις δεν είνε δυνατή άλλως ειμή διά της συναφείας *ενός αιώνος ἄρρενος προς ένα αιώνα θήλυν* (4). Η σαρκική συνουσία λοιπόν δεν είνε τίποτε άλλο ειμή ανταύγεια των μυστικών συζεύξεων του *Πληρώματος*. Ενωθώμεν λοιπόν έκαστος έκαστη.

Εννοείται ότι με τας ιδέας αυτὰς οι οπαδοί της Γνώσεως ἐλάμβανον μέρος με την αυτὴν ευκολίαν εις τα Κρόνια των εθνικῶν και εις τας Αγάπας των χριστιανῶν.

Αυτός ο Σταυρός διὰ τους Γνωστικούς ἀπετέλει σχηματικόν σύμβολον της ενώσεως των δύο φύλων. Του συμβολισμού αυτού αποφεύγομεν να δώσωμεν σαφεστέραν ἐξήγησιν διὰ λόγους ευνοήτους εις τους δυναμένους να υψωθούν μέχρι της υπερβατικής ἀντιλήψεως του έρωτος. Προσθέτομεν μόνον ότι και ο αιγυπτιακός Όσιρις παρίσταται φέρων σταυρόν επ' ώμου. Επίσης αποφεύγομεν ν' αναφέρωμεν ὅσα ἄλλα, σχετικά προς τον έρωτα, ἀπεδόθησαν εις τους Γνωστικούς και τα μυστήρια αυτών. Τα περισσότερα υπερβαίνουν κάθε ὅριον ευσχημοσύνης, στεροῦνται δε και ἀληθοφανείας, ὅπως λ. χ. η υπό τινος των Πατέρων αναφερομένη διάδοσις περί αυτών, ότι προέβαινον εις ἀμβλώσεις γυναικῶν διὰ να παρασκευάσουν εκ των ἐμβρύων μετάληψιν, πράγμα το οποίον δεν φαίνεται πιθανόν δι' ανθρώπους ὄχι κοινῆς ἀναπτύξεως και μορφώσεως.

Εις κάποιον Ευαγγέλιον το οποίον ἐχρησίμευσε διὰ τους πρώτους χριστιανούς της Αλεξανδρείας και περί του οποίου κάμνει μνείαν Κλήμης ο Αλεξανδρεὺς, καλὼν αὐτό *πρωτόπλαστον*, ἀνεφέρετο, φαίνεται, ότι ο Θεάνθρωπος, ἐρωτηθεὶς υπό της Σαλώμης πότε θα γείνουν ὅσα ἔλεγεν (ἐπρόκειτο περί της βασιλείας του), ἀπήντησεν:

— Όταν σεις ἀποβάλετε το ένδυμα της αιδούς και οι δύο γείνουν ένα, οὔτε ἄρρεν οὔτε θήλυ.

Η ρήσις, και αν δεν είνε ἀληθής, δεν είνε ὅμως ἀναξία του Θεανθρώπου και φαίνεται ἔχουσα πολλήν ἀναλογίαν προς την δικαιολογίαν με την οποίαν συνώδευσε την προς την αμαρτωλήν συγγνώμην του, *ὅτι πολύ ἡγάπησεν*.

Όπως βλέπομεν εκ των ἐκτεθέντων, ο έρως είνε κάτι περισσότερον ἀπὸ «ἀσπασμός των ἀγγέλων προς τα ἄστρα», κατὰ τον κενολόγον λυρισμόν του Ουγκώ, η δε Κυρία Σεβινιέ, η οποία βεβαίως ἐνόμιζεν ότι ἐπαραδοξολόγει όταν ἔλεγε περί του Ρακίνα ότι ἀγαπά τον Θεόν ὅπως και τας ἐρωμένας του, δεν ἐξέφραζε τίποτε το καινόν υπό τον ἥλιον. Με πολύ περισσότεραν μεγαληγορίαν και με την μυστικοπαθή

φιλοσοφικήν ἀντίληψιν ἡ ὁποία τὸν διακρίνει, ὁ Δάντης χαρακτηρίζει τὸν Ἔρωτα ὡς τὴν δύναμιν ἡ ὁποία κινεῖ τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας.

L' Amor che muove il Sole e l' altre stelle

Διὰ τὸν Λουκρήτιον ἐπίσης ἡ Ἀφροδίτη εἶνε ἡ πότνια μήτηρ, ἡ *alma Venus*, ἡ πάντων γενέτειρα, θεῶν δε καὶ ἀνθρώπων γλύκασμα.

Ὁ Ἔρως, ἡ μυστηριώδης αὐτὴ δύναμις ἡ ὠθούσα ἀκαταπαύστως τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ, αὐτὸς εἶνε ἐπίσης ὁ ἐξανάπτων τὸν ἀκαταγώνιστον καὶ ἀσβεστον ἐκείνον πόθον τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀγνώστον ὅστις τὴν ρίπτει ἐν ἐκστάσει εἰς τὰ γόνατα ἐνώπιον τοῦ Καλοῦ.

Καὶ εἶνε τόση ἡ δύναμις αὐτὴ, ὥστε τολμηρότατοι ἀθεΐσται δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὴν παραγνωρίσουν. Ὁ ἕνας οὐκ ἐννοεῖται ὡς μέλλουσιν θρησκείαν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν λατρείαν τοῦ Καλοῦ, ὁ ἄλλος δέχεται τὴν προσευχὴν ὡς μέσον ἐπικοινωνίας ἢ ἐπικλήσεως τῆς ζώσης συνολικῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου, τρίτος, ὁπαδὸς αὐτὸς τῆς θετικῆς φιλοσοφίας τοῦ Αὐγούστου Καντ καὶ τοῦ Λιττρέ, ψάλλει:

Ω Φύσις, γενέτειρα καὶ δημιουργέ!

Ὅταν ὑπὸ τὸ θεῖον βλέμμα σου ἓνα ζεύγος ἐνώνεται,

Τι πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν εἰς εἶνε ἐφήμερος

Ὅταν εἶνε ἄπειρος;

Καὶ ὁ Χαίκελ ὁ τόσον κακόπιστος ἀποδειχθεὶς εἰς τὴν υποστήριξιν τῶν θεωριῶν του, ὅταν κατὰ τὸν Ιούλιον τοῦ 1908 ἐγένεεν εἰς τὴν Ἰέναν ἡ ὑπὸ τὸ γελοῖον ταφείσα ἀπόπειρα καθιερώσεως θρησκευτικῆς λατρείας εἰς τὰ πρωτοζωάρια, ἔλεγε κατὰ τὰ ἐγκαίνια σχετικῶς οἰκοδομήματος: «Ἀς ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ νέον αὐτὸ μουσεῖον τῆς ἐξελικτικῆς διδασκαλίας θ' ἀποβῇ ναὸς εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ καθαρῶς Λόγου διὰ τῆς λατρείας τοῦ Καλοῦ, τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Ὁραίου».

Ἀλλὰ διατί λοιπὸν ὁ Ἔρως; Ποία ἡ ἀναλογία ἡ μεταφέρουσα τὸ βιολογικὸν αὐτὸ φαινόμενον τῆς ἀναπαραγωγῆς ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἰς τὸν ἠθικόν;

Ἐνα μέρος, σημαντικώτατον δε, τῆς ἀπορίας αὐτῆς μας τὸ λέει ὁ Σπένσερ. Ἰδοὺ τι λέγει εἰς μίαν υποσημείωσιν τοῦ συγγράματός του *Ἀρχαί Βιολογίας*:

«Ἡ ευκαιρία εἶνε καταλληλοτάτη διὰ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καλοῦμεν ὡραῖον εἰς τὸν ὁργανικὸν κόσμον ἐξαρτάται ὡς ἐπιτοπὸν κατὰ τινὰ τρόπον ἐκ τῆς γεννητικῆς σχέσεως. Καὶ τοῦτο δὲν ἐφαρμόζεται προκειμένου μόνον περὶ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ὁσμών. Ἐφαρμόζεται ἐξ ἴσου καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ λαμπροῦ πτερώματος τῶν πτηνῶν ἢ τοῦ ἄσματος αὐτῶν, ἀποτελεσμάτων ἀμφοτέρων, κατὰ τὸν Λάρβιν, τῆς γεννητικῆς ἐπιλογῆς· καὶ εἶνε πιθανόν ὅτι καὶ τῶν

μικροτέρων ορατών εντόμων τα χρώματα την ιδίαν έχουν εν μέρει αιτίαν. Ιδιαίτέρως αξιοπαρατήρητον κυρίως είνε, ότι οι χαρακτήρες αυτοί, των οποίων η γένεσις οφείλεται εις το ότι διευκόλυνον την παραγωγήν καλυτέρου γόνου, ενώ είνε εξ όλων οι μάλλον προσελκύνοντες αμοιβαίως τους οργανισμούς οίτινες τους κατέχουν, συγχρόνως, αμέσως ή εμμέσως, είνε επίσης οι ελκυστικώτεροι και δι' ημάς. Χωρίς αυτούς αι πεδιάδες και τα δάση θα έχαναν όλον το θέλγητρόν των. Είνε περιέργος δε η παρατήρησις, ότι η σύλληψις του ανθρωπίνου ωραίου ή καλού εκ της αυτής αιτίας έλκει κατά μέγα μέρος την αρχήν της. Επανειλημμένοι παρατηρήσεις εβεβαίωσαν ότι το στοιχείον τον ωραίου το κρατούν εν τη γεννητική σχέσει, κρατεί επίσης εις τα προϊόντα της αισθητικής, την μουσικήν, το δράμα, τας εικαστικάς τέχνας, την ποίησιν αλλ' η παρατήρησις αυτή προσλαμβάνει νέαν σημασίαν, όταν βλέπη τις εις ποίον βάθος εκτείνονται αι ρίζαι της εις την ανόργανον φύσιν.

Αν αποβλέψωμεν εις την ζωήν από γενικωτέρας απόψεως, θα εύρωμεν ότι ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν γνώρισμα έχει, εκτός της ατομικής διά της θρέψεως συντηρήσεως, τον πολλαπλασιασμόν και την μετάδοσιν. Ζωή υπό την έποψιν αυτήν θα ειπή γονιμοποίησις και αναπαραγωγή. Αυτό που συμβαίνει εις την υλικήν ζωήν, συμβαίνει επίσης και εις την ηθικήν. Τείνει και αυτή κατά τρόπον ανάλογον εις πολλαπλασιασμόν και εις μετάδοσιν. Εις τον κόσμον των συναισθημάτων μία ακαταγώνιστος τάσις ένορμος μας ωθεί να συμμερισθώμεν μετ' άλλων τας λύπας μας, τας χαράς μας. Εάν έλθωμεν εις τον κόσμον των ιδεών, θα εύρωμεν το αυτό φαινόμενον, γονιμοποίησιν και αναπαραγωγήν. Αρκεί να σκεφθώμεν το ηθικόν κεφάλαιον το οποίον αντιπροσωπεύει εις δοθείσαν στιγμήν η ανθρωπότης. Τι θα ήτο το κεφάλαιον αυτό, εάν δεν επολλαπλασιάζετο διά της αναπαραγωγής; Η ύπαρξις αυτή του ανθρώπου θα ήτον τάχα δυνατή; Ως σύνολον η ανθρωπότης αντιπροσωπεύει σήμερον ένα ηθικόν κεφάλαιον διά το οποίον ειργάσθη η διανοητική γονιμότης απειρίας γενναίων προ ημών. Η λαϊκή ψυχή, η οποία έχει ζωηροτέραν την διαισθητικήν αντίληψιν, έχει δίκαιον να χαρακτηρίζη τον άρτιον νουν ως θηλυκόν, διαρκώς εγκυμονούντα και διαρκώς γεννώντα. Τwόντι, αι κεκτημένοι γνώσεις είνε η διαρκώς γονιμοποιούσα την διανοητικότητα δύναμις.

Πριν τελειώσω, επιβάλλεται να δώσω εδώ μίαν εξήγησιν εις την απορίαν η οποία θα γεννηθή αναμφιβόλως εις τον νουν του μη έχοντος

σαφή ιδέαν των ηθών της εποχής του Πλάτωνος αναγνώστου και η οποία δύναται να διατυπωθή ως εξής:

Διατί ο Πλάτων, διά ν' αναπτύξη την περί του Ἐρωτος θεωρίαν του, βάσιν ἔλαβε την παιδευαστίαν; Τῶντι, ὅλα τα πρόσωπα του διαλόγου περί τοιούτους ἔρωτας κατὰ το μάλλον ἢ ἥττον στρέφονται. Αὐτός ο Σωκράτης ὡς πρῶτον βῆμα διά να υψωθῇ τις μέχρι του ἀπολύτου καλοῦ, την παιδευαστίαν συμβουλεύει.

Διά να λυθῇ η ἀπορία αὐτή, ἀρκεῖ να ἐκτεθῶν με ὀλίγας λέξεις τα ἤθη της εποχής τα σχετικά πρὸς την ἀπασχολούσαν ἡμᾶς ἐποψιν του ζητήματος.

Απὸ της πλέον ἀπομακρυσμένης ιστορικής εποχής ἐπετρέπετο, ὑπ' αὐτῶν ἀκόμη των νόμων εἰς την Σπάρτην και εἰς την Κρήτην, οἱ πρεσβύτεροι να συναναστρέφονται ἰδιαίτερος νέους τοὺς οὐοίους εχειραγῶγουν εἰς την οδὸν της ἀρετῆς και της μαθήσεως. Το εἶδος αὐτό της ἐπικοινωνίας και της συναναστροφῆς ἐξεδηλῶνετο εἰς την ζῳηράν φαντασίαν των προγόνων μας ἀπαράλλακτα ὅπως ο μεταξὺ ἀτόμων ἀντιθέτου φύλου ο ἔρως. Ἄλλως ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω ἀρκούν διά να συμπεράνη τις ευκόλως, ὅτι η τοιαύτη του πράγματος ἀντίληψις πολὺ ὀλιγώτερον δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς την φαντασίαν ὅσον εἰς αὐτήν ταύτην την πραγματικότητα. Πρὸς τοῦτοις την αὐτήν ἀντίληψιν και με την αὐτήν ζῳηρότητα ἐκφραζομένην ευρίσκομεν εἰς σχέσεις μεταξὺ γυναικῶν. Ἡ Σαπφὼ την ἰδίαν ἐρωτικὴν θέρμην την οὐοίαν φανερῶνει διά τον Φάωνα — ἀν ὑποτεθῇ ὅτι ὑπῆρξέ ποτε Φάων τις τον οὐοίον ἐρωτεύετο, ἀλλὰ κατεφρονεῖτο ὑπ' αὐτοῦ, πρᾶγμα το οὐοίον φαίνεται να εἶναι ἀπλοὺς μῦθος, περὶ του οὐοίου ὁμως δεν πρόκειται ἐνταῦθα — την ἰδίαν, λέγω, ἐρωτικὴν θέρμην φαίνεται ἐκδηλῶνουσα και πρὸς φίλας ἢ μαθητριάς της.

Και εἶνε μεν ἀληθές ὅτι αἱ σχέσεις του εἶδους αὐτοῦ, εἴτε μεταξὺ νέων και πρεσβυτέρων εἴτε μεταξὺ γυναικῶν, δεν ἐτηρήθησαν οὔτε παντοῦ οὔτε πάντοτε ἀγναί· η σκανδαλώδης ἀφήγησις του παθήματος του Ἀλκιβιάδου, η οὐοία σκοπὸν ἔχει να ἐξάρη τον χαρακτήρα του Σωκράτους, ὅπως και ο λόγος του Πανσανίου, δεν ἀφίνει καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦτου. Ἀλλ' ἀπὸ του σημείου τοῦτου μέχρι του συμπεράσματος, ὅτι αἱ σχέσεις του εἶδους αὐτοῦ εἶχον πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα ἀποτροπαίους συναφείας, η ἀπόστασις εἶνε μεγάλη.

Μόνον ἀργότερα η σχέση αὐτή ἐξέπεσε βαθμηδὸν εἰς ἀπροκάλυπτον ὀργισμὸν της σαρκός. Ἀλλὰ τότε το πρᾶγμα ἔπαυσε να ἔχη προσχήματα φιλοσοφικά και ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ νέων μεθόδων κορεσμοῦ κτηνωδῶν ὀρέξεων. Ἦταν η εποχὴ της κοσμοκρατορίας της Ρώμης τότε και ὀλόκληρος περίπου η ἀνθρωπότης εἶχε καταπέσει ἠθικῶς ὄχι μόνον ὑπὸ την ἐποψιν αὐτήν, ἀλλὰ και ὑπὸ πάσαν ἄλλην, ὅπως ἐλέχθη ἤδη ἀνωτέρω. Ἦτον η εποχὴ την οὐοίαν ἐτερμάτισεν η ἔλευσις του Θεανθρώπου ἡτις ἔδωκεν ἄλλην κατεύθυνσιν εἰς την

ανθρωπότητα. Αλλ' η εποχή του Σωκράτους και του Πλάτωνος, υπό την εξεταζομένην έποψιν, δεν ήτον μεν βεβαίως καλυτέρα, αλλ' ούτε ίσως χειροτέρα πάσης άλλης. Διέφερε μάλιστα εν πάση περιπτώσει κατά τούτο, ότι η λέξις δεν είχε αποκλειστικώς την έννοιαν την οποίαν έχει σήμερον, αλλά συνεδέετο οπωσδήποτε και με ηθικήν έννοιαν, τόσον στενώς μάλιστα ώστε πολλάκις η τελευταία αυτή φαίνεται οικειοποιουμένη ολόκληρον το πλάτος της λέξεως.

Ν. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ Ἡ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Πρώτον
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ
ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ

Ἐπειτα

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΑΓΑΘΩΝ
ΦΑΙΔΡΟΣ
ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ
ΕΡΥΞΙΜΑΧΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

Απολλόδωρος

Νομίζω πως δεν είμαι αμελέτητος εις ὅσα μ' ἐρωτάτε. Καὶ νὰ σας εἰπῶ πῶς. Πρὸ τίνος, ἐνῶ ἀνέβαινα ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου ἐκ Φαλήρου εἰς τὸ ἄστυ, κάποιος ἐκ τῶν γνωρίμων μου ἐρχόμενος ὀπισθὲν μου καὶ ἀναγνώρισας με ἀπὸ μακρὰν:

— Αἰ Φαληρεὺ, ἐφώνησεν εὐθύμως, σὺ Ἀπολλόδωρε, δὲν με περιμένεις κ' ἐμένα;

Εστάθηκα καὶ ἐπερίμενα. Καὶ αὐτός:

— Ἀπολλόδωρε, εἶπεν, ἀκριβῶς σε ἐζήτουν τότε ἐσχάτως θέλων νὰ μάθω τὰ περὶ ἐρώτος λεχθέντα εἰς τοῦ Ἀγάθωνος μεταξὺ αὐτοῦ, τοῦ Σωκράτους, τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἄλλων παρευρεθέντων τότε εἰς τὸ σὺνδειπνον. Κάποιος μου διηγείτο τὰ περὶ τούτου, ἀκούσας αὐτὰ ἀπὸ τοῦ Φοίνικα τοῦ Φιλίππου, μου εἶπε δὲ ὅτι καὶ σὺ τὰ γνωρίζεις· ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ μου εἰπῇ τίποτε θετικόν. Νὰ μου τὰ διηγηθῇς λοιπὸν σὺ, ὁ ὁποῖος ἄλλως ἔχεις χρέος περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ διηγηθῇς τοὺς λόγους τοῦ φίλου σου. Ἀλλὰ προτύτερα εἰπέ μου, ἐπρόσθεσεν, εἰς τὴν συνομιλίαν αὐτὴν παρευρέθης σὺ ὁ ἴδιος ἢ ὄχι;

— Φαίνεται, εἶπον ἐγὼ τότε, ὅτι αὐτός που σοὺ διηγήθη τὸ πρᾶγμα δὲν σοὺ εἶπε τίποτε σωστόν, ἀφοῦ νομίζεις τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ὡς

γενομένην τώρα εσχάτως, ώστε να ήτο δυνατή και η ιδική μου παρουσία εις αυτήν.

— Έτσι ενόμιζα.

— Πώς, ω Γλαύκων, είπον εγώ, δεν ηξεύρεις ότι ο Αγάθων από πολλών ετών δεν έχει πατήσει εδώ; Αφ' ότου δ' εγώ συναναστρέφομαι τον Σωκράτη και παρακολουθώ επιμελώς καθ' ημέραν τα υπ' αυτού λεγόμενα ή πραττόμενα δεν είνε ακόμη τρία έτη. Προ τούτου πλανώμενος εις την τύχην και νομίζων ότι κάτι κάνω, ήμην ο αθλιώτερος των ανθρώπων, όπως και συ τώρα, που νομίζεις ότι κάθε άλλη ενασχόλησις είνε προτιμότερα από την φιλοσοφίαν.

Και εκείνος:

— Άφησε την κοροϊδείαν, είπε, και ειπέ μου πότε έγγεινεν η συνομιλία αυτή.

Του είπον εγώ τότε, ότι το πράγμα συνέβη όταν ημείς ήμεθα παιδιά ακόμη, δηλαδή την επομένην της ημέρας κατά την οποίαν ο Αγάθων, νικήσας με την πρώτην του τραγωδίαν, εώρταζε τα επινίκια αυτός τε και οι λαβόντες μέρος εις τον χορόν.

— Όστε η ιστορία είνε πολύ παλαιά, ως φαίνεται. Αλλά ποιος σου διηγήθη το πράγμα; ή μήπως ο ίδιος ο Σωκράτης;

— Όχι μα τον Δία, είπον εγώ, αλλ' εκείνος που τα είπε και εις τον Φοίνικα, δηλαδή ένας κάποιος Αριστόδημος Κυδαθηναιεύς, ένας κοντούλης και ξυπόλυτος πάντοτε. Αυτός ήτον, όπως εγώ νομίζω, ένας από τους θερμότερους της εποχής εκείνης θαυμαστάς του Σωκράτους και ήτο παρών κατά την συναναστροφήν. Αλλ' όμως και τον Σωκράτη ερώτησα διά μερικά πράγματα εξ όσων ήκουσα παρ' εκείνου, εσυμφώνει δε και αυτός με την αφήγησιν του Αριστοδήμου.

— Μα τότε λοιπόν, μου λέγει, τι κάθεσαι και δεν μου τα διηγήςαι; Ο δρόμος που έχομεν να κάμωμεν έως το άστν είνε περίστας καταλληλοτάτη και διά να μου τα διηγηθής και δι' εμέ να σ' ακούω.

Και έτσι βαδίζοντες ηρχίσαμεν την περί του αντικειμένου αυτού ομιλίαν. Και δι' αυτό εις την αρχήν σας είπα ότι δεν είμαι αμελέτητος ως προς αυτό. Εάν λοιπόν θέλετε να διηγηθώ και εις σας την ιστορίαν αυτήν, θα το κάμω ευχαρίστως· διότι δι' εμέ είνε μεγάλη ευχαρίστησις να ομιλώ ή ν' ακούω άλλους ομιλούντας επί φιλοσοφικών θεμάτων, και τούτο ανεξαρτήτως της ωφελείας την οποίαν νομίζω ότι πορίζομαι εκ τοιούτων λόγων· ενώ όταν ακούω άλλα θέματα ομιλίας, οποία άλλως και τα συνήθη ιδικά σας υμών των πλουσιών και περί τα χρηματικά καταγινομένων, και εγώ στενοχωρούμαι και σας τους φίλους μου οικτείρω, διότι νομίζετε ότι κάτι κάνετε χωρίς να κάνετε τίποτε. Ίσως και σεις πάλιν να με ευρίσκετε άξιον οίκτου, και δεν νομίζω ότι έχετε άδικον να έχετε τοιαύτην ιδέαν. Με την διαφοράν ότι εγώ δεν το νομίζω απλώς, αλλ' είμαι βέβαιος ότι είσθε άξιοι οίκτου.

Φίλος του Απολλοδώρου

Ο ἴδιος εἶσαι πάντοτε Απολλόδωρε. Πάντοτε κακολογεῖς και τον εαυτὸν σου και τους ἄλλους, και μου φαίνεται ὅτι νομίζεις τῶντι αθλίους ὅλους τους ανθρώπους εκτός του Σωκράτους, αρχίζων ἀπὸ τον εαυτὸν σου. Και δεν γνωρίζωμεν διατί σε επωνόμασαν μανιακόν, ἀλλ' εἰς τους λόγους εἶσαι πάντοτε τοιούτος· εξαγριώνεσαι κατὰ του εαυτοῦ σου και των ἄλλων εκτός του Σωκράτους.

Απολλόδωρος

Φανερόν λοιπόν εκ τούτου ὅτι οὕτω διανοούμενος και διὰ τον εαυτὸν μου και διὰ σας, μαίνομαι και παραπαίῳ. Δεν εἶν' ἔτσι, φίλτατε;

Φίλος του Απολλοδώρου

Δεν αξίζει τον κόπον, Απολλόδωρε, να φιλονεικήσωμεν δι' αὐτό. Ἀφῆσέ τα λοιπόν αὐτά και διηγῆσου μας ἐκεῖνο που σ' επαρακαλέσαμεν, δηλαδή τα περί ἔρωτος λεχθέντα εἰς του Αγάθωνος.

Απολλόδωρος

Να σας εἰπῶ ἐπάνω κάτω τι ἐλέχθη. Ἀλλά καλύτερα να προσπαθῶ να σας εκθέσω τα πράγματα ἐξ αρχῆς, ὅπως και ο Αριστόδημος τα διηγῆθη εἰς ἐμένα.

Μου εἶπε λοιπόν ὅτι ἔτυχε ν' ἀπαντήσῃ τον Σωκράτη λουσμένον και φοροῦντα εἰς τους πόδας τα σανδάλια, πράγμα το ὁποῖον ἐκεῖνος δεν ἔκανε συχνά, εἰς την ἐρώτησιν του δε ποῦ πηγαίνει ἔτσι καλλωπισμένος,

— Πηγαίνω να δευπνήσω εἰς του Αγάθωνος, εἶπε. Χθες ἀπέφυγα να παρευρεθῶ κατὰ την εορτήν των ἐπινικίων, φοβηθεῖς τον ὄχλον· σήμερα ὁμως του υποσχέθηκα ὅτι θα υπάγω. Αὐτός εἶναι ο λόγος που ἐκαλλωπίσθην, διὰ να μεταβῶ ωραῖος προς ωραῖον. Ἀλλά τι ιδέαν ἔχεις, ἐπρόσθεσε, αν σου ἐπρότεινα να ἔλθῃς και συ εἰς το δεῖπνον ἀπρόσκλητος;

— Ὅπως ορίζεις, ἀπήντησεν ο Αριστόδημος.

— Ακολουθεῖ με λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης, διὰ να χαλάσωμεν και την παροιμίαν μεταβάλλοντες αὐτήν και ἀποδεικνύοντες ἐπομένως ὅτι και εἰς των ἀγαθῶν το τραπέζι πηγαίνουν ἀπρόσκλητοι ἀγαθοί. Ἄλλως και ο Ὅμηρος την παροιμίαν αὐτήν κινδυνεύει ὄχι μόνον να την χαλάσῃ, ἀλλά και να την ἐξευτελίῃ· διότι ἀφού παρέστησε τον μεν Αγαμέμνονα ως ἓνα ἐξαιρετικῶς γενναῖον πολεμιστήν, τον δε Μενέλαον ως μαλθακόν μαχητήν, εορτάζοντος και ευωχουμένου του Αγαμέμνονος, παρουσιάζει τον Μενέλαον ως

απρόσκλητον ελθόντα εις το τραπέζι, δηλαδή ένα άνθρωπον κατώτερον εις το τραπέζι του πολύ καλυτέρου του.

— Ίσως λοιπόν και εγώ να κινδυνεύσω, παρατήρησε τότε ο Αριστόδημος, αλλ' όχι όπως συ λέγεις τα πράγματα, αλλά σύμφωνα με τον Όμηρον, δηλαδή μικρός και άσημος εγώ, να μεταβώ απρόσκλητος εις το τραπέζι ενός σοφού ανδρός. Συ λοιπόν ο οποίος με πέρνεις μαζί σου πρέπει και να με δικαιολογήσης, διότι εγώ δεν θα ομολογήσω ότι επήγα απρόσκλητος, αλλά θα ειπώ ότι μ' επροσκάλεσες συ.

— Είμεθα δύο, απήντησεν ο Σωκράτης, και είτε ο ένας είτε ο άλλος θα εύρωμεν τι να ειπούμεν. Αλλ' ας πηγαίνωμεν.

Τοιαύτα περίπου ειπόντες, επιγαίναμεν, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος. Ο Σωκράτης εν τούτοις γενόμενος σκεπτικός καθ' οδόν έμενεν οπίσω, όταν δε εστάθηκα διά να τον περιμένω, μου επαράγγειλε να προχωρήσω εμπρός. Έτσι έφθασα εις την οικίαν του Αγάθωνος, όπου ευρήκα την θύραν ανοικτήν. Μου συνέβη μάλιστα και κάτι νόστιμον· ένας δούλος του Αγάθωνος ήλθεν από μέσα εις προϋπάντησίν μου και με ωδήγησεν αμέσως εκεί όπου ευρίσκοντο ξαπλωμένοι και οι άλλοι, περιμένοντες ν' αρχίση το δείπνον. Μόλις δε με είδεν ο Αγάθων,

— Αριστόδημε, είπεν, εις καλήν ώραν ήλθες διά να δειπνήσης μαζί μας· εάν όμως ήλθες δι' άλλο πράγμα, ας το αναβάλωμεν δι' άλλοτε. Σ' εζήτησα και χθες διά να σε προσκαλέσω, αλλ' εστάθη αδύνατον να σε ιδώ. Αλλά πώς δεν μας φέρεις και τον Σωκράτη;

Τότε εγώ στραφείς, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, είδα ότι ο Σωκράτης δεν με είχεν ακολουθήσει. Είπα λοιπόν ότι ηρχόμενην μαζί με τον Σωκράτη ο οποίος και μ' επροσκάλεσεν εις το δείπνον.

— Έκαμες πολύ καλά να έλθης, είπεν ο Αγάθων· αλλά πού είναι ο Σωκράτης;

— Ήρχετο κατόπιν μου και θαυμάζω και εγώ τι να έγεινε.

— Αί! παιδί, είπεν ο Αγάθων αποτεινόμενος προς ένα δούλον, δεν κυττάζεις πού να είναι ο Σωκράτης και να τον φέρης μέσα; Συ δε, Αριστόδημε, ξαπλώσου κοντά εις τον Ερυξίμαχον·

Και διέταξε τον δούλον να μου πλύνη τους πόδας διά να ξαπλωθώ. Ελθόντος δ' εν τω μεταξύ άλλου δούλου, όστις ανήγγειλεν ότι ο Σωκράτης είχε παραμερίσει και εστέκετο εις το πρόθυρον της γειτονικής οικίας και ότι, μολονότι τον εκάλεσε, δεν ήθελε να έμβη μέσα,

— Παράξενον, είπεν, αυτό πού λέγεις. Πήγαινε πάλιν να τον καλέσης και να μη τον αφήσης έως ότου να έλθη.

Αλλ' ο Αριστόδημος τότε παρεμβάς,

— Όχι, είπεν· αφήσατέ τον ήσυχον. Αυτό του συμβαίνει συχνά, ν' απομακρύνεται δηλαδή και να σταματά όπου τύχη. Έπειτα από ολίγον θα έλθη, όπως εγώ νομίζω. Μη τον ενοχλήτε λοιπόν, αλλ' αφήσατέ τον.

— Ας γείνη έτσι, είπεν ο Αγάθων, αφού αυτή είνε η γνώμη σου. Αλλά δι' ημάς τους άλλους, παιδιά, δώστε μας να φάγωμεν. Φέρετε ό,τι θέλετε,

ωσάν να μη περιμένετε διαταγὰς ἀπὸ κανένα, πράγμα το ὅποιον δεν ἔκαμα ποτέ μου. Να μας θεωρήσετε λοιπὸν κ' ἐμένα και τοὺς ἄλλους ἐδὼ ωσάν ἰδικοὺς σας προσκαλεσμένους και να μας περιποιηθῆτε διὰ να σας ἐπαινέσωμεν και ἡμεῖς.

Και ἡμεῖς μεν, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀριστόδημος, ἤρχισαμεν να τρώγωμεν, ἀλλ' ὁ Σωκράτης δεν ἤρχετο. Ὁ Ἀγάθων πολλάκις ἠθέλησε να στείλῃ να τον καλέσουν, ἀλλ' ἐγὼ δεν τον ἄφινα. Τέλος ἦλθε και ὁ Σωκράτης, αφοῦ ἀργοπόρησεν ὀλίγον κατὰ την συνήθειάν του, ευρών ἡμᾶς εἰς τὸ μέσον του δείπνου. Τότε ὁ Ἀγάθων, ὅστις ἦτον ξαπλωμένος τελευταῖος και μόνος,

— Ἐλα, εἶπε, Σωκράτη, και ξαπλώσου κοντά μου διὰ ν' ἀπολαύσω κ' ἐγὼ τας σοφὰς ιδέας αἱ ὁποῖαι σου κατέβηκαν εἰς τα πρόθυρα· διότι εἶναι φανερόν ὅτι εὐρήκες αὐτὸ που ἐζητεῖς και το κρατεῖς, ἀλλέως θα εὐρίσκεσο ἀκόμη εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν.

Ὁ Σωκράτης ἐκάθησε πρῶτα και ἔπειτα εἶπεν:

— Εἶθε, ὦ Ἀγάθων, ἡ σοφία να ἦτο κάτι το ὅποιον νάρθῃ ἀπὸ τον πλεόν γεμάτων εἰς τον πλεόν ἀδειανόν ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν εὐρισκόμεθα εἰς ἐπαφὴν ὁ ἓνας με τον ἄλλον, ὅπως το νερόν των ποτηριῶν που τρέχει ἀπὸ το πλεόν γεμάτων εἰς τὸ πλεόν ἀδειανόν διὰ μέσου των μαλλιών. Ἀν και ἡ σοφία ἦτον ἔτσι, τότε ἐγὼ θα ἦμουν εὐτυχὴς ξαπλωνόμενος κοντά σου· διότι νομίζω ὅτι ἀπὸ σένα θα γεμίσω με πολλήν και καλήν σοφίαν. Ὡς πρὸς τὴν ἰδικήν μου, και μικρὴ εἶνε και ἀμφοιβητήσιμος, κάτι ὡσάν ὄνειρον· ἐνὼ ἡ ἰδική σου και λαμπρά εἶνε και σφριγῶσα εἰς προκοπὴν, ἐξέλαμψε δε ἀπὸ σένα, νέον ἀκόμη ὄντα, και καταφανὴς ἐγένετο προ ὀλίγου ἐνώπιον τριάντα, χιλιάδων Ἑλλήνων ὡς μαρτύρων.

— Κοροϊδεύεις, Σωκράτη, εἶπεν ὁ Ἀγάθων. Ἀλλ' αὐτὰ ας τ' ἀφήσωμεν δι' ἔπειτα πού θα κριθώμεν ἐγὼ και συ περὶ τῆς σοφίας μεταχειριζόμενοι ὡς δικαστὴν τον Διόνυσον· ἀλλὰ τώρα ἄρχισε πρῶτα να τρώγῃς.

Μετὰ ταῦτα, κατακλιθέντος του Σωκράτους, αφοῦ ἐδείπνησαν ὅλοι, ἔκαμαν σπονδὰς, ἔψαλαν τον θεόν και ἐγένεσαν ὅλα τὰλλα τα συνηθιζόμενα, ἦλθεν ἡ σειρά να πίουں. Τότε ὁ Πausanias ἔλαβε τον λόγον και εἶπε τα εξῆς·

— Καλόν εἶνε να σκεφθώμεν πρῶτα κατὰ ποῖον τρόπον ὀλιγότερον βλαπτικόν θα πῶμεν. Εἰς τὸν χθεσινόν πότον και ἔχω ἀνάγκην κάποιας ἀναψυχῆς, νομίζω δε ὅτι τὴν αὐτὴν ἀνάγκην αἰσθάνεσθε και οἱ περισσότεροι ἀπὸ σας, διότι και χθες μαζή ἤμεθα. Σκεφθῆτε λοιπὸν ποῖος εἶνε ὁ καλύτερος τρόπος διὰ να μη το χαλάσωμεν και πάλιν.

— Πολὺ σωστά λέγεις, Pausanias, ὅτι μας χρειάζεται χωρὶς ἄλλο κάποια ἀνάπαυλα εἰς τὴν πόσιν, εἶπε τότε ὁ Ἀριστοφάνης· διότι κ' ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τοὺς βαπτισμένους τῆς χθες.

— Βεβαίως σωστόν εἶνε αὐτό που λέγετε, εἶπε τότε Ερυξίμαχος ὁ Ἀκουμένου. Μένει μόνον ν' ακούσωμεν τὴν γνώμην τοῦ Ἀγάθωνος. Ἀντέχει νὰ πῇ;

— Καθόλου. Οὐτ' ἐγὼ δὲν βαστώ, ἀπήντησεν ὁ Ἀγάθων.

— Τότε τὸσον τὸ καλῦτερον δι' ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἐπανελάβεν ὁ Ερυξίμαχος, δηλαδὴ ἐμένα, τὸν Ἀριστόδημον καὶ τὸν Φαῖδρον, ἂν σεῖς οἱ δυνατώτατοι εἰς τὸ πίνειν ἀποκάματε· διότι ἡμεῖς πάντοτε δὲν εἴμεθα δυνατοὶ πόται. Διὰ τὸν Σωκράτη δὲν λέγω τίποτε, διότι αὐτός εἶνε ἱκανός καὶ διὰ τὰ δύο, ἐπομένως εἴτε τὸ ἓνα κάμωμεν εἴτε τὸ ἄλλο, τοῦ εἶνε τὸ ἴδιον. Ἐπειδὴ λοιπὸν μου φαίνεται ὅτι κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἔχει ὀρεξιν νὰ πῇ πολὺ, θὰ εἶμαι ὀλιγώτερον ἀηδὴς ἐὰν σὰς εἰπῶ τι πράγμα εἶνε ἡ μέθη. Κατάδηλον νομίζω ἐκ τῆς ἱατρικῆς μου πείρας ὅτι ἡ μέθη εἶνε μέγα κακὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ διὰ τοῦτο οὐτ' ἐγὼ πίνω, ὅταν ἡμπορῶ ν' ἀπέχω, οὔτε εἰς ἄλλον θὰ συμβουλεύσω τοιοῦτον τι, καὶ μάλιστα διατελοῦντα εἰς καρηβαρίαν ἀπὸ μέθην τῆς προτεραιίας.

— Ὡς πρὸς ἐμέ, υπέλαβε τότε Φαῖδρος ὁ Μυρρινούσιος, συνηθίζω νὰ πείθωμαι εἰς ὅ,τι λέγεις προκειμένου περὶ ἱατρικῆς· ἀλλὰ τὸρα βλέπω ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι εἶνε σύμφωνοι με τὴν γνώμην σου.

Ἀφοῦ ἐλέχθησαν αὐτά, ἐνεκρίθη ἀπὸ ὅλους ἡ ἰδέα νὰ διεξαχθῇ ἡ συναναστροφή χωρὶς μέθην καὶ νὰ πίνουν ἀπλῶς πρὸς τέρψιν.

— Ἀφοῦ λοιπὸν εἴμεθα σύμφωνοι, ἐπανελάβεν ὁ Ερυξίμαχος, ὅτι καθένας εἶνε ἐλεύθερος νὰ πῇ ὅσον θέλει, χωρὶς νὰ ἐξαναγκάζεται, προτείνω τὴν μὲν αὐλητρίδα που ἦλθε πρὸ ὀλίγου νὰ τὴν ἀφήσωμεν νὰ πηγαίνει στο καλόν. Ἄς παίξῃ με τὸν αὐλὸν τῆς νὰ διασκεδάσῃ μόνη τῆς, ἢ ἂν θέλῃ ἄς παίξῃ νὰ διασκεδάσῃ τὰς γυναῖκας μέσα· ἡμεῖς δὲ ἄς περιορίσωμεν τὴν συναναστροφήν μας σήμερον εἰς συνομιλίαν. Ἐχὼ μάλιστα νὰ σὰς προτείνω καὶ θέμα ομιλίας, ἂν θέλετε.

Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι ἀπήντησαν ὅτι θέλουν καὶ τὸν ἐπαρακάλουν νὰ εἰσηγηθῇ τὸ θέμα,

— Ἀρχίζω λοιπὸν, ἐπανελάβεν ὁ Ερυξίμαχος, κατὰ τὸν τρόπον τῆς Μελανίππης τοῦ Εὐριπίδου: *Ὅ,τι θὰ σὰς εἰπῶ δὲν εἶνε ἰδικόν μου, ἀλλὰ τοῦ Φαίδρου αὐτοῦ ἐδῶ.* Ὁ Φαῖδρος λοιπὸν μου λέγει με ἀγανάκτησιν κάθε φοράν: Δὲν εἶνε παράξενον, Ερυξίμαχε, ὅτι εἰς ὅλους μὲν σχεδὸν τοὺς ἄλλους θεοὺς ἔχουν γίνει ὕμνοι καὶ παιάνες ὑπὸ τῶν ποιητῶν, εἰς δὲ τὸν Ἑρῶτα, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις εἶνε τὸσον μέγας θεός, κανεῖς ἀπὸ τοὺς τὸσους ποιητὰς δὲν ἔκαμε ποτὲ κανέν ἐγκώμιον; Ἄν ἀφήσωμεν δὲ τοὺς ποιητὰς, θὰ ἰδῇς ὅτι καὶ οἱ καλῶτεροι σοφισταὶ ἔχουν γράψει ἐπαίνους εἰς πεζὸν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἄλλων παράδειγμα ὁ περίφημος Πρόδικος. Τούτο ἄλλως δὲν εἶνε καὶ τὸσον θαυμαστόν, ἀφοῦ ἐγὼ ἔτυχε νὰ ἰδῶ βιβλίον περιέχον ἐπαινον θαυμάσιον τοῦ ἁλατος, εἰς τὸν ὅποιον ἐξήρето ἡ ὠφέλεια αὐτοῦ, καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα συχνά ἡμπορεῖς νὰ ἰδῇς ἐγκωμιαζόμενα. Ἐνῶ λοιπὸν εἰς τοιαῦτα πράγματα ἀπεδόθη τόση σημασία, πὼς γίνεται ἓνας τὸσον μέγας θεός ὅπως ὁ Ἑρῶς νὰ μείνῃ ἐτοι

αμελημένος και κανείς από τους ανθρώπους να μην ἔχει τολμήσει ἔως σήμερον να τον υμνήσῃ επαξίως; Αυτά λέγει, πολύ σωστά νομίζω, ο Φαίδρος. Εγώ λοιπόν και πρόθυμος εἶμαι να συνεισφέρω τον ἑρανόν μου διά να ευαρεστήσω τον θεόν αυτόν και πρέπον νομίζω εις την περίστασιν αυτήν δι' ημᾶς τους παρόντας να τον τιμήσωμεν. Αν επομένως εἰσθε και σεις σύμφωνοι, μας ἀρκεί ως θέμα ομιλίας ο Ἔρως. Προς τούτο καθένας από ημᾶς θα εὐπῇ, ὅπως ἡμπορεῖ καλύτερα, ἕνα ἔπαινον του ἔρωτος, ἀρχῆς γινομένης εκ δεξιών. Πρώτος λοιπόν θ' ἀρχίσῃ ο Φαίδρος, ἐπειδή και πρώτος εις την σειράν ἔρχεται και εἶνε ο πατήρ της προτάσεως.

— Κανείς δεν θα ἔχη βέβαια ἐναντίαν γνώμην, Ερυξίμαχε, εἶπε τότε ο Σωκράτης. Πολύ περισσότερον δεν θ' ἀντιτείνω ἐγώ ο οποίος λέγω ὅτι δεν γνωρίζω τίποτε ἄλλο εἰμὴ τα ἐρωτικά, ἀλλ' οὔτε ο Ἀγάθων βέβαια, οὔτε ο Παυσανίας, οὔτε ο Ἀριστοφάνης ο καταγινόμενος διαρκῶς με τον Διόνυσον και την Ἀφροδίτην, οὔτε και ἄλλος κανείς από τους παρόντας, ὅπως βλέπω. Μολονότι το πράγμα δεν εἶνε το ἴδιον δι' ημᾶς που εὐρισκόμεθα τελευταῖοι. Ἀλλ' ἐάν οἱ προ ημῶν ἀναπτύξουν καλῶς και ικανῶς το θέμα, θ' ἀρκεσθῶμεν εις τους λόγους αὐτῶν. Ἐμπρός λοιπόν, ἀς ἀρχίσῃ αἰσιῶς ο Φαίδρος ἐγκωμιάζων τον Ἔρωτα.

Εἰς αὐτά και ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐσυμφώνησαν με τον Σωκράτη.

Να σας εὐπῶ τώρα ὅλα ὅσα καθένας εἶπε, δεν εἶναι δυνατόν, διότι οὔτε ο Ἀριστόδημος τα ἐνθυμεῖτο καλά, οὔτ' ἐγώ ἐκράτησα εις τον νουν μου ὅλα ὅσα ἐκεῖνος μου διηγήθη. Θα σας εὐπῶ λοιπόν τα οὐσιωδέστερα και ὅσα μου ἐφάνησαν περισσότερων ἀξιομνημόνευτα από τους λόγους του καθενός.

Πρώτος λοιπόν, ὅπως σας εἶπα, κατὰ την ἀφήγησιν του Ἀριστοδήμου πάντοτε, ἤρχισεν ο Φαίδρος ως εξῆς περίπου:

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΦΑΙΔΡΟΥ

Μέγας θεός εἶνε ο Ἔρως και θαυμαστός εις τε τους ανθρώπους και εις τους θεούς και δι' ἄλλους μεν πολλούς λόγους, ἀλλά προ παντός κατὰ την γένεσιν· διότι εἶνε ο πρεσβύτατος των θεῶν, και τούτο εἶνε πολλῆς τιμῆς ἄξιον. Ἀπόδειξις δε της ἀρχαιότητός του εἶνε ὅτι γονεῖς του Ἔρωτος οὔτε ὑπάρχουν οὔτε ἀναφέρονται από κανένα, οὔτε ποιητὴν οὔτε πεζόν, ο δε Ἡσίοδος λέγει ὅτι πρῶτον μεν ὑπῆρξε το χάος, ἔπειτα δε ἡ ευρύτερνος Γῆ, των πάντων βάσις κεφαλῆς και αἰωνία, και ο Ἔρως.

Κατὰ τον Ἡσίοδον λοιπόν μετὰ το χάος ἐγέναν τα δύο αὐτά, ἡ Γῆ και ο Ἔρως. Ο δε Παρμενίδης ως προς την Γένεσιν λέγει ὅτι πρῶτιστον πάντων των θεῶν τον Ἔρωτα συνέλαβε.

Με τον Ησίοδον συμφωνεί προσέτι και ο Ακουσίλαος. Ούτω πολλαχόθεν ομολογείται ότι ο Έρως είνε ο πρεσβύτατος των θεών. Πρεσβύτατος δε ων είνε πρόξενος μεγίστων αγαθών εις ημάς. Εγώ τουλάχιστον δεν ευρίσκω άλλο μεγαλύτερον αγαθόν δι' ένα νέον από ένα εραστήν χρηστόν, και δι' ένα εραστήν από τον έρωτα προς ένα νέον. Διότι εκείνο που πρέπει να κυριαρχή δι' όλου του βίου εις τους ανθρώπους τους θέλοντας να ζήσουν καλώς, αυτό ούτε η συγγένεια, ούτε αι τιμαί, ούτε ο πλούτος, ούτε κανέν άλλο πράγμα ημπορεί να εμπνεύση τόσον όσον ο έρως — θέλω να ειπώ το αίσθημα της αισχύνης μεν διά τα αισχρά, της φιλοτιμίας δε προς τα καλά. Διότι χωρίς αυτά ούτε πόλις ούτε ιδιώτης είνε δυνατόν να κατορθώση έργα μεγάλα και καλά. Έχω δε πεποίθησιν ότι εάν εις ένα αγαπώντα άνδρα συνέβαινε να γείνη κατάδηλος καμμία αισχρά πράξις του ή να υποφέρη προσβολήν τινα εξ ανανδρίας χωρίς ν' αμυνθή, δεν θα ήτο τόσον ζωηρόν το ηθικόν του άλγος, ούτε υπό του πατρός αν ήθελε φωραθή ούτε υπό των φίλων ούτε υπό άλλου οποιουδήποτε, όσον θα ήτο αν ήθελε φωραθή υπό του αγαπωμένου νέου. Το αυτό βλέπομεν συμβαίνον και εις τον αγαπώμενον, ότι δηλαδή ιδιαιτέρως αισχύνεται τον εραστήν, αν ήθελε φωραθή παρεκτρεπόμενος. Εάν δε ήτο δυνατόν να γείνη τρόπος ώστε πόλις ή στρατόπεδον ν' αποτελήται υπό εραστών και αγαπωμένων, θα επετυγχάνετο η τελειότερα οργάνωσις και διοικήσις διά της αποχής από πάσαν κακήν πράξιν και της ευγενούς αμίλλης· και μαχόμενοι δε οι τοιοῦτοι, ημπορεί κανείς να ειπῇ ότι θα ενίκων, καίτοι ολίγοι, πάντας τους ανθρώπους. Διότι πολύ ολιγώτερον υπό τας όψεις του αγαπωμένου παρά κάθε άλλου θα ήτο δυνατόν ένας εραστής να καταλίπη την τάξιν του ή να πετάξῃ τα όπλα, και προ τούτου θα επροτίμα όχι ένα, αλλά πολλούς θανάτους, κανείς δε βέβαια δεν θα ήτο τόσον άνανδρος ώστε να εγκαταλείψῃ τον αγαπώμενον ή να μη τον βοηθήσῃ κινδυνεύοντα, ένθεος γινόμενος προς αρετήν υπό του Έρωτος, εις τρόπον ώστε να είνε όμοιος προς τον εκ φύσεως ανδρειότατον. Και εκείνο που λέγει ο Όμηρος, ότι εις μερικούς ήρωας εμπνέει μένος ο θεός, τούτο ο Έρως κατορθώνει να γίνεται αυτομάτως εις τους ερώντας. Ούτω μόνον οι ερώντες θυσιάζουν ευχαρίστως την ζωήν των υπέρ του αγαπωμένου, και όχι μόνον οι άνδρες διότι είναι άνδρες, αλλά και αι γυναίκες. Τούτου δε τρανόν μαρτύριον εις τους Έλληνας παρέχει η θυγάτηρ του Πελίου Άλκηστις, μόνη αυτή προσφερθείσα ν' αποθάνῃ υπέρ του ανδρός της, μολονότι υπήρχον και πατήρ και μήτηρ αυτού, των οποίων όμως την στοργήν τόσον υπερέβαλεν, ώστε να τους αποδείξῃ τρόπον τινα ξένους προς τον υιόν αυτών και μόνον κατ' όνομα γεννήτορας. Και η θυσία αυτή τόσον μεγάλη πράξις εφάνῃ όχι μόνον εις τους ανθρώπους, αλλά και εις τους θεούς αυτούς, ώστε μολονότι πολλοί έκαμαν πολλές και μεγάλας πράξεις, εν τούτοις εις πολύ ολίγους οι θεοί παρέσχον τοιαύτην αμοιβήν της πράξεως, ώστε να

επιτρέψουν την απάνοδον της ψυχῆς ἐκ του Ἄδου, ἐνῶ εἰς την ψυχὴν ἐκείνης ἐπέτρεψαν τούτο θαυμάσαντες την πράξιν της. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ τον περί τον ἔρωτα ζήλον καὶ ἀρετὴν μεγάλως τιμοῦν. Οὕτως εἰς τον Ὀρφέα τον υἱόν του Οἰάγρου δεν ἐπέτρεψαν νὰ φέρῃ εἰς τέλος τον σκοπὸν του, ἀποπέμψαντες αὐτὸν ἐκ του Ἄδου, ἀφού του ἔδειξαν το φάσμα μόνον της γυναικὸς του διὰ την ὁποίαν ἐπήγε, διότι ἐφάνη δειλὸς, ὡς ἂν κιθαρωδὸς που ἦτο, καὶ δεν ἐτόλμησεν ν' ἀποθάνῃ ἐνεκα του ἔρωτος, ἀλλ' ἐμηχανεῦθη νὰ εἰσέλθῃ ζωντανὸς εἰς τον Ἄδην. Διὰ τούτο καὶ τον ἐτιμώρησαν καταδικάσαντες αὐτὸν ν' ἀποθάνῃ ὑπὸ γυναικῶν. Ἐξ ἐναντίας τον υἱόν της Θέτιδος Ἀχιλλέα ἐτίμησαν τοποθετήσαντες αὐτὸν εἰς τὰς νήσους των μακάρων, διότι οὗτος, καίτοι γνωρίζων παρὰ της μητρὸς του ὅτι ἠθέλεν ἀποθάνει εἰς τὸν Ἑκτορα, ἐνῶ ἂν δεν τον ἐφόνευε θα ἐπανήρχετο εἰς τον πατρικὸν του οἶκον ὅπου θ' ἀπέθνησκε γηραιὸς, ἐν τούτοις ἐτόλμησε νὰ προτιμήσῃ ὅχι ἀπλῶς ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ του ἐραστοῦ αὐτοῦ Πατρόκλου βοηθῶν αὐτόν, ἀλλὰ τελευτήσαντος τούτου, ν' ἀποθάνῃ κατόπιν αὐτοῦ ἐκδικῶν τον θάνατόν του. Διὰ τούτο καὶ υπερθαυμάσαντες οἱ θεοὶ ἰδιαίτερος ὁλως ἐτίμησαν αὐτόν, διότι τον ἐραστήν αὐτοῦ τόσον πολὺ ἐξετίμα. Ὁ δὲ Αἰσχύλος φλυαρεῖ λέγων ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτον ἐραστής του Πατρόκλου, ἀφού ὁ πρῶτος ἦτον ὡραιότερος ὅχι μόνον του Πατρόκλου, ἀλλὰ καὶ ὅλων των ἡρώων ἐν γένει, καὶ ἀγένειος ἀκόμη, ἔπειτα δὲ καὶ πολὺ νεώτερος, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος. Ἀλλ' οἱ θεοί, μολονότι μεγάλως τῶντι τιμοῦν την περί τον Ἔρωτα ἀρετὴν, ἐν τούτοις περισσότερον θαυμάζουν καὶ χαίρουν καὶ ἀμείβουν ὅταν ὁ ἀγαπώμενος τον ἐραστήν ἀγαπᾷ παρὰ ὅταν ὁ ἐραστής τον ἀγαπώμενον. Καὶ τούτο διότι ὁ ἐραστής εἶνε κάτι θειότερον ἀπὸ τον ἀγαπώμενον, περικλείων τρόπον τινα ἓνα θεόν. Διὰ τούτο καὶ ἐτίμησαν τον Ἀχιλλέα περισσότερον ἀπὸ την Ἀλκησιν πέμψαντες αὐτόν τιμητικῶς εἰς τὰς νήσους των μακάρων. Συμπεραίνων λέγω ὅτι ὁ Ἔρως εἶνε ἐξ ὅλων των θεῶν ὁ πρεσβύτατος καὶ ὁ σεβαστότατος καὶ ὁ κυριώτατος πρὸς ἀπόκτησιν ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας ὑπὸ των ἀνθρώπων καὶ ἐφ' ὅσον ζοῦν καὶ ἀφού ἀποθάνουν.

Τοιαῦτα περίπου, κατὰ τον Ἀριστόδημν, εἶπεν ὁ Φαίδρος· ἔπειτα δὲ ἀπὸ τούτον ὠμίλησαν καὶ μερικοὶ ἄλλοι, των ὁποίων ὁμως τους λόγους ἐπαράτρεξε μὴ ἐνθυμούμενος, διὰ νὰ μου ἀφηγηθῇ τον λόγον του Πausανίου, ὅστις ὠμίλησεν ὡς ἐξῆς·

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

Νομίζω, Φαίδρε, ὅτι ἡ πρότασις ὅπως ἀπλῶς ἐτέθη, νὰ ἐγκωμιάσωμεν δηλαδὴ τον Ἔρωτα, δεν ἐτέθη καλῶς, θα εἶχε καλῶς, εἰάν ὁ Ἔρως ἦτον ἓνας. Ἀλλ' ἐπὶ του παρόντος δεν εἰν' ἓνας. Ἀφού λοιπὸν δεν πρόκειται περί ενός, ὀρθότερον εἶνε νὰ ὀρισθῇ ἐκ των προτέρων ποῖον ἐκ των δύο

οφείλομεν να επαινέσωμεν. Εγώ λοιπόν θα προσπαθήσω να επανορθώσω τούτο, ορίζων πρώτον ποίον Έρωτα οφείλομεν να επαινέσωμεν και έπειτα προβαίνων εις έπαινον αντάξιον του θεού.

Γνωρίζομεν όλοι ότι Αφροδίτη άνευ Έρωτος δεν υπάρχει. Εάν λοιπόν μία μόνον υπήρχεν Αφροδίτη, και ο Έρως ένας θα ήτον. Αλλ' επειδή υπάρχουν δύο, ανάγκη και δύο Ερώτων. Πώς δε θα ήτο δυνατόν να λεχθή ότι αι θεαί δεν είναι δύο, αφού είνε γνωστόν ότι η μεν μία είναι πρεσβυτέρα και άνευ μητρός, θυγάτηρ του Ουρανού, την οποίαν διά τούτο επονομάζομεν ουρανίαν η δε νεωτέρα, θυγάτηρ του Διός και της Διώνης, την οποίαν καλούμεν πάνδημον. Όθεν αναγκαίως πρέπει και ο Έρως, ο μεν συνεργός της δευτέρας να καλήται ορθώς πάνδημος, ο δε της πρώτης ουράνιος. Και είνε μεν αληθές ότι χρέος έχομεν να επαινούμεν όλους τους θεούς, αλλ' επί του προκειμένου πρέπει να προσπαθήσω να ορίσω τα πρόσωπον το οποίον έλαχεν εις καθένα από τους δύο αυτούς Έρωτας.

Κάθε πράξις αυτή καθ' εαυτήν δεν είνε ούτε καλή ούτε κακή. Λόγου χάριν αυτό που πράττομεν ημείς τώρα, είτε πίνομεν είτε άδομεν είτε διαλεγόμεθα, αυτό καθ' εαυτό κανέν εκ τούτων δεν είνε καλόν, αλλ' εν τι πράξει ημπορεί ν' αποβή τοιούτον, ως εκ του τρόπου κατά τον οποίον επράχθη· καλώς δηλαδή και ορθώς πραττόμενον γίνεται καλόν, μη ορθώς δε αισχρόν. Έτσι λοιπόν και επί του προκειμένου· κάθε έρως δεν είνε καλός και άξιος εγκωμίου, αλλά μόνον ο κινών εις το καλώς αγαπάν. Ο μεν λοιπόν της πανδήμου Αφροδίτης πάνδημος είνε και αυτός και επομένως τυχαία και τα έργα του. Αυτός είνε ο έρως των φαύλων ανθρώπων. Οι τοιούτοι πρώτον μεν αγαπούν αδιακρίτως γυναίκας ή νέους, έπειτα δε αποβλέπουν εις τα σώματα μάλλον των αγαπωμένων παρά εις τας ψυχάς και προτιμούν όντα ανοητότατα, την απόλαυσιν μόνον σκοπούντες και αδιαφορούντες ως προς τον τρόπον. Διά τούτο συμβαίνει εις αυτούς να πράττουν ό,τι τύχη, ομοίως το αγαθόν όπως και το εναντίον. Τούτο προέρχεται και εκ της θεάς, η οποία και νεωτέρα πολύ της άλλης είνε και, ως εκ του τρόπου της γεννήσεώς της, μετέχει και άρρενος και θήλεος. Ενώ ο έρως της ουρανίας Αφροδίτης αντικείμενον έχει μόνον το άρρεν πρώτον διότι η θεά αυτή δεν μετέχει θήλεος, αλλά μόνον άρρενος· έπειτα διότι είναι πρεσβυτέρα, επομένως απηλλαγμένη ακολάστων ορμών. Όθεν και οι εκ του έρωτος τούτου εμπνεόμενοι τρέπονται προς το άρρεν, το φύσει ρωμαλεώτερον και μάλλον νουν έχον αγαπώντες. Δεν είνε δε δύσκολον να διακρίνη τις και εις την παιδεραστίαν αυτήν τους ελικρινώς εκ του έρωτος τούτου ορμωμένους· διότι οι τοιούτοι δεν αγαπούν τα παιδιά παρά μόνον αφού εκ της ηλικίας ο νους αυτών αναπτυχθή επαρκώς, τούτο δε συμπίπτει σχεδόν με την εμφάνισιν των πρώτων τριχών του γενείου. Και αιτία τούτου είνε, νομίζω, ότι οι εντεύθεν αρχίζοντες ν' αγαπούν αποβλέπουν εις συναναστροφήν και συμβίωσιν δι' όλην την

ζωὴν και ὁχι εις το να εξαπατήσουν και κατακτήσουν ἓνα νέον επωφελοῦμενοι της αφροσύνης αὐτοῦ, διὰ να τον αφήσουν ἔπειτα περιπαίζοντες και τρεπόμενοι εις αναζητήσιν ἄλλου. Ἐπρεπε μάλιστα να υπάρχη και νόμος απαγορεύων τον ἔρωτα προς παιδία, διὰ να μη σπαταλάται πολὺς ζήλος εις πράγμα ἄδηλον. Διότι ἄδηλον εἶνε πού θα καταλήξη η παιδικὴ ηλικία, εις αρετὴν ἢ εις κακίαν ψυχῆς τε και σώματος. Και οι μεν αγαθοὶ τον νόμον αὐτόν θέτουν εκουσίως αὐτοὶ εις εαυτοὺς, ἀλλὰ και οι πάνδημοι ερασταὶ ἔπρεπε ν' αναγκάζονται να κάμνουν το ἴδιον, ἀπαράλλακτα ὅπως αναγκάζομεν αὐτοὺς να μην αγαποῦν και τας ελευθέραις γυναῖκας καθ' ὅσον ημποροῦμεν (8). Διότι εις αὐτοὺς οφείλεται και το ὄνειδος του ὅτι μερικοὶ τολμοῦν να λέγουν ὅτι εἶνε αἰσχρόν το χαρίζεσθαι εις εραστάς. Οι λέγοντες ἔχουν υπ' ὄψιν τούτους, βλέποντες το παράκαιρον και ἄδικον των ἐρώτων αὐτῶν, ἐνὼ βεβαίως ὅ,τι δῆποτε γίνεται κοσμίως και νομίμως δεν ημπορεῖ να θεωρηθῇ ψεκτόν. Διὰ τούτο και τα περί τον ἔρωτα κρατοῦντα εις μεν τας ἄλλας πόλεις εἶνε ευκόλως νοητά, διότι τα περί τούτου ἔχουν οριοθῇ κατὰ τρόπον ἀπλοῦν ἐνὼ τα ἐνταῦθα και ἐν Λακεδαιμόνι ἰσχύοντα ημποροῦν να ἐρμηνευθοῦν διαφοροτρόπως. Εἰς την Ἥλιδαι λόγου χάριν και εις την Βοιωτίαν, και ὅπου αλλοῦ οι ἄνθρωποι δεν εἶνε ἔμπειροι εις την τέχνην του λέγειν, δέχονται ἀπλῶς ὅτι καλόν το χαρίζεσθαι εις εραστάς, και κανεὶς οὔτε νέος οὔτε γέρον δεν ἠθέλεν εἰπῇ ὅτι εἶνε αἰσχρόν· και τούτο, φρονῶ, διὰ να μη ἀπαντοῦν δυσκολίας προσπαθοῦντες διὰ του λόγου να πείθουν τους νέους, ως μη δυνατοὶ εις το λέγειν ἐνὼ εις την Ἰωνίαν και εις πολλὰ ἄλλα μέρη διατελοῦντα ὑπὸ τους βαρβάρους νομίζεται αἰσχρόν. Ἄλλως εις τους βαρβάρους, ἐνεκα του τυραννικοῦ πολιτεύματος, και τούτο νομίζεται αἰσχρόν και αὐτὴ η φιλοσοφία και η ἀγάπη προς την γυμναστικὴν· και τούτο, νομίζω, διότι δεν συμφέρει εις τους ἄρχοντας να μορφώνονται εις τας ψυχὰς των ἀρχομένων φρονήματα γενναία, οὔτε φιλίαι ἰσχυραὶ και κοινωνικοὶ δεσμοί. Εμπράκτως δε ἔμαθον τούτο και οι ἐνταῦθα τύραννοι· διότι ο ἔρως του Ἀριστογείτονος και η φιλία του Ἀρμοδίου σταθερὰ γενομένη κατέλυσε την ἀρχὴν αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα, ὅπου μεν νομίζεται ως αἰσχρόν το χαρίζεσθαι εις εραστάς, αἰτία εἶνε η κακία των ορισάντων τούτο, δηλαδή των μεν ἀρχόντων η πλεονεξία, των δε ἀρχομένων η ἀνανδρία· ὅπου δε ἀπλῶς ἐνομίσθη ως καλόν, αἰτίαν η γνώμη αὕτη ἔχει την διανοητικὴν νωθρείαν. Πολὺ λογικώτερα ἔχουν κανονισθῇ παρ' ἡμῖν τα περί τούτου, και διὰ τούτο, ὅπως εἶπον, δεν εἶνε ευκόλως νοητά.

Τῶντι· ἀπὸ το ἓνα μέρος λέγεται ὅτι εἶνε καλύτερον ν' αγαπᾷ κανεὶς φανερά παρὰ κρυφίως, και μάλιστα τους γενναιοτάτους και ἀρίστους, και ἀσχημότεροι ἀπὸ ἄλλους εἰναι. Εἶνε δε ἄξιον προς τούτοις θαυμασμοῦ ὅτι ὅλοι ἐνθαρρύνουν τον ἐρώντα μη θεωρούμενον ως πράττοντα κακόν τι, και η μεν ἐπιτυχία του θεωρεῖται ως κάτι καλόν, η δε ἀποτυχία του ως κακόν, και προς ἐπιχείρησιν τοιαύτης κατακτήσεως

η κοινή γνώμη θεωρεί άξιον επαίνου τον εραστήν προβαίνοντα εις έργα θαυμαστά, τα οποία εάν τις ήθελε τολμήσει επιδιώκων και θέλων να κατορθώση άλλο τι εκτός τοιούτου φιλοσοφικού σκοπού, ήθελεν επισύρει καθ' εαυτού το όνειδος και την καταφρόνησιν· διότι εάν κανείς, είτε χρήματα επιθυμών να λάβη παρά τινος είτε πολιτικήν εξουσίαν να επιτύχη ή άλλην τινά δύναμιν, ήθελε προβή εις πράξεις ομοίας εκείνων εις τας οποίας προβαίνουν οι ερασταί των νέων, ταπεινάς παρακλήσεις και ικεσίας εν ανάγκη μετερχόμενοι και όρκους ομνύοντες και εις τας θύρας κοιμώμενοι και εις ταπεινώσεις δουλικάς φθάνοντες τοιαύτας οποίας ούτε δούλος ουδείς θα κατεδέχετο, και από φίλους και από εχθρούς θα εμποδιζετο να προβή εις τοιαύτα έκτροπα, τούτων μεν ονειδιζόντων αυτόν ως κόλακα και ανελεύθερον, εκείνων δε νουθετούντων και εντρεπομένων διά λογαριασμόν του ενώ εις τον ερώντα όλ' αυτά του χαρίζονται και του επιτρέπεται να τα κάνη χωρίς όνειδος, ωσάν να διέπραττε πάγκαλόν τι πράγμα. Εκείνο δε που είνε θαυμαστότερον ακόμη, είνε ότι, κατά την γνώμην των πολλών, και παραβαίνων τον δοθέντα όρκον ο εραστής, συγχωρείται, μόνος αυτός, υπό των θεών· διότι, λέγουν, αφροδίσιος όρκος δεν υπάρχει. Τοιουτοτρόπως και οι θεοί και οι άνθρωποι παρέχουν πάσαν εξουσίαν εις τον ερώντα, κατά τα εδώ κρατούντα. Εκ τούτων λοιπόν θα ενόμιζε κανείς ότι εις την πόλιν μας πάγκαλον θεωρείται, και το εράν και το φίλους γίνεσθαι των εραστών. Από το άλλο όμως μέρος, όταν ιδή κανείς ότι οι πατέρες προσλαμβάνουν παιδαγωγούς και δεν επιτρέπουν εις τους αγαπωμένους να συνομιλούν με τους εραστάς και ότι τοιαύτη παραγγελία δίδεται ρητώς εις τον παιδαγωγόν, οι δε συνομιλικοί και οι φίλοι ονειδίζουν εάν βλέπουν τοιούτον τι γινόμενον, και ότι πάλιν οι πρεσβύτεροι δεν εμποδίζουν τους ονειδιζοντας ούτε τους επιτιμούν ως μη ορθά λέγοντας, τότε θα σχηματίση την ιδέαν ότι το πράγμα θεωρείται εδώ ως αισχροτάτον.

Τούτο εξηγείται, νομίζω, ως εξής· το πράγμα δεν είνε απλούν, διότι, όπως εξ αρχής ελέχθη, δεν είνε αυτό καθ' εαυτό ούτε καλόν ούτε κακόν, αλλά καλώς μεν πραττόμενον καλόν, αισχρώς δε αισχρόν. Αισχρώς μεν λοιπόν πραττόμενον είνε το χαρίζεσθαι εις πονηρούς και πονηρώς, καλώς δε το χαρίζεσθαι εις χρηστόν και εξ αγαθής προαιρέσεως. Πονηρός δε είνε ο εραστής εκείνος ο πάνδημος, ο του σώματος μάλλον ή της ψυχής ερών, όστις επομένως ουδέ μόνιμος είνε, ως ερών πράγματος μη μονίμου· διότι ούτος, άμα η νεανική ανθηρότης του σώματος, το οποίον μόνον ηγάπα, λήξη, γίνεται άφαντος παραβαίνων αισχροτάτα όλους τους λόγους και τας υποσχέσεις του· ενώ ο το ηθικόν αγαπών και εις το χρηστόν τούτου αποβλέπων μένει εραστής διά βίου, ως συνδεθείς με πράγμα μόνιμον. Αυτό λοιπόν θέλει η εδώ κρατούσα γνώμη να βασανίζεται, και εις μεν τούτους να χαρίζεται ο νέος, τους δε πρώτους ν' αποφεύγη. Και διά τούτο επιβάλλει να επιδιώκεται μεν ο

ένας έρωσ, να φεύγεται δε ο άλλος, παρέχουσα ούτω στάδιον εις βάσανον και διάκρισιν περί του εις ποίαν εκ των δύο αυτών τάξεων ανήκει τόσον ο ερών όσον και ο ερώμενος. Αυτή δε είνε η αιτία διά την οποίαν πρώτον μεν αισχρόν νομίζεται το να παραδίδεται τις ταχέως, διά να μεσολαβή ούτω χρόνος αρκετός ώστε να θεωρήται ότι το πράγμα εβασανίσθη καλώς· έπειτα αισχρόν επίσης το να παραδίδεται τις διά χρήματα ή εις ισχυρόν τινα, είτε διότι κατατρεχόμενος εφοβήθη και δεν εγκαρτέρησεν, είτε διότι ευεργετούμενος με χρήματα ή πολιτικά υποουργήματα δεν κατεφρόνησεν αυτά· διότι ευλόγως κανέν εξ όλων αυτών δεν θεωρείται ούτε ασφαλές ούτε μόνιμον, όταν δεν αποτελούν την βάση γενναίας φιλίας. Μία επομένως υπολείπεται οδός κατά τα ιδικά μας ήθη, όπως ο νέος παράσχη εντίμως την εύνοιάν του εις ένα εραστήν. Διότι κατ' αυτά, όπως εις τους εραστάς επιτρέπη να υποβάλλωνται εις οιανδήποτε δουλείαν θέλουν χάριν του αγαπωμένου νέου, χωρίς τούτο να θεωρήται ως κολακεία ή ως πράξις επονείδιστος, κατά τον ίδιον τρόπον και άλλη μία μόνη δουλεία εκούσιος υπολείπεται μη θεωρουμένη επονείδιστος· και αυτή είνε η αποβλέπουσα εις την αρετήν.

Διότι παρ' ημίν, εάν τις περιποιέται άλλον αγόμενος εκ του πόθου και φρονών ότι θα γείνη τοιουτοτρόπως τελειότερος είτε ως προς ωρισμένον είδος γνώσεως είτε ως προς οιονδήποτε άλλο μέρος αρετής, η τοιαύτη επίσης εθελοδοουλεία δεν θεωρείται αισχροτής ουδέ κολακεία. Πρέπει δε βεβαίως να υπάρχη πλήρης σύμπτωσης υποχρεώσεων και από τα δύο μέρη, δηλαδή μεταξύ παιδεραστού και επιδιώκοντος φιλοσοφίαν ή άλλην αρετήν, διά να κριθή ως καλώς παραχωρηθείσα η εύνοια ενός νέου προς εραστήν. Όταν λοιπόν υπάρχη μεταξύ εραστού και νέου η σύμπτωσης αυτή των βουλήσεων, έκαστος δε αυτών έχη ως κανόνα, ο μεν ένας ότι εξυπηρετών εις ό,τι δήποτε τον χαρισθέντα νέον δικαίως τον εξυπηρετεί, ο δε άλλος ότι καθήκον επίσης έχει να παρέχη τας εκδουλεύσεις του εις τον ποιούντα αυτόν σοφόν και αγαθόν, και όταν ο μεν πρώτος είνε αληθώς ικανός να συμβάλη εις φρόνησιν και την άλλην αρετήν, ο δε άλλος έχη πραγματικώς τον πόθον ν' αποκτήση παιδευσιν και την άλλην σοφίαν, όταν, λέγω, όλοι αυτοί οι όροι συμπίσουν, τότε, και μόνον τότε, ημπορεί να λεχθή δι' ένα νέον ότι καλώς έπραξε χαρισθείς εις εραστήν, και ποτέ άλλοτε. Εις την περίστασιν δε αυτήν και το να εξαπατηθή κανείς δεν είνε διόλου αισχρόν· ενώ κάθε άλλη περίπτωση φέρει αισχρόνην εις τον νέον είτε εξαπατώμενον είτε μη. Εάν τις δηλαδή, χαρισθείς ένεκα πλούτου εις εραστήν τον οποίον νομίζει πλούσιον, ήθελεν εξαπατηθή και δεν λάβει χρήματα, του εραστού αποδειχθέντος πένητος, το πράγμα δεν είνε ολιγώτερον αισχρόν διότι ο τοιούτος θεωρείται ως αποδείξας το καθ' εαυτόν ότι ένεκα χρημάτων είνε έτοιμος να προσφέρη οποιασδήποτε υπηρεσίας και εις οποιονδήποτε, τούτο δε δεν είνε διόλου καλόν. Κατά τον αυτόν λόγον

καλή και έντιμος η απάτη του χαρισθέντος με την ιδέαν ότι ο εραστής είνε αγαθός και ότι διά της φιλίας τούτου θα γείνη καλύτερος, ενώ αυτός απεδείχθη αισχρός και χωρίς αρετήν· διότι και ούτος πάλιν θεωρείται ως εκδηλώσας το καθ' εαυτόν ότι χάριν αρετής και διά να γείνη καλύτερος ήθελε φανή πρόθυμος εις καθένα και διά κάθε τι, τούτο ο εξ εναντίας κάλλιστον πάντων. Τιοιουτοτρόπως καλόν πάντως το χαρίζεσθαι αρετής ένεκα. Αυτός είνε ο της ουρανίας θεάς έρωσ, έρωσ ουράνιος και πολύτιμος εις άτομα και εις πολιτείας, ως αναγκάζων εις προσπάθειαν και επιμέλειαν προς αρετήν τον τε ερώντα και τον ερώμενον αμοιβαίως· όλοι δε οι άλλοι έρωτες είνε της πανδήμου Αφροδίτης.

Αυτά, ω Φαίδρε, συνεισφέρω εκ του προχείρου διά τον Έρωτα.

Του Πανσανίου παύσαντος — διά να μεταχειρισθώ ταυτολεξίαν (2), όπως συμβουλεύουν οι σοφοί — εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, ήτο μεν η σειρά του Αριστοφάνους να ομιλήση, αλλ' επειδή ούτος, είτε ένεκα της πολυφαγίας είτε δι' άλλον λόγον, είχε πάθει λόξυγκα και δεν ημπορούσε να ομιλήση, αποταθείς προς τον ιατρόν Ερυξίμαχον ο οποίος ήτον ξαπλωμένος πλησίον του,

— Ερυξίμαχε, είπεν, οφείλεις ή να μου παύσης τον λόξυγκα ή να ομιλήσης συ εις την θέσιν μου έως ότου να παύση.

— Θα κάμω και το ένα και το άλλο, είπεν ο Ερυξίμαχος. Δηλαδή εγώ μεν θα ομιλήσω εις την θέσιν σου, συ δε εις την ιδικήν μου, όταν το κακόν περάση· εφ' όσον δε εγώ ομιλώ, αν μεν προτιμάς, κράτησε την αναπνοήν σου αρκετήν ώραν και ο λόξυγκας θα παύση· ειδεμή, γαργάρισου με ολίγον νερόν. Αν δε είνε πολύ δυνατός, γαργάλισε την μύτη σου με κάτι τι ώστε να πταρνησθής. Όταν το κάμης αυτό μίαν ή δύο φορές, όσον δυνατός και αν είνε θα παύση.

— Σπεύσε λοιπόν ν' αρχίσης, είπεν ο Αριστοφάνης· εγώ δε θ' ακολουθήσω τας συμβουλάς σου.

Ωμίλησε τότε ο Ερυξίμαχος ως εξής:

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΥΞΙΜΑΧΟΥ

Επειδή ο Πανσανίας, αρχίσας καλώς τον λόγον του, ετελείωσε χωρίς να ειπή όσα έπρεπε, νομίζω ότι επιβάλλεται εις εμέ να τον συμπληρώσω. Και την μεν διάκρισιν του Έρωτος ως διπλού νομίζω καλώς γενομένην· ότι δε ο Έρωσ δεν υπάρχει εις τας ψυχάς των ανθρώπων προς τα ωραία σώματα μόνον, αλλά και άλλα πολλά έχει αντικείμενα και εις άλλα πράγματα υπάρχει, εις τε τα σώματα όλων των ζώων και εις τα εν τη γη φυόμενα, και με μίαν λέξιν εις όλα τα όντα, τούτο κατάδηλον νομίζω ως εκ της ιατρικής μου τέχνης, ήτις μ' έδίδαξε πόσον μέγας και θαυμαστός είνε ο θεός ούτος, περιλαμβάνων πάντα τα πράγματα, ανθρώπινα και θεία. Θ' αρχίσω δε από την ιατρικήν, διά να τιμήσωμεν και την τέχνην.

Λοιπὸν τον διπλὸν τούτον Ἔρωτα περιέχει αὐτὴ ἡ φύσις των σωμάτων διότι ομολογουμένως ἄλλο πράγμα το υγιές μέρος του σώματος καὶ ἄλλο το νοσοῦν, εντελὼς δε ἀνόμοια τα δύο αὐτά, καὶ το ἀνόμοιον ἐπιθυμεί καὶ ἀγαπᾷ τα ἀνόμοια. Ἄλλος λοιπὸν ο εἰς το υγιεινὸν καὶ ἄλλος ο εἰς το νοσώδες ὑπάρχων ἔρως. Εφαρμόζεται δε καὶ ἐδῶ ἐκεῖνο που ἔλεγε προτύτερα ο Πανσανίας, ὅτι καλὸν μὲν εἶνε να χαρίζεται τις εἰς τους ἀγαθοὺς, αἰσχρὸν δε εἰς τους ἀκολάστους· δηλαδή καὶ περὶ σωμάτων προκειμένου, καλὸν μὲν καὶ πρέπον εἶνε το χαρίζεσθαι εἰς τα αποτελούντα το ἀγαθὸν καὶ υγιές ἐκάστου σώματος, καὶ εἰς τούτο ἀκριβῶς συνίσταται ἡ ἱατρικὴ, αἰσχρὸν δε το χαρίζεσθαι εἰς τα μὴ υγιή καὶ νοσώδη, εἰς τα ὁποῖα, ἐξ ἐναντίας, δὲν πρέπει να υποχωρῇ τις, εἴαν θέλῃ να εἶνε ἐπιτήδειος ἱατρός. Διότι ἡ ἱατρικὴ, διὰ να ορίσω με ὀλίγας λέξεις το πράγμα, εἶνε ἐπιστήμη των του σώματος ἐρωτικῶν ὁρμῶν πρὸς πλησμονήν καὶ κένωσιν, καὶ ο διαγινώσκων εἰς αὐτὰς τον καλὸν καὶ τον αἰσχρὸν ἔρωτα, αὐτὸς εἶνε ο καλύτερος ἱατρός, ἐπιτηδειότατος δε πρακτικὸς θα ἦτο ο ἐπιτυχάνων να μεταβάλλῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τα πράγματα, ὥστε ν' αποκτάται ο ἀρμόζων ἔρως ἀντὶ του μὴ ἀρμόζοντος, καὶ γνωρίζων ὅπου μὲν δὲν ὑπάρχει ἔρως, ἐνῶ εἶνε ἀναγκαῖος, να ἐμποιῇ αὐτόν, ὅπου δε ὑπάρχει ἀχρεῖος τοιοῦτος, να τον ἐκδιώκῃ. Πρέπει ἐπομένως ο ἱατρός να εἶνε ἱκανὸς τα ἐχθρικώτατα διακείμενα μέσα εἰς το σῶμα να τα καταστήσῃ φίλα καὶ ἀγαπώμενα ἀμοιβαίως· καὶ εἶνε ἐχθρικώτατα πρὸς ἄλληλα τα ἐναντιώτατα, δηλαδή το ψυχρὸν πρὸς το θερμὸν, το πικρὸν πρὸς το γλυκὺ, το ξηρὸν πρὸς το υγρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἀκριβῶς δε, εἰς τα ἐναντιώτατα αὐτά ευρὼν το μέσον να ἐμποιῇ ἔρωτα καὶ ὁμόνοιαν ο πρόγονος ἡμῶν Ἀσκληπιός, ὅπως λέγουν οἱ ποιηταὶ καὶ ἐγὼ πείθομαι, ἐδημιούργησε τὴν ἰδικήν μας τέχνην. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ ἡ ἱατρικὴ ολόκληρος διὰ του θεοῦ τούτου κυβερνάται, ὡσαύτως δε καὶ ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ γεωργία. Ὁμοίως ἔχει το πράγμα καὶ διὰ τὴν μουσικὴν, ὅπως εἶνε φανερώτατον διὰ κάθε ἄνθρωπον ο ὁποῖος ἠθέλε προσέξει ὀλίγον, τούτο δε ἴσως θέλει να εἰπῇ καὶ ο Ἡράκλειτος, ἀν καὶ δὲν ἐκφράζεται καλῶς. Διότι λέγει ὅτι το ἐν διωστήμενον πρὸς εαυτὸ συμφωνεῖ πρὸς εαυτὸ, ὅπως ἡ ἀρμονία τόξου ἢ λύρας. Ἀλλ' εἶνε ἐντελὼς παράλογον να λέγεται ὅτι ἡ ἀρμονία εἶνε διάστασις ἢ καὶ ὅτι συνίσταται ἀπὸ διωστήμενα στοιχεῖα. Ἰσως ὁμως ο Ἡράκλειτος ἠθέλε να εἰπῇ τούτο, ὅτι δηλαδή ἀπὸ τους διωσταμένους μὲν πρότερον τόνους οξύν καὶ βαρύν, συνδυασθέντας δ' ἔπειτα εἰς συμφωνίαν ὑπὸ τῆς μουσικῆς τέχνης, ἐγένεεν ἡ ἀρμονία· διότι δὲν θα ἦτο βέβαια διόλου δυνατὴ ἀρμονία ἐφ' ὅσον το οξύ καὶ το βαρὺ εἶνε ἀσύμφωνα. Καὶ τούτο διότι ἡ ἀρμονία εἶνε συνήχησις, ἡ δε συνήχησις τρόπον τινά συμφωνία· συμφωνία δε διωσταμένων, ἐφ' ὅσον εὐρίσκονται εἰς διάστασιν, εἶνε ἀδύνατος· το διωστήμενον δε πάλιν καὶ μὴ συμφωνοῦν ἀδύνατον ν' ἀποτελέσῃ ἀρμονίαν, ὅπως συμβαίνει καὶ με τον ρυθμόν, ο ὁποῖος ἐγένεεν ἐκ των

δυσταμένων μεν πρότερον ταχέος και βραδέος, ύστερον δε συμφωνησάντων. Την συμφωνίαν δε μεταξύ όλων αυτών, όπως ανωτέρω η ιατρική, εδώ επιτυγχάνει η μουσική, όταν κατορθώνη να εμποίηση ομόνοιαν και έρωτα αμοιβαίον· επομένως η μουσική είνε επιστήμη των ερωτικών σχέσεων των αναφερομένων εις την αρμονίαν και τον ρυθμόν. Και ως προς μεν την σύστασιν αυτήν της αρμονίας και του ρυθμού δεν είνε βέβαια διόλου δύσκολος η διάγνωσις του έρωτος, ουδέ υπάρχει πως ενταύθα ο διπλούς έρωσ· αλλ' όταν είνε ανάγκη να γείνη χρήσις του ρυθμού και της αρμονίας εν σχέσει προς τους ανθρώπους είτε διά της συνθέσεως, της άλλως μελοποιίας καλουμένης, είτε διά της ορθής χρήσεως των συντεθειμένων μελών και μέτρων, ήτις και εκλήθη παιδεία, ενταύθα και δύσκολον το πράγμα και ανάγκη επιτηδείου τεχνίτου. Διότι και πάλιν ο αυτός λόγος αρμόζει, ότι δηλαδή εις τους κοσμίους των ανθρώπων, και προς τον σκοπόν του να γείνουν κοσμιώτεροι οι μη όντες ακόμη τοιοῦτοι, πρέπον είνε να χαρίζεται τις και να ενθαρρύνη τον έρωτά των, και αυτός είνε ο καλός, ο ουράνιος, ο της Ουρανίας μουσής Έρωσ· ενώ προς τον έρωτα της Πολυμνίας τον πάνδημον πρέπει να συμπεριφερώμεθα με πολλήν προσοχήν, εις τρόπον ώστε η απόλαυσις της εξ αυτού ηδονής να μη καταντά εις ακολασίαν, όπως και εις την ιδικήν μας τέχνην μέγα έργον είνε ο κανονισμός των τέρψεων τας οποίας παρέχει η μαγειρική τέχνη κατά τοιοῦτον τρόπον ώστε να μη προξενήται βλάβη εις την υγείαν. Και εις την μουσικήν λοιπόν και εις την ιατρικήν και εις όλα τα άλλα πράγματα, θεία και ανθρώπινα, πρέπει να καταβάλλεται όσον το δυνατόν περισσότερα προσοχή εις την διάκρισιν των δύο αυτών ερώτων διότι παντού υπάρχουν και οι δύο.

Και αυτή η σύστασις των ωρών του έτους γεμάτη είνε από τους δύο αυτούς Έρωτας· και όταν μεν τα στοιχεία τα οποία προ ολίγου ανέφερα, δηλαδή τα θερμά και τα ψυχρά και ξηρά και υγρά, τύχη να συγκερασθούν σωφρόνως και αρμονικώς εις έρωτα κόσμιον, έρχονται φέροντα ευτυχίαν και υγείαν εις ανθρώπους και εις τα άλλα ζώα και φυτά, χωρίς να προξενήσουν καμμίαν βλάβην όταν δε εις τας ώρας του έτους επικρατή ο ακόλαστος Έρωσ, και καταστροφήν και βλάβην πολλήν επιφέρει. Διότι και η λοιμική αυτήν συνήθως την αφορμήν έχει και πολλά ακόμη άλλα νοσήματα όμοια και των ζώων και των φυτών· και αι πάχναι δε και αι χάλαζαι και αι ασθένειαι των σπαρτών εκ της ακολασίας και ακοσμίας των τοιούτων ερωτικών σχέσεων προέρχονται, των οποίων η επιστήμη, καταγινομένη περί τας κινήσεις των άστρων και τας ώρας των ενιαυτών, αστρονομία καλείται. Ακόμη και όλαι αι θυσίαι και όσα άλλα ανάγονται εις την μαντικήν τέχνην — ταῦτα δε είνε τ' αποτελούντα την μεταξύ ανθρώπων και θεών επικοινωνίαν — δεν έχουν άλλον σκοπόν παρά την διατήρησιν και θεραπείαν του Έρωτος. Διότι όλη η ασέβεια παρακολουθεί συνήθως και απέναντι των

γονέων και ζώντων και αποθανόντων και απέναντι των θεών, εάν τις, αντί του κοσμίου έρωτος εις τον οποίον πρέπει να χαρίζεται και να τιμά και πρεσβεύη εις κάθε πράξιν, προτιμά τον άλλον. Αυτά δε ακριβώς αποστολήν έχει η μαντική να επισκοπή και θεραπεύη, και επομένως η τέχνη αυτή είνε δημιουργός φιλίας μεταξύ θεών και ανθρώπων, ως δυναμένη να γνωρίση ποίαι εκ των ερωτικών κλίσεων των ανθρώπων τείνουν προς το πρόπον ή την ασέβειαν. Τοιουτοτρόπως πολλήν και μεγάλην, ή διά να ειπώ σωστότερα, κάθε δύναμιν έχει γενικώς μεν ο όλος Έρωσ, αλλ' ο αποβλέπων εις το αγαθόν και με σωφροσύνην και δικαιοσύνην επιτελούμενος εν σχέσει και προς ημάς και προς τους θεούς, αυτός την μεγίστην δύναμιν έχει και κάθε ευδαιμονίαν παρέχει εις ημάς, δυναμένους και προς αλλήλους να συναναστρεφώμεθα και να είμεθα φίλοι, και προς τους θεούς τους πολύ ανωτέρους ημών.

Εις τον έπαινον αυτόν του Έρωτος ίσως και εγώ πολλά παραλείπω, όχι όμως θεληματικώς. Αλλ' εάν αφήκα τίποτε, ιδικών σου έργον είνε, Αριστοφάνη, να με συμπληρώσης· ή αν έχης κατά νουν να εγκωμιάσης κατ' άλλον τρόπον τον θεόν, εγκωμιάζε, αφού και ο λόξυγκας σου επέρασε.

Εις την τελευταίαν αυτήν αποστροφήν του Ερυξιμάχου απαντών ο Αριστοφάνης, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος,

— Τώντι, είπεν, έπαυσεν ο λόξυγκας, αλλ' όχι πριν του προσφέρω το πτάρνισμα, και θαυμάζω ότι, διά ν' αποκατασταθή ο κόσμιος έρωσ μέσα εις τον οργανισμόν, απαιτείται η προσφορά των ψόφων και των γαργαλισμών ενός πταρνίσματος· διότι με την προσφοράν αυτήν ευθύς ο λόξυγκας έπαυσε.

— Πρόσεχε, Αριστοφάνη, παρετήρησεν ο Ερυξιμάχος. Αρχίζεις με αστειότητας, ενώ πρόκειται να λάβης τον λόγον, και θα με αναγκάσης να σε προσέχω μην ετοιμάζεσαι να μας ειπής τίποτε αστεία από τα συνειθισμένα σου.

Και ο Αριστοφάνης γελάσας:

— Πολύ σωστά λέγεις, Ερυξιμάχε, και ας λογαριασθούν ως μη λεχθέντα όσα είπα. Μη με προσέχεις λοιπόν, διότι εκείνο που φοβούμαι δεν είνε μήπως ειπώ αστεία, πράγμα το οποίον άλλως είνε ιδιον της μούσης μου και θα ήτο προς έπαινόν της, αλλά μήπως ειπώ γελοία.

— Μην το βάξης εις τον νουν σου ότι ημπορείς να μου ξεφύγης. Πρόσεχε λοιπόν και ομίλει έχων υπ' όψιν σου ότι θα μου δώσης λόγον. Ίσως κ' εγώ τότε να φανώ επεικής, αν το κρίνω σωστόν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

Και όμως, Ερυξιμάχε, ήρχισεν ο Αριστοφάνης, σκοπόν έχω να ομιλήσω άλλως πως και όχι όπως συ και ο Παυσανίας. Λοιπόν εγώ

νομίζω ότι οι άνθρωποι δεν έχουν αισθανθή όλως διόλου την δύναμιν του έρωτος, διότι εάν την ησθάνοντο, έπρεπε να του ανεγείρουν μεγίστους ναούς και βωμούς, και να του προσφέρουν τας μεγαλυτέρας θυσίας, ενώ τώρα τίποτε από όλα αυτά που έπρεπε να γίνονται δεν γίνεται. Και εν τούτοις ο Έρως είχε ο φιλανθρωπότατος των θεών, βοηθών τους ανθρώπους και ιατρεύων όλα τα κακά εκείνα, των οποίων η θεραπεία θα επροσπόριζε μεγάλην ευδαιμονίαν εις το ανθρώπινον γένος. Εγώ λοιπόν θα προσπαθήσω να σας εξηγήσω την δύναμιν αυτού, σεις δε θα διδάξετε εις τους άλλους όσα θ' ακούσετε από εμέ. Και πρώτον πρέπει να μάθετε την ανθρωπίνην φύσιν και τα παθήματα αυτής. Διότι η φύσις ημών εις τον παλαιόν καιρόν δεν ήτον οποία η τορινή, αλλά όλως διόλου διάφορος. Και πρώτον τα γένη των ανθρώπων ήσαν τρία, δεν ήσαν όπως τώρα δύο, αρσενικόν και θηλυκόν, αλλ' υπήρχεν ακόμη και τρίτον γένος, αποτελούμενον από τα δύο πρώτα, του οποίου μόνον το όνομα διεσώθη, αυτό δε εξηφανίσθη. Υπήρχε δηλαδή και ένα είδος αρσενικοθήλυκον, ανδρόγυνον καλούμενον, ως συγκείμενον εξ ανδρός και γυναικός, εκ του οποίου σήμερον δεν διεσώθη παρά μόνον το όνομα, λεγόμενον ως ύβρις. Έπειτα και το όλον ανθρώπινον γένος ήτο διάφορον, διότι κάθε άνθρωπος ήτο στρογγύλος, έχων την ράχιν και τας πλευράς κυκλικάς, χείρας δε τεσσάρας, σκέλη ισάριθμα με τας χείρας και πρόσωπα δύο επάνω εις αυχένα κυκλοτερή εντελώς όμοια· κεφαλήν δε και διά τα δύο αυτά πρόσωπα, αντιθέτως βλέποντα, είχαν μίαν, και αυτιά τέσσαρα, και γεννητικά όργανα δύο, και όλα τα άλλα κατά τρόπον που ημπορεί κανείς να συμπεράνη εξ όσων είπα. Επεριπάτουν δε και ορθοί κατά την μίαν ή την άλλην διεύθυνσιν των δύο προσώπων· αλλ' όταν ήθελαν να ορμήσουν ταχέως, έτρεχον όπως οι κυβιστήρες, όταν κάνουν μίαν σειράν από τούμπες σηκώνοντες τα σκέλη εις τον αέρα, με την διαφοράν ότι οι τότε άνθρωποι, έχοντες οκτώ μέλη διά να στηρίζονται, εφέροντο κυκλικώς με πολλήν ταχύτητα. Η μεταξύ των τριών αυτών γενών διαφορά προήρχετο εκ του ότι το μεν αρσενικόν κατήγετο εκ του ηλίου, το δε θηλυκόν εκ της γης, και το μετέχον και των δύο τούτων εκ της σελήνης, καθόσον και η σελήνη μετέχει και των δύο. Ακριβώς δε ένεκα της καταγωγής των αυτής ήσαν περιφερικά και αυτά και η πορεία αυτών. Και ήσαν φοβερά ως προς την δύναμιν και ρώμην, και τα φρονήματα μεγάλα είχαν, ετόλμησαν δε να τα βάλουν και με τους θεούς, και εκείνο που λέγει ο Όμηρος περί Εφιάλτου και Ώτου, περί εκείνων λέγεται, ότι δηλαδή επεχείρησαν ν' αναβούν εις τον ουρανόν διά να επιτεθούν κατά των θεών.

Τότε λοιπόν ο Ζευς και οι άλλοι θεοί συσκεφθέντες περί του πρακτέου ευρέθησαν εις απορίαν, μη θέλοντες ούτε να τους σκοτώσουν, και, κεραυνώσαντες αυτούς, όπως τους γίγαντας, να εξαφανίσουν το γένος — διότι τότε θα έπαυαν αι προς αυτούς τιμαί και οι ναοί εκ μέρους των

ανθρώπων — , οὔτε πάλιν να τους επιτρέψουν τοιαύτην αυθάδειαν. Επὶ τέλους ο Ζεὺς κατώρθωσε να εὖρη τι ἐχρειάζετο, και:

— Μου φαίνεται, εἶπεν, ὅτι ευρήκα τρόπον ὥστε και ἄνθρωποι να υπάρχουν και να παραιτηθὺν της αυθαδείας των, ασθενέστεροι γινόμενοι. Προς τοῦτο θα τους κόψω τον καθένα εις δύο, κατ' αὐτόν δε τον τρόπον και ασθενέστεροι θα γείνουν και συγχρόνως χρησιμώτεροι εις ἡμᾶς, διότι θα γείνουν περισσότεροι και θα βαδίζουν ὀρθιοι ἐπὶ των δύο σκελών. Εάν δε και μετὰ τοῦτο φανοῦν ἀκόμη αυθάδεις και δεν θέλουν να ησυχάσουν, τότε θα τους κόψω και πάλιν εις δύο, εις τρόπον ὥστε να περιπατοῦν μ' ἓνα πόδι πηδηκτά.

Ταῦτα ἐπὼν ἤρχισε να κόπτη τους ἀνθρώπους εις δύο, ὅπως οὖ κόπτοντες τα σούρβα που θέλουν να τα παστώσουν, ἢ ὅπως οὖ κόπτοντες τα αὐγά με τας τρίχας. Καθένα δε που ἔκοπτε, ἀνέθετεν εις τον Ἀπόλλωνα να του μεταστρέφῃ μεν το πρόσωπον και το ἡμῖον του αὐχένος προς το μέρος της τομῆς, θέλων ὥστε ο ἄνθρωπος, βλέπων διαρκῶς το κόψιμον που υπέστη, να γείνῃ κοσμιώτερος, και κατὰ τα ἄλλα δε να τον θεραπεύῃ. Συμμορφωνόμενος προς την παραγγελίαν αὐτήν ο Ἀπόλλων, και το πρόσωπον μετέστρεφε, και συνέλκων το δέρμα ἀπὸ παντοῦ προς την καλουμένην τώρα κοιλίαν, ὅπως τα σουρωτὰ πουγγιά, το ἔδενεν ἀφίνων ἓνα μόνον στόμιον εις το μέσον της κοιλίας, το καλούμενον ομφαλός. Και τας μεν ἄλλας ρυτίδας τας πολλὰς ελείαινε και διώρθωνε το στήθος μ' ἓνα εργαλεῖον ὅμοιον προς ἐκεῖνο που μεταχειρίζονται οὖ σανδαλοποιοὶ διὰ να λειάνουν ἐπάνω εις το καλαπόδι τας ρυτίδας των δερμάτων· ἀφινε δε ολίγας περὶ την κοιλίαν και τον ομφαλόν εις μνήμην του παλαιοῦ παθήματος. Επειδὴ λοιπὸν ἡ φύσις ἐδιχοτομήθη, τα μέρη, ποθοῦντα ἕκαστον το ἡμῖόν του, συνήρχοντο και περιβαλλόμενα διὰ την χειρὼν και συμπλεκόμενα το ἓνα με το ἄλλο ἐκ της σφοδρᾶς ἐπιθυμίας των ὅπως συγκολληθὺν, ἀπέθνησκαν ἀπὸ την πείναν και την ἀργίαν, διότι δεν ἤθελαν να κάνουν τίποτε χωρισμένα. Και ὅταν το ἓνα ἀπὸ τα ἡμῖση ἀπέθνησκε, το ἀπομένον ἐζήτει και συνεπλέκετο με ἄλλο, εἴτε ἡμῖον ολοκλήρου πριν γυναικὸς ἐτύχαινε να εἶνε, ἐκεῖνο δηλαδή που ονομάζομεν σήμερον γυναῖκα, εἴτε ἀνδρὸς. Και ἔτσι το ἀνθρώπινον γένος ἐβαιεν εις αφανισμόν. Συγκινηθεὶς τότε ο Ζεὺς ἐμηχανεῦθη να μεταθέσῃ τα γεννητικὰ αὐτῶν ὄργανα ἐμπρός· διότι ἕως τότε ἦσαν προς τα ἐκτός, ἡ δε σύλληψις και ἡ γέννησις ἐγίνοντο ὄχι μέσα εις τα σώματα, ἀλλὰ εις την γῆν, ὅπως των τετίγων. Ἐκαμε λοιπὸν την μετάθεσιν αὐτήν και δι' αὐτῆς ἐκανόνισεν ἡ σύλληψις να γίνεται διὰ του ἀρρενος μέσα εις το θήλυ, ἔχων ὑπ' ὅψιν ὅτι τοιοῦτοτρόπως, διὰ της ἐπιδιωκομένης ὑπὸ των διχοτομηθέντων συναφείας, εἴτε μετὰξὺ ἀνδρὸς και γυναικὸς ἐγίνετο αὕτη, εἴτε μετὰξὺ ἀρρένων, και ἡ διαιώνισις του ἀνθρώπινου γένους θα ἐπετυγχάνετο εις την πρώτην περίπτωσιν, και γενικῶς, ὡς ἐκ της πλησμονῆς της συνουσίας, οὖ ἄνθρωποι θα ἔκαναν και διαλείμματα εις

τας συναφείας των, τρεπόμενοι προς την εργασία και την άλλη επιμέλειαν της ζωής. Αυτός είνε ο λόγος διά τον οποίον ο έρως των ανθρώπων προς αλλήλους είνε έμφυτος, ως τείνων να επαναφέρη αυτούς εις την αρχικήν κατάστασιν και επιχειρών να κάμη τους δύο ένα και ιατρεύση την ανθρωπίνην φύσιν.

Καθένας λοιπόν από ημάς είνε μία τσέτουλα ανθρώπου κομμένου, ωσάν ήμισυ σπάρου ανοιγμένου εις δύο, ζητεί επομένως πάντοτε το ήμισύ του. Και όσοι μεν των ανδρών είνε τμήμα του όλου το οποίον τότε εκαλείτο ανδρόγυνον, είνε φιλογύναικες και οι πολλοί των μοιχών ανήκουν εις το γένος αυτό, εκ του οποίου επίσης προέρχονται και αι φίλανδροι και αι μοιχεύτριαι γυναίκες· ενώ όσαι των γυναικών είνε τμήμα γυναικός, δεν προσέχουν πάρα πολύ τους άνδρας, αλλά περισσότερο κλίνουν προς τας γυναίκας, και εξ αυτών προέρχονται αι εταιρίστριαι. Όσοι δε των ανδρών είνε άρρενος τμήμα, ζητούν το άρρεν· και εφ' όσον μεν είνε παιδιά, ως τεμάχια άρρενος που είνε, αγαπούν τους άνδρας και ευχαριστούνται να κατακλίνωνται μαζί τους και να ευρίσκονται εις την αγκάλην αυτών, και είνε ούτοι οι άριστοι των παιδών και μειρακίων, ως όντες εκ φύσεως ανδρειότατοι. Και είνε μεν αληθές ότι μερικοί κατηγορούν αυτούς ως αναισχύντους, αλλ' αδικώτατα· διότι αυτό που κάνουν δεν το κάνουν από αναισχυντίαν, αλλά διότι αγόμενοι από το θάρρος και την ανδρείαν και τον αρρενωπόν χαρακτήρα που έχουν, προτιμούν εκείνο που τους ομοιάζει· και τρανή τούτου απόδειξις είνε ότι μόνον οι τοιούτοι, άμα έλθουν εις ηλικίαν, αποβαίνουν άνδρες κατάλληλοι εις τα πολιτικά. Όταν δε πάλιν ανδρωθούν, παιδεραστούν και μόνον υπό του νόμου αναγκάζονται ν' αποβλέψουν προς γάμους και παιδοποιίας, εκ φύσεως μη έχοντες τον νουν εις τοιαύτα πράγματα· εξ εναντίας ευχάριστον είνε εις αυτούς να περνούν την ζωήν μεταξύ τους άγαμοι. Διά τούτο ο τοιούτος και παιδεραστής και φιλεραστής γίνεται, προτιμών πάντοτε το συγγενές. Όταν λοιπόν συμβή και εις τον παιδεραστήν και εις κάθε άλλον να εύρη το ήμισύ του, τόσην τότε αισθάνονται φιλίαν και οικειότητα και έρωτα ο ένας προς τον άλλον, ώστε δεν θέλουν τρόπον τινά να χωρισθούν ούτε στιγμήν. Και αυτοί είνε που περνούν όλην την ζωήν μαζί, και που δεν ηξεύρουν και οι ίδιοι τι ζητούν ο ένας από τον άλλον. Ουδέ ήμπορεί κανείς να νομίση ότι αυτό που ζητούν είνε η αφροδισιακή συνουσία και ότι επομένως αυτή είνε η αφορμή που τόσον πολύ ευχαριστούνται εις την συναναστροφήν ο ένας του άλλου· αλλ' είνε φανερόν ότι κάτι άλλο ζητεί η ψυχή εκάστου, το οποίον δεν ήμπορεί να εκφράση, αλλά μαντεύει εκείνο που θέλει και υπονοεί. Και εάν την ώραν που είνε ξαπλωμένοι μαζί παρουσιάζετο ο Ήφαιστος με τα εργαλεία του και τους ηρώτα:

— Τι είν' εκείνο που θέλετε να παραχθή από τους δύο σας, ω άνθρωποι;

Και εἰάν ἀποροῦντας τι ν' ἀπαντήσουν τοὺς ἡρώτα καὶ πάλιν:

— Μήπως ἐπιθυμεῖτε νὰ γίνετε ἓνα πρᾶγμα καὶ οἱ δύο, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ μὴ χωρίζεται ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον; Εἰάν αὐτὸ ἐπιθυμήτε, θὰ σὰς χωνεύσω μαζὴ καὶ τοὺς δύο καὶ θὰ σὰς ἐνώσω κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε, ἐνῶ εἰσθε δύο, νὰ γείνετε ἓνας καὶ ἔτσι ὡς ἓνας νὰ διέλθετε μαζὴ τὴν ζωὴν, καὶ εἰς τὸν Ἀδην ἀκόμη, ἀφοῦ ἀποθάνετε, νὰ ἐξακολουθήτε ὡσάν ἓνας ἀποθαμένος ἀντὶ δύο. Σκεφθῆτε ἀν αὐτὸ εἶνε πού ἐπιθυμεῖτε καὶ ἀν θὰ μείνετε εὐχαριστημένοι νὰ το ἐπιτύχετε.

Εἰάν λοιπὸν αὐτὰ τοὺς ἔλεγεν ὁ Ἥφαιστος, εἶνε βέβαιον ὅτι οὔτε ὁ ἓνας οὔτε ὁ ἄλλος ἠθέλεν ἀρνηθῆ ἢ φανῆ ὅτι θέλει ἄλλο τίποτε, ἀλλὰ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀκούει ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού προ πολλοῦ ἐπεθύμει, συγχωνευθεὶς δηλαδὴ καὶ ἐνωθεὶς με τὸν ἀγαπῶμενον νὰ γείνη ἓνα με αὐτόν. Καὶ αἴτιον τούτου εἶνε ὅτι τοιαύτη ἦτον ἡ ἀρχικὴ φύσις ἡμῶν ὅταν ἤμεθα ολόκληροι. Εἰς τὸν πόθον δὲ αὐτόν καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ὅλου ἐδόθη τὸ ὄνομα ἔρως.

Αρχικῶς, ὅπως εἶπα, ἤμεθα ἓνα, ἐνεκα δὲ τῆς αὐθαδείας μας ἐχωρίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅπως οἱ Ἀρκάδες ἐχωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Φόβος λοιπὸν ὑπάρχει, εἰάν δὲν φερώμεθα ὅπως πρέπει πρὸς τοὺς θεοὺς, μήπως διασχισθώμεν καὶ πάλιν καὶ καταντήσωμεν ὅπως τὰ κατὰ κρόταφον παριστάμενα εἰς τὰς στήλας κοιλόγλυφα πρόσωπα πού φαίνονται ὡσάν πριονισμένα ἀπὸ τὴν μύτην, ἢ ὅπως αἱ λίσπαι. Διὰ τοῦτο ὅλοι οφείλομεν νὰ προτρέπωμεν ἀλλήλους εἰς σεβασμὸν πρὸς τοὺς θεοὺς, τούτο μὲν διὰ ν' ἀποφύγωμεν νέαν τιμωρίαν, τούτο δὲ διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν κατάστασιν, ὁδηγὸν καὶ ἀρχηγὸν ἔχοντες τὸν Ἔρωτα. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπομένως κανεῖς δὲν πρέπει νὰ ἐναντιώνεται· καὶ ἐναντιώνεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γίνεται μισητὸς εἰς τοὺς θεοὺς· διότι ὅταν εἴμεθα φίλοι καὶ τὰ ἔχωμεν καλὰ με τὸν θεὸν αὐτόν, θὰ κατορθώσωμεν νὰ εὐρώμεν καὶ σχετισθώμεν με τὸν ἀποτελοῦντα τὸ συμπλήρωμα ἡμῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολλοὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἀνθρώπους κατορθώνουν. Καὶ ἀς μὴ φαντασθῇ ὁ Εὐρυξίμαχος κωμῳδῶν τὸν λόγον μου, ὅτι αὐτὸ τὸ λέγω διὰ τὸν Πausανίαν καὶ τὸν Ἀγάθωνα· διότι ἴσως μὲν καὶ αὐτοὶ νὰ εἶνε ἀπὸ τούτους, δηλαδὴ νὰ εἶνε καὶ οἱ δύο ἄρρενες τὴν φύσιν ἀλλ' ἐγὼ ομιλῶ γενικῶς περὶ ὅλων, καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ λέγω ὅτι μόνον κατ' αὐτόν τὸν τρόπον τὸ γένος ἡμῶν θὰ εὐδαιμονήσῃ, ὅταν δηλαδὴ καθένας εὐτυχήσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν ἐρωτικὸν αὐτοῦ πόθον ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ φύσιν. Εἰάν δὲ ἡ ἀρχαία αὕτη φύσις εἶνε ἡ ἀρίστη, ἀναγκαίως ἐκεῖνο πού ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου πλησιάζει περισσότερον εἰς τὴν φύσιν αὕτην, εἶνε ἐπίσης τὸ ἀρίστον· καὶ τούτο εἶνε τὸ νὰ ἐπιτύχῃ κανεῖς εἰς τὸν ἔρωτα ἐκεῖνο πού ἐπιθυμεῖ. Εἰάν δὲ θέλωμεν νὰ ὑμνήσωμεν, τὸν αἴτιον τῆς εὐτυχίας ἡμῶν αὕτης θεόν, τὸν Ἔρωτα οφείλομεν νὰ ὑμνήσωμεν, ὁ ὁποῖος καὶ εἰς

την παρούσαν ζωήν μας εἶνε πολὺ χρήσιμος οδηγὸν καθένα εἰς το πρέπον, καὶ διὰ το μετέπειτα μας παρέχει μεγίστας ἐλπίδας, εἰάν αποδίδωμεν το ἀνήκον πρὸς τοὺς θεοὺς σέβας, ὅτι ἰατρεύσας καὶ αποκαταστήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν, θα μας κάμῃ μακαρίους καὶ ευδαίμονας.

Αὐτὸς εἶνε, Εὐρυξίμαχε, ὁ ἰδικὸς μου λόγος περὶ Ἐρωτος, ἐντελῶς διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν ἰδικόν σου. Ὅπως σε παρεκάλεσα καὶ προτύτερα, μὴ κωμωδῆσῃς αὐτόν, διὰ ν' ἀκούσωμεν τι θα εἰπὸν καὶ οἱ ἄλλοι, ἢ μάλλον τι θα εἰπῇ καθένας ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους, διότι μόνον ὁ Ἀγάθων καὶ ὁ Σωκράτης μένουν.

— Θα συμμορφωθῶ με τὴν παράκλησίν σου, εἶπεν ὁ Εὐρυξίμαχος, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Ἀριστοδήμου πάντοτε· διότι καὶ ὁ λόγος σου πολὺ μου ἄρεσε. Καὶ ἀν δὲν ἤξευρα πόσον δεινοὶ εἰς τὰ ἐρωτικά εἶνε καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἀγάθων, πολὺ θα ἐφοβούμην μήπως δὲν θα ἔχουν τι νὰ εἰπὸν ἔπειτα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ διάφορα ποὺ ἐλέχθησαν. Τώρα ὁμως δὲν φοβούμαι.

Καὶ ὁ Σωκράτης τότε:

— Σὺ Εὐρυξίμαχε, εἶπε, τὰ κατὰφες καλὰ ἀλλ' ἀν ἦσουν εἰς τὴν θέσιν ποὺ εὐρίσκομαι ἐγὼ τώρα ἢ καλύτερα εἰς τὴν θέσιν ποὺ θα εὐρεθῶ ὅταν ὁμιλήσῃ καὶ ὁ Ἀγάθων, καὶ πολὺ θα ἐφοβείσο καὶ ἐν γένει ἤθελες αἰσθανθῇ ὅ,τι καὶ ἐγὼ τώρα.

— Θέλεις νὰ με βασκάνῃς, Σωκράτη, εἶπεν ὁ Ἀγάθων, καὶ νὰ με κάνῃς νὰ τὰ χάσω με τὴν ιδέαν, ὅτι τὸ ἀκροατήριον περιμένει ἀνυπομόνως ἀπὸ ἐμὲ πὼς θα εἰπῶ ωραῖα πράγματα.

— Θα ἤμουν χωρὶς ἄλλο πολὺ ἐπιλήσμων, Ἀγάθων, εἶπεν ὁ Σωκράτης, εἰάν, ἀφοῦ εἶδα τὸ θάρρος καὶ τὴν γενναιότητα με τὴν ὁποίαν ἀνέβῃς εἰς τὴν σκηνὴν μαζὴ με τοὺς υποκριτὰς καὶ προσέβλεψες κατὰ πρόσωπον τόσον πολυἀριθμὸν ἀκροατήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐμέλλε νὰ παρασταθῇ τὸ ἔργον σου, χωρὶς νὰ ταραχθῇ διόλου, ἐνόμιζα τώρα ὅτι θα τὰ χάσῃς ἐμπρὸς εἰς ἡμᾶς τοὺς ολίγους.

— Τι λέγεις, Σωκράτη; παρετήρησεν ὁ Ἀγάθων. Μήπως νομίζεις ὅτι τὸ ἐπῆρα ἐπάνω μου τόσον πολὺ ἀπὸ τὸ θέατρον, ὥστε ν' ἀγνοῶ ὅτι δι' ἓνα φρόνιμον ἄνθρωπον ολίγοι ἐμφρονες εἶνε φοβερώτεροι πολλῶν ἀφρόνων;

— Θα ἤμουν ἀδίκος, εἰάν εἶχα περὶ σου τόσον ταπεινὴν ιδέαν, ἀπῆντησεν ὁ Σωκράτης. Εἰς ἐναντίας εἶμαι βέβαιος, Ἀγάθων, ὅτι ἀποδίδεις πολὺ περισσοτέραν σπουδαιότητα εἰς τὴν γνώμην τῶν ολίγων τοὺς ὁποίους ἤθελες νομίσῃ σοφοὺς παρὰ εἰς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἀν ἡμεῖς εἴμεθα ἀπὸ τοὺς ολίγους αὐτοὺς· διότι ἡμεῖς καὶ εἰς τὸ θέατρον παρευρέθημεν καὶ ἡμεθα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, θέλεις ὁμως ἰσῶς νὰ εἰπῇς ὅτι ἀν ἐτύχαινε νὰ εὐρεθῇς μεταξὺ ἄλλων πραγματικῶς σοφῶν, θα τοὺς ἐντρέπεσο, εἰάν ἐνόμιζες ὅτι κάνεις τίποτε ἀσχημον· ἢ δὲν εἰν' ἐτοί;

- Πολύ σωστά λέγεις.
- Τους δε πολλούς δεν θα τους εντρέπεσο, εάν ενόμιζες ότι κάνεις τίποτε άσχημον;

Αλλά την στιγμήν αυτήν, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, παρεμβάς ο Φαίδρος:

— Φίλτατε Αγάθων, είπεν, εάν εξακολουθής ν' απαντάς εις τον Σωκράτη, θα τον κάνης να χάση πλέον κάθε άλλο ενδιαφέρον περί των εδώ πραγμάτων, αρκεί μόνον να έχη κάποιον προς τον οποίον να διαλέγεται, και μάλιστα ωραίον. Αλλ' εγώ, μολονότι με πολλήν ευχαρίστησιν ακούω πάντοτε τον Σωκράτη διαλεγόμενον, εν τούτοις τώρα είνε ανάγκη να φροντίσω διά το εγκώμιον του Ἐρωτος το οποίον περιμένω να ειπή καθένας από σας. Όταν λοιπόν και ο ένας και ο άλλος εκπληρώσετε το καθήκον σας αυτό προς τον Θεόν, ας συνδιαλέγεται έπειτα.

— Πολύ σωστά λέγεις, Φαίδρε, είπεν ο Αγάθων, και τίποτε δεν μ' εμποδίζει ν' αρχίσω τον λόγον· διότι με τον Σωκράτη ημπορώ να ομιλήσω και έπειτα και οποτεδήποτε.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΑΘΩΝΟΣ

Και πρώτα μεν εγώ θα σας εκθέσω πώς νομίζω ότι πρέπει να ομιλήσω, έπειτα δε θα εισέλθω εις το εγκώμιον του Ἐρωτος. Διότι μου φαίνεται ότι όλοι όσοι ωμίλησαν έως τώρα, αντί να εγκωμιάσουν τον θεόν, περιωρίσθησαν να καλοτυχίζουν τους ανθρώπους διά τα προς αυτούς αγαθά των οποίων ο θεός είνε αίτιος· τι πράγμα δε είνε εκείνος που εδώρησε τα αγαθά αυτά, κανείς δεν είπε. Εν τούτοις ο μόνος ορθός τρόπος κάθε επαίνου και δι' οποιονδήποτε είνε να εκτεθή οποίος τις είνε και οποίων αγαθών είνε αίτιος εκείνος περί του οποίου πρόκειται ο λόγος. Κατ' αυτόν τον τρόπον και ημείς, περί του Ἐρωτος προκειμένου, δίκαιον είνε να επαινέσωμεν πρώτα αυτόν λέγοντες οποίος τις είνε, και έπειτα τα δώρα του. Λέγω λοιπόν εγώ ότι μολονότι όλοι οι θεοί είνε ευδαίμονες, εν τούτοις ο Ἐρως, εάν επιτρέπεται να το ειπή κανείς χωρίς κρίμα, είνε ο ευδαιμονέστατος αυτών, ως ων ο ωραιότατος και ο άριστος. Είνε δε ο ωραιότατος διά τους εξής λόγους. Πρώτον είνε ο νεώτατος των θεών, Φαίδρε. Απόδειξιν δε τούτου μας παρέχει αυτός ο ίδιος, φεύγων διά φυγής το γήρας, το τόσον προδήλως ταχύ· διότι εις ημάς τουλάχιστον έρχεται πολύ ταχύτερα του πρέποντος. Το οποίον γήρας ο Ἐρως εκ φύσεως μισεί και ούτε από πολύ μεγάλην απόστασιν το πλησιάζει, αγαπών να ευρίσκεται και να συναναστρέφεται πάντοτε με τους νέους. Πολύ σωστόν επομένως είνε το αρχαίον ρητόν, ότι ο όμοιος συναναστρέφεται πάντοτε τον όμοιον. Εγώ δε, μολονότι εις πολλά άλλα συμφωνώ με τον Φαίδρον, όμως δεν συμφωνώ εις τούτο, ότι ο Ἐρως είνε αρχαιότερος του Κρόνου και του Ιαπετού. Εξ εναντίας λέγω ότι είνε ο

νεώτατος των θεών και πάντοτε νέος, τα δε παλαιά πράγματα, τα οποία διηγούνται περί των θεών ο Ησίοδος και ο Παρμενίδης, έγειναν υπό το κράτος της Ανάγκης και όχι του Έρωτος, εάν είχε αληθή όσα αυτοί διηγούνται · διότι αν υπήρχεν Έρως εις αυτούς, αντί να συμβαίνουν μεταξύ τους ευνουχισμοί και δεσμά, θα επεκράτει φιλία και ειρήνη, όπως τώρα, αφ' ότου μεταξύ των θεών βασιλεύει ο Έρως. Είναι λοιπόν νέος, προσέτι δε απαλός. Και τόσον απαλός, ώστε θα ήτον ανάγκη ενός ποιητού οποιός ο Όμηρος διά να παραστήση την απαλότητα του θεού. Διότι ο Όμηρος λέγει περί της Άτης ότι είχε θεά και απαλή · τουλάχιστον διά τους πόδας αυτής λέγει:

απαλοί οι πόδες αυτής · διότι εις την γην

δεν εγγίζει, αλλά εις των ανθρώπων επάνω τας κεφάλας πατεί.

Νομίζω δε ότι παριστάνει πολύ επιτυχώς την απαλότητα αυτής, λέγων ότι δεν πατεί επάνω εις σκληρά αντικείμενα, αλλά εις μαλακά. Το αυτό τεκμήριον θα μεταχειρισθώ κ' εγώ, προκειμένου περί της απαλότητος του Έρωτος. Και αυτός δεν πατεί εις την γην, ούτε καν επάνω εις κρανία, τα οποία δεν είχε πολύ μαλακά, αλλ' εις τα μαλακώτατα των όντων και βαίνει και οικεί · διότι την οίκησιν αυτού εγκαθιστά μέσα εις τα ήθη και τας ψυχάς θεών και ανθρώπων, και όχι πάλιν εις όλας τας ψυχάς, αλλ' εάν τύχη να πέση εις ψυχήν έχουσαν το ήθος σκληρόν, απέρχεται, και μόνον αν εύρη το ήθος μαλακόν οικίζεται. Μη ερχόμενος λοιπόν εις επαφήν πάντοτε ειμή μόνον με τα μαλακώτατα των μαλακωτάτων, είχε κατ' ανάγκην απαλώτατος. Κατά ταύτα είχε νεώτατος μεν και απαλώτατος, προς δε τούτοις λεπτότατος την φύσιν. Διότι εάν ήτο σκληρός, δεν θα ήτο δυνατόν ούτε να εκτείνεται παντού, ούτε να εισέρχεται και εξέρχεται από κάθε ψυχήν χωρίς να εννοηθή. Μετρημένης δε και λεπτής φύσεως μέγα τεκμήριον η ευσχημοσύνη, πράγμα το οποίον εις μέγαν βαθμόν ομολογουμένως έχει ο Έρως · διότι ασχημοσύνη και Έρως ευρίσκονται πάντοτε εις πόλεμον μεταξύ τους. Της χροιάς δε το κάλλος φανερώνει η μεταξύ ανθέων διαβίωσις του θεού · διότι εις μη ανθηρόν και μαραμένον και σώμα και ψυχήν και ό,τιδήποτε άλλο δεν εγκαθίσταται ο Έρως, και μόνον όπου είχε τόπος ευανθής και ευώδης, εκεί και κάθεται και μένει.

Περί μεν της ωραιότητος λοιπόν του θεού ικανά είχε ταύτα, μολονότι πολλά ακόμη υπολείπονται · ας ομιλήσωμεν δε τώρα και περί της αρετής αυτού. Το μεγαλύτερον προσόν αυτού είχε ότι ούτε αδικεί ούτε αδικείται ούτε υπό θεού ούτε θεόν, ούτε υπό ανθρώπου ούτε άνθρωπον · διότι ούτε αυτός πάσχει βία, εάν τι πάσχη, της βίας μη εχούσης καμμίαν σχέσιν με τον Έρωτα, ούτε εις άλλον επιβάλλεται διά της βίας, και μόνον θεληματικώς δουλεύει πας τις εις αυτόν, όσα δε θεληματικώς συμφωνούνται μεταξύ δύο λέγουν οι βασιλείς της πόλεως νόμοι ότι είχε δίκαια. Μαζή δε με την δικαιοσύνην συνενώνει πλείστην σωφροσύνην. Διότι η σωφροσύνη συνίσταται εις την συγκράτησιν των ηδονών και

ἐπιθυμιῶν, καμμία δὲ ἡδονὴ δὲν εἶνε ἀνωτέρα του Ἐρώτος· εἰάν λοιπόν ὅλαι αἱ ἄλλαι ἡδοναὶ καὶ ἐπιθυμίαι εἶναι κατώτεραι του Ἐρώτος, αὐταὶ μὲν δεσπόζονται ὑπ' αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ δεσπόζει, δεσπόζων δὲ ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὁ Ἔρως, πρέπει νὰ εἶνε ἰδιαζόντως σῶφρων. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀνδρείαν, οὐδὲ ὁ Ἄρης ἀνθίσταται εἰς τὸν Ἐρωτὰ· διότι δὲν κατέχει ὁ Ἄρης τὸν Ἐρωτὰ, ἀλλ' ὁ Ἔρως τὸν Ἄρην, ὁ ἔρως τῆς Ἀφροδίτης, ὡς λέγεται· ἰσχυρότερος δὲ ὁ κατέχων του κατεχομένου· καὶ ἀφοῦ εἶνε ἰσχυρότερος του ἀνδρειοτάτου τῶν ἄλλων, πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ εἶνε ὁ ἀνδρειότατος ὅλων.

Περὶ μὲν τῆς δικαιοσύνης, τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἀνδρείας του θεοῦ ἔγινε λόγος· μένει λοιπόν νὰ ομιλήσω περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ πρέπει νὰ προσπαθῶ ὅσον τὸ δυνατόν νὰ μὴ ὑστερήσω ὡς πρὸς τοῦτο. Καὶ πρῶτον μὲν, διὰ νὰ τιμήσω κ' ἐγὼ τὴν τέχνην μου ὅπως ὁ Εὐρυσίμαχος τὴν ἰδικὴν του, ὁ θεὸς αὐτὸς εἶνε ποιητὴς τόσοσ σοφὸς ὥστε νὰ κἀν ποιητὰς καὶ ἄλλους· πραγματικῶς καὶ ὁ πρὶν ἐντελὼς ἄμουσος γίνεται ποιητὴς, ὅταν τὸν καταλάβῃ ὁ Ἔρως. Τοῦτο δὲ ἀρκεῖ ὡς ἀποδείξεις δι' ἡμᾶς, ὅτι ὁ Ἔρως εἶνε γενικῶς ἱκανὸς διὰ κάθε ἔργον ἀναφερόμενον εἰς τὰς μούσας· διότι ὅσα δὲν ἔχει τις ἢ δὲν γνωρίζει, δὲν ἡμπορεῖ οὔτε νὰ τα δώσῃ εἰς ἄλλον οὔτε νὰ τα διδάξῃ. Καὶ ποίος ἡμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶνε ἔργον τῆς σοφίας του Ἐρώτος, διὰ τῆς ὁποίας κάθε τι ζωντανὸν γίνεται καὶ λαμβάνει ὕπαρξιν; Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν δημιουργίαν τῶν τεχνῶν μήπως δὲν γνωρίζομεν ὅτι ἐκεῖνος μὲν του ὁποίου ὁ θεὸς οὗτος ἔγινε διδάσκαλος, ἀπέβη μέγας καὶ πολὺς, ἐνὼ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον δὲν ἡγγίσεν ὁ Ἔρως ἐμείνεν ἀφανής; Καὶ πραγματικῶς, τὴν τοξευτικὴν καὶ τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν μαντικὴν ὁ Ἀπόλλων ἀνεῦρε παρακινούμενος ἀπὸ ἐπιθυμίαν καὶ ἔρωτα, εἰς τρόπον ὥστε καὶ αὐτὸς ἡμπορεῖ νὰ λογισθῇ μαθητὴς του Ἐρώτος, ὅπως καὶ αἱ μούσαι διὰ τὰς τέχνας τῶν καὶ ὁ Ἥφαιστος διὰ τὴν σιδηρουργικὴν καὶ ἡ Ἀθηνὰ διὰ τὴν υφαντικὴν καὶ ὁ Ζεὺς διὰ τὴν κυβέρνησιν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. Ὅθεν καὶ τὰ πράγματα τῶν θεῶν ἐβάρθηκαν εἰς τάξιν ἐμφιλοχωρήσαντος Ἐρώτος, δηλονότι κάλλους· διότι εἰς τὴν ἀσχημίαν δὲν ὑπάρχει Ἔρως· πρὸ τούτου δὲ, ὅπως εἶπα εἰς τὴν ἀρχήν, πολλὰ καὶ δεινὰ ἐγένοντο μεταξὺ τῶν θεῶν, ὡς λέγεται, βασιλευούσης τῆς Ἀνάγκης· ἀλλ' ἀφ' οὗτου ὁ θεὸς οὗτος ἐγεννήθη, ἐκ τῆς πρὸς τὰ καλὰ ἀγάπης ὅλα ἀγαθὰ ἔγειναν μεταξὺ καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ἐγὼ νομίζω, ὦ Φαίδρε, ὅτι ὁ Ἔρως πρῶτος αὐτὸς ὢν ωραιότατος καὶ ἀγαθώτατος, εἶνε αἴτιος τῆς μεταδόσεως καὶ εἰς ἄλλους τοιούτων ἰδιοτήτων. Μου ἔρχεται δὲ καὶ ἐμμέτρως νὰ εἰπῶ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ πρόξενος:

εἰρήνης εἰς ἀνθρώπους, γαλήνης εἰς πελάγη,
ἀνέμων νηνεμίας καὶ ὕπνου ἀμερίμνου.

Αὐτὸς, ἀπὸ ξένους καὶ ἀδιαφόρους, μᾶς καθιστὰ οἰκείους καὶ φίλους, αὐτὸς μᾶς ἐπιβάλλει τὰς μεταξὺ μᾶς συναναστροφάς, ὅπως αὐτὴν ἐδῶ,

πρωτοστατών εις εορτάς, εις χορούς, εις θυσίας · πραότητα μεν πορίζων, αγριότητα δ' εξορίζων φιλόδορος ευμενείας, άδωρος δυσμενείας · γεμάτος καλωσύνην διά τους αγαθούς, θεατός εις τους σοφούς, αγαπητός εις τους θεούς · ποθητός εις τους αμοιρούντας, πολύτιμος εις τους ευμοιρούντας · τρυφής, αβρότητας, χλιδής, χαρίτων, ιμέρου, πόθου πατήρ · φροντίζων διά τους αγαθούς, παραμελών τους κακούς · εις τας λύπας μας, εις τους φόβους μας, εις τους πόθους μας, εις τους λόγους μας οδηγός, βοηθός, παραστάτης και πατήρ άριστος, όλων εν γένει θεών και ανθρώπων στόλισμα, ηγεμών ωραιότατος και αγαθώτατος, τον οποίον κάθε άνθρωπος πρέπει ν' ακολουθή με ψαλμούς και δεήσεις ανταξίας, λαμβάνων τοιουτοτρόπως μέρος εις το λαμπρόν άσμα το οποίον αυτός ψάλλει θέλγων όλων των θεών και των ανθρώπων την διάνοιαν. Αυτά είνε, ω Φαίδρε, όσα εγώ είχα να ειπώ περί του θεού εν μέρει μεν παίζων, εν μέρει δε και σπουδάζων, καθ' όσον αι μικραί μου δυνάμεις το επιτρέπουν.

Άμα ο Αγάθων ετελείωσεν, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, όλοι εξέσπασαν θορυβωδώς εις επαίνους, λέγοντες ότι ο λεβέντης αυτός τα είπε πολύ καλά και αντάξια και εαυτού και του θεού. Τότε ο Σωκράτης στραφείς προς τον Ερυξίμαχον:

— Λοιπόν, Ακουμενίδη, είπεν, εξακολουθείς ακόμη να νομίζης ότι αδικώς εφοβήθην προτύτερα, και δεν φρονείς τώρα ότι επροφήτευσα σωστά, όταν έλεγα ότι ο Αγάθων θα ομιλήση θαυμάσια κ' εγώ θα ευρεθώ εις απορίαν;

— Διά το πρώτον, απήντησεν ο Ερυξίμαχος, πολύ σωστά επροφήτευσες ότι ο Αγάθων θα ομιλήση καλά · αλλ' ότι συ θα ευρεθής εις απορίαν, δεν το νομίζω.

— Και πώς θέλεις, ω μακάριε άνθρωπε, να μη ευρεθώ εις απορίαν, είπεν ο Σωκράτης, και εγώ και οποιοσδήποτε άλλος, όταν πρόκειται να ομιλήσω έπειτα από λόγον τόσον λαμπρόν και ποικίλον; Και όλα μεν ήσαν θαυμάσια · αλλά ιδίως εις το τέλος ποίος ακούων δεν εξεπλάγη από το κάλλος των λέξεων και της εκφράσεως; Εγώ τουλάχιστον, αισθανόμενος ότι ούτε κατά προσέγγισιν θα είμαι ικανός να ειπώ τόσον ωραία πράγματα και εντρεπόμενος, θα το έσκαζα, εάν ημπορούσα. Διότι ο λόγος του Αγάθωνος μου υπενθύμισε τον Γοργίαν ([20](#)), εις τρόπον ώστε μου συνέβη ακριβώς εκείνο που λέγει ο Όμηρος · εφοβούμην δηλαδή μήπως ο Αγάθων εις το τέλος του λόγου του ρίψη κατά του ιδικού μου λόγου την κεφαλήν Γοργίου του δεινού εις το λέγειν και με καταστήση άφωνον ως λίθον. Και ενόησα τότε πόσον γελοίος ήμουν, όταν ανελάμβανα την υποχρέωσιν να εγκωμιάσω κ' εγώ εις την σειράν μου τον Έρωτα μαζί σας και είπα ότι είμαι δεινός εις τα ερωτικά, ενώ, καθώς βλέπω, δεν γνωρίζω τίποτε περί του τρόπου κατά τον οποίον πρέπει να εγκωμιάζεται ό,τιδήποτε. Διότι εγώ είχα την αφέλειαν να νομίζω ότι διά κάθε εγκωμιαζόμενον πρέπει να λέγονται

τα αληθή, ὅτι αὐτό πρέπει νὰ εἶνε ἡ βᾶσις, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐκλέγοντες τὰ κάλλιστα πρέπει νὰ τὰ κατατάσσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν εὐπρεπέστερα. Καὶ διὰ τοῦτο εἶχα πολὺ μεγάλην ιδέαν ὅτι θὰ ομιλήσω καλῶς, νομίζων ὅτι γνωρίζω τὸν σωστὸν τρόπον τοῦ ἐπαινεῖν ὁ,τιδήποτε. Φαίνεται ὁμως ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ καλῶς ἐπαινεῖν ὁ,τιδήποτε, ἀλλὰ τὸ ν' ἀποδίδωμεν εἰς αὐτὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ λαμπρότερα προτερήματα, εἴτε τοῦ ἀνήκουν εἴτε ὄχι, τοῦ ἀληθοῦς ἢ ψευδοῦς τῶν πραγμάτων, μὴ ἔχοντος καμμίαν σημασίαν. Διότι σκοπὸς ἐτέθη ἐκ τῶν προτέρων, ὡς φαίνεται, ὄχι τὸ νὰ ἐγκωμιάσῃ πραγματικῶς καθένας τὸν Ἔρωτα, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ φανῇ ὅτι τὸν ἐγκωμιάζει. Δι' αὐτό, νομίζω, ἐπροσπαθήσατε με κάθε τρόπον ν' ἀποδώσετε εἰς τὸν Ἔρωτα ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὸν ἐπαραστήσατε τὸσον μέγαν καὶ μεγάλων πραγμάτων αἴτιον, διὰ νὰ φανῇ ὅσον τὸ δυνατόν ωραιότερος καὶ αγαθότερος — εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας δηλαδή, ὄχι βέβαια καὶ εἰς τοὺς γνωρίζοντας. Ὑπὸ τοιαύτην ἐννοίαν καὶ ωραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ὁ ἔπαινος. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα τὸν τρόπον αὐτὸν τοῦ ἐπαίνου, ὁ ὁποῖός μου ἦτον ἐντελῶς ἀγνώστος ὅταν ἔμεινα κ' ἐγὼ σύμφωνος μαζί σας νὰ ἐπαινέσω με τὴν σειράν μου τὸν Ἔρωτα. Ἡ γλῶσσα μόνον ὑπέσχετο, ὄχι καὶ τὸ πνεῦμα. Παραιτούμαι λοιπόν. Διότι καὶ ἀν ἤθελα νὰ ἐγκωμιάσω κ' ἐγὼ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, δὲν θὰ ἠμπορούσα. Ἐάν ὁμως θέλετε, θὰ σας εἰπῶ τὰ αληθῆ κατὰ τὸν ἰδικόν μου τρόπον καὶ ὄχι κατὰ τὸν τρόπον ποὺ ὠμιλήσατε σεις, διὰ νὰ μὴ γείνω γελοῖος. Σκέψου λοιπόν, Φαίδρε, ἐάν σου χρειάζεται καὶ ἓνας τοιοῦτος λόγος, εἰς τὸν ὁποῖον θ' ἀκούσης περὶ τοῦ Ἔρωτος λεγόμενα μόνον τὰ αληθῆ, με λέξεις δε καὶ τρόπον ἐκφράσεως ἀπλοῦν καὶ ὅπως ἤθελε τύχει νὰ ἔλθουν εἰς τὸν νοῦν μου.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φαῖδρος καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι τὸν παρεκάλουν νὰ ομιλήσῃ κατὰ τὸν τρόπον ποὺ αὐτὸς νομίζει πρέποντα.

— Τότε, Φαίδρε, ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης, θὰ σε παρακαλέσω ἀκόμη νὰ μου χαρίσης τὸν Ἀγάθωνα διὰ νὰ τοῦ κάμω ὀλίγας ἐρωτήσεις καὶ ἔπειτα νὰ ομιλήσω, ἀφοῦ μείνω σύμφωνος μαζί του ἐπ' αὐτῶν.

— Σου τὸν παραχωρῶ εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ Φαῖδρος, καὶ ἐρώτα τὸν.

Μετὰ ταῦτα, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀριστόδημος, ὁ Σωκράτης ἤρχισεν ὡς ἐξῆς περίπου:

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Λοιπόν, φίλτατε Ἀγάθων, φρονῶ ὅτι πολὺ σωστά ἔθεσες ὡς ἀρχὴν εἰς τὸν λόγον σου ὅτι πρέπει πρῶτα νὰ δειχθῇ ὁποῖος τις εἶνε ὁ Ἔρως καὶ ἔπειτα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὕτη πολὺ μου ἀρέσει. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἐπειδὴ καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς διεξήλθες ὅσα ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ δειχθῇ ὁποῖος τις εἶνε ὁ Ἔρως, εἰπέ μου καὶ τοῦτο: Εἶνε τινὸς ὁ Ἔρως ἔρως, ἢ κανενός; Ἐρωτῶ δὲ ὄχι ἀν εἶνε μητρός τίνος ἢ πατρός — διότι τὸ ἐρώτημα, ἐάν ὁ Ἔρως εἶνε ἔρως μητρός τίνος ἢ πατρός, θὰ ἦτο γελοῖον

— αλλ' ερωτώ όπως θα ηρώτων προκειμένου περί πατρός: ο πατήρ είναι πατήρ τινός ή όχι; Εις την ερώτησιν αυτήν θα μου έλεγες, αν ήθελες ν' αποκριθής λογικώς, ότι είναι υιού ή θυγατρός ο πατήρ πατήρ · ή δεν είν' έτσι;

— Βεβαιότατα έτσι είναι, απήντησεν ο Αγάθων.

— Το ίδιο δεν θα είπωμεν και διά την μητέρα;

— Συμφωνώ και εις αυτό.

— Απάντησέ μου ακόμη εις μερικάς ερωτήσεις, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, διά να εννοήσης ακριβώς τι θέλω να ειπώ. Υπόθεσε ότι ερωτώ: Ο αδελφός, ως τοιούτος, είναι τινός αδελφός ή όχι;

— Είναι.

— Αδελφού ή αδελφής · δεν είν' έτσι;

— Σύμφωνος.

— Απάντησέ μου τώρα και διά τον Έρωτα. Ο Έρωτας είναι έρως τινός ή κανενός;

— Βεβαιότατα, είναι έρως τινός.

— Αυτό, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, κράτησέ το καλά εις την μνήμην σου, και ειπέ μου ακόμη τούτο: Ο Έρωτας επιθυμεί εκείνο, του οποίου είναι έρως, ή όχι;

— Βεβαίως επιθυμεί.

— Και τι εκ των δύο πρέπει να δεχθώμεν, ότι έχων εκείνο το οποίον επιθυμεί και αγαπά, έπειτα επιθυμεί και αγαπά, ή μη έχων αυτό;

— Εύλογον είναι να δεχθώμεν, ότι μη έχων.

— Σκέψου καλύτερα μήπως το πράγμα δεν είναι απλώς εύλογον, αλλά μήπως κατ' ανάγκην έχει ούτω, δηλαδή το επιθυμούν να επιθυμή εκείνο του οποίου στερείται, ή να μη επιθυμή εκείνο του οποίου δεν στερείται. Εις εμέ τουλάχιστον είναι περίεργον πόσον το πράγμα αυτό φαίνεται ως κατ' ανάγκην έχον ούτω. Συ δε τι φρονείς;

— Κ' εγώ το ίδιο νομίζω.

— Πολύ σωστά λέγεις. Πώς θα ήτο δυνατόν εκείνος που είναι μέγας να επιθυμή να είναι μέγας, ή ισχυρός εκείνος που είναι ισχυρός;

— Το πράγμα είναι αδύνατον, όπως είναι προφανές εξ όσων είπαμεν.

— Διότι δεν θα ήτο δυνατόν να στερήται τις εκείνου το οποίον έχει.

— Πολύ σωστά λέγεις.

— Διότι εάν και ο ισχυρός επεθύμει να είναι ισχυρός, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, και ο ταχύς ταχύς και ο υγιής υγιής, θα ήτο ίσως δυνατόν να νομίση κανείς εις την περίπτωσιν αυτήν και κάθε άλλην ομοίαν, ότι οι όντες τοιούτοι και έχοντες τας τοιαύτας ιδιότητας εκείνο που έχουν αυτό και επιθυμούν και τούτου ένεκα επιμένω εις αυτό, διά να μη εξαπατηθώμεν. Διότι, ως εννοείς, Αγάθων, όλοι αυτοί έχουν κατ' ανάγκην εν τω παρόντι όσα είπαμεν ότι έχουν, είτε το θέλουν είτε δεν το θέλουν, και επομένως πώς θα ήτο δυνατόν να τα επιθυμήσουν: Και αν κανείς μας έλεγεν ότι εγώ υγιαίνων θέλω και να είμαι υγιής, και

πλούσιος ὦν θέλω καὶ νὰ εἶμαι πλούσιος, καὶ ἐπιθυμῶ αὐτὰ ἀκριβῶς πού ἔχω, θὰ ἐλέγαμεν εἰς αὐτόν ὅτι, σὺ, ὦ ἄνθρωπε, ἔχων πλούτον καὶ υγείαν καὶ ἰσχὺν θέλεις νὰ ἔχῃς αὐτὰ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, διότι ἐπὶ τοῦ παρόντος τουλάχιστον, εἴτε τὰ θέλεις εἴτε δὲν τὰ θέλεις, τὰ ἔχεις· σκέψου λοιπὸν, ὅταν λέγῃς ὅτι ἐπιθυμεῖς τὰ παρόντα, μήπως δὲν ἐννοεῖς ἄλλο τι ἢ τοῦτο, ὅτι θέλω ὅσα ἔχω εἰς τὸ παρὸν νὰ τὰ ἔχω καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Συμφωνῶ, εἶπεν ὁ Ἀγάθων.

Ὁ Σωκράτης ἐξηκολούθησε τότε:

— Λοιπὸν αὐτό, τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ τοῦ διατηρηθοῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅσα ἔχει εἰς τὸν παρόντα, δὲν ἀποτελεῖ ἔρωτα ἐκείνου τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἀκόμῃ εἰς τὴν διάθεσίν του οὐδὲ τὸ κατέχει;

— Βεβαιότατα.

— Καὶ αὐτὸς λοιπὸν καὶ κάθε ἄλλος ἐπιθυμῶν, τὸ μὴ διατελοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐπιθυμεί καὶ τὸ μὴ παρὸν καὶ ἐκεῖνο πού δὲν ἔχει καὶ πού δὲν εἶνε αὐτὸς καὶ τοῦ ὁποῖου στερεῖται· τοιαῦτα δὲν εἶνε ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ υπάρξῃ ἐπιθυμία καὶ ἔρως;

— Βεβαιότατα.

— Καὶ τώρα, ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης, ἀς ἐπαναλάβωμεν τὰ ὅσα ἐμείναμεν σύμφωνοι. Εἶπαμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Ἔρως εἶνε ἔρως πρῶτον μὲν τινῶν, ἔπειτα δὲ ἐκείνων τὰ ὁποῖα στερεῖται εἰς τὸν παρόντα χρόνον. Ἔτσι;

— Ναι.

— Ἐνθυμήσου τώρα, σχετικῶς μὲ αὐτό, τίνων εἶπες εἰς τὸν λόγον σου ὅτι ὁ Ἔρως εἶνε ἔρως. Εἴαν θέλῃς, θὰ σοῦ τοῦ υπενθυμίσω ἐγώ. Εἶπες λοιπὸν, νομίζω, ἐπάνω κάτω, ὅτι τὰ πράγματα τῶν θεῶν ἐβάλληκαν εἰς τάξιν διὰ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸ ωραῖον, διότι ἔρως τῆς ἀσχημίας δὲν θὰ ἦτο δυνατός. Αὐτό περίπου δὲν εἶπες;

— Πράγματι τὸ εἶπα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀγάθων.

— Καὶ πολὺ σωστά τὸ εἶπες, φίλτατέ μου, εἶπεν ὁ Σωκράτης. Ἀλλ' ἀν τοῦτο εἶνε ἀληθές, ὁ Ἔρως ἡμπορεῖ νὰ εἶνε ἄλλο τι παρὰ ἔρως τοῦ ωραίου, ὅχι δὲ τοῦ ἀσχήμου;

Σύμφωνος ὁ Ἀγάθων.

— Ἀλλὰ δὲν ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἐκείνου πού στερεῖται καὶ δὲν ἔχει, αὐτὸ ἀγαπᾷ;

— Ναι.

— Ἄρα ὁ Ἔρως στερεῖται καὶ δὲν ἔχει κάλλος.

— Κατ' ἀνάγκην.

— Ἀλλὰ τότε πῶς; Δέχεσαι ἄρα σὺ ὡς ωραῖον τὸ στεροῦμενον κάλλους καὶ μὴ ἔχον διόλου κάλλος;

— Ὅχι βέβαια.

— Βεβαιῶνεις λοιπὸν ἀκόμῃ ὅτι ὁ Ἔρως εἶνε ωραῖος, ἐὰν ταῦτα ἔχουν ὅπως εἶπαμεν;

Και ο Αγάθων τότε:

— Κοντεύω να δεχθώ, ω Σώκρατες, ότι δεν γνωρίζω τίποτε από αυτά που είπα τότε.

— Πολύ σωστά λέγεις, ω Αγάθων. Αλλ' απάντησέ μου εις μίαν μικράν ερώτησιν ακόμη. Τα αγαθά δεν σου φαίνεται ότι είνε και ωραία;

— Έτσι νομίζω.

— Εάν λοιπόν ο Έρως στερήται κάθε ωραίου, τα δε αγαθά είνε και ωραία, δεν είνε δυνατόν παρά να στερήται και των αγαθών.

— Εγώ, ω Σώκρατες, είπε τότε ο Αγάθων, δεν ημπορώ να τα βάλω μαζί σου, και ας γείνουν δεκτά τα πράγματα όπως συ τα λέγεις.

— Με την αλήθειαν δεν ημπορείς να τα βάλης, αγαπημένε μου Αγάθων, διότι με τον Σωκράτη δεν είνε καθόλου δύσκολον να τα βάλης.

— Και τώρα σ' αφίνω εσένα, διά να σας ειπώ όσα περί του Έρωτος ήκουσα κάποτε παρά μιας γυναικός, της εκ Μαντινείας Διοτίμας, η οποία ήτον σοφή και εις τα ερωτικά και εις άλλα πολλά, και εις τους Αθηναίους δε κάποτε, κατώρθωσε, με τας θυσίας που έκαμαν απειλούμενοι υπό λοιμικής, ν' αναβάλη την νόσον επί δέκα έτη. Αυτή εδίδαξε κ' εμένα τα ερωτικά. Θα προσπαθήσω λοιπόν να σας διηγηθώ λεπτομερώς και όσον ημπορώ καλύτερα, σύμφωνα προς όσα είπαμεν με τον Αγάθωνα, τα όσα ήκουσα παρ' αυτής. Και πρώτα πρώτα πρέπει, Αγάθων, όπως συ είπες, να εκθέσω οποίος και τι πράγμα είναι ο Έρως, και έπειτα τα έργα αυτού. Μου φαίνεται δε ότι ευκολώτερον είνε να σας διηγηθώ τα πράγματα κατά τον τρόπον που μου τα έλεγε κάποτε η ξένη αυτή, ελέγχουσα τα όσα της έλεγα. Διότι και εγώ επάνω κάτω έλεγα προς αυτήν όσα τώρα και ο Αγάθων προς εμέ, ότι δηλαδή ο Έρως είνε μέγας θεός και ότι είνε του ωραίου έρως· εκείνη δε με ήλεγχε διά των αυτών επιχειρημάτων με τα οποία κ' εγώ τούτον, αποδεικνύουσα ότι κατά τα λεγόμενά μου ο Έρως δεν ημπορεί να είνε ούτε ωραίος ούτε αγαθός. Και εγώ:

— Τι θέλεις να ειπής, Διοτίμα; παρετήρησα. Ο Έρως λοιπόν είνε άσχημος και κακός;

Και αυτή:

— Τι είνε αυτά που λέγεις; είπε· ή νομίζεις ότι ό,τι δεν είνε ωραίον, κατ' ανάγκην είνε άσχημον;

— Βεβαιότατα.

— Όστε και το μη σοφόν κατ' ανάγκην είνε αμαθές; Ή δεν έχεις παρατηρήσει ότι υπάρχη και μέσον τι μεταξύ σοφίας και αμαθείας;

— Ποίον είνε τούτο;

— Δεν ηξεύρεις πως το να έχη κανείς ορθήν γνώμην, χωρίς να ημπορή να δώση και τον λόγον, αυτό δεν αποτελεί επιστήμην; διότι το άνευ του λόγου κατεχόμενον πώς ημπορεί να είνε επιστήμη; Αλλ' ούτε αμάθεια ημπορεί να είνε· διότι πώς ημπορεί να είνε αμάθεια η γνώσις

του αληθοῦς; Εἶνε λοιπόν ἡ τοιαύτη ὀρθή γνώμη κάτι μεταξύ γνώσεως και αμαθείας.

— Αληθὴ λέγεις, εἶπα ἐγώ.

— Δεν πρέπει λοιπόν να νομίζης ὅτι κατ' ἀνάγκην ὅ,τι δεν εἶνε ωραῖον, εἶνε ἀσχημον, και ὅ,τι μη αγαθόν, κακόν. Ἐτσι και διὰ τον Ἔρωτα, αφού συμφωνεῖς ὅτι δεν εἶνε οὔτε αγαθός οὔτε ωραῖος, δεν πρέπει διὰ τοῦτο να νομίζης αὐτόν ἀσχημον και κακόν, ἀλλά κάτι μεταξύ των δύο τούτων.

— Εν τούτοις, παρετήρησα ἐγώ, ὅλοι συμφωνοῦν ὅτι εἶνε μέγας θεός.

— Ποίους εννοεῖς, ἠρώτησεν ἐκείνη, τους γινώσκοντας ὅλους ἢ τους μη γινώσκοντας;

— Ὅλους μαζί.

Και ἐκείνη γελάσασα:

— Και πῶς εἶνε δυνατόν, εἶπεν, ὦ Σώκρατες, να δέχωνται αὐτόν ὡς μέγαν θεόν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι οὐδέ ὡς θεόν καν τον δέχονται;

— Ποῖοι εἶνε αὐτοί; ἠρώτησα ἐγώ.

— Ἐνας συ, εἶπε, και μία ἐγώ.

Και ἐγώ τότε:

— Πῶς λέγεις τοῦτο; ἠρώτησα.

Εκείνη δε:

— Εὐκόλα θα σου ἀπαντήσω, εἶπεν. Λέγε μου, δεν νομίζεις ὅτι ὅλοι οἱ θεοὶ εἶνε εὐδαίμονες και ωραῖοι; Ἡ ἤθελες τολμήσει να εὐπὴς διὰ κανένα ἐκ των θεῶν ὅτι δεν εἶνε καλός και εὐδαίμων;

— Ὅχι, μα τον Δία, δεν τολμῶ.

— Δεν καλεῖς δε εὐδαίμονας τους κατέχοντας τα αγαθὰ και τα ωραῖα;

— Βεβαιότατα.

— Ἀλλά συ δεν ἐμεινες σύμφωνος ὅτι ὁ Ἔρως ἐπιθυμεῖ τ' αγαθὰ και τα ωραῖα ὡς στερούμενος τούτων;

— Τῶνόντι, το παρεδέχθην.

— Πῶς λοιπόν εἴμπορεῖ να εἶνε θεός ὁ στερούμενος των αγαθῶν και των ωραίων;

— Βέβαια, φαίνεται ὅτι δεν ἡμπορεῖ να εἶνε.

— Βλέπεις λοιπόν ὅτι και συ δεν νομίζεις τον Ἔρωτα ὡς θεόν.

— Τότε λοιπόν, εἶπα, τι ἡμπορεῖ να εἶνε ὁ Ἔρως; θνητός;

— Καθόλου.

— Ἀλλά τι λοιπόν;

— Αὐτό που εἶπαμεν προτύτερα, δηλαδή μεταξύ θνητοῦ και ἀθανάτου.

— Τι λοιπόν, ὦ Διοτίμα;

— Δαίμων μέγας, ὦ Σώκρατες· διότι παν δαιμόνιον εἶνε μέρος τι μεταξύ θεοῦ και θνητοῦ,

— Τίνα δε δύναμιν ἔχον; ἠρώτησα.

— Ερμηνεύον και μεταβιβάζον εις τους θεούς τα παρ' ανθρώπων και εις τους ανθρώπους τα παρὰ θεών, δηλαδή των μεν τας παρακλήσεις και τας θυσίας, των δε τας προσταγάς και τας αμοιβάς των θυσιών, εν μέσω δε όν αμφοτέρων συμπληρώνει το κενόν, εις τρόπον ώστε το σύμπαν αυτό συνδέεται προς εαυτό τοιουτοτρόπως. Διά τούτου και η μαντική πάσα χωρεί και των ιερέων η τέχνη περί τ' αφορώντα εις τας θυσίας και τας ιεροτελεστίας και τας επωδάς και την μαντείαν πάσαν και γοητείαν. Διότι θεός με άνθρωπον δεν έρχεται εις συνάφειαν, αλλά διά τούτου γίνεται πάσα σχέσις και ομιλία θεών προς ανθρώπους και κατά τον ύπνον και εν εγρηγόρσει· και ο μεν περί τα τοιαύτα σοφός, δαιμόνιος ανήρ, ο δε περί άλλο τι σοφός ων ή περί τέχνας ή χειροτεχνίας τινάς, βάνανσος. Και είνε οι τοιούτοι δαίμονες πολλών ειδών, ένας δε από αυτούς είνε και ο Έρως.

— Πατρός δε, ηρώτησα εγώ, τίνος είνε και μητρός;

— Μακροτέρα μεν η εξιστόρησις τούτου, αλλ' όμως θα σου διηγηθώ το πράγμα. Όταν εγεννήθη η Αφροδίτη, εσυμποσίαζαν οι θεοί και μεταξύ αυτών και ο της Μήτιδος υιός Πόρος. Είχαν πλέον δειπνήσει, όταν, παρακινηθείσα εκ της ευωχίας, ήλθε διά να επαιτήση η Πενία και ετριγύριζεν εις την ολάνοικτον θύραν. Ο Πόρος λοιπόν, μεθυσθείς εκ του νέκταρος, διότι οίνος δεν υπήρχεν ακόμη, εισήλθεν εις τον κήπον του Διός και απεκοιμήθη βαρύς εκ της μέθης. Η Πενία τότε, έχουσα κατά νουν, ως εκ της απορίας της, να συλλάβη παιδίον εκ του Πόρου, κατακλίνεται πλησίον του και ετεκνοποίησε τον Έρωτα. Διά τούτο δε και της Αφροδίτης ακόλουθος και θεραπόντων έγεινεν ο Έρως, γεννηθείς εις τα γενέθλια εκείνης, και συγχρόνως εκ φύσεως εραστής του ωραίου, αφού και η Αφροδίτη ωραία είνε. Επειδή λοιπόν ο Έρως είνε του Πόρου και της Πενίας υιός, ιδού ποίος είνε ο κλήρος που έλαχεν εις αυτόν. Πρώτον μεν είνε πάντοτε πένης και αντί απαλός και ωραίος, όπως νομίζουν οι πολλοί, είνε ξηρός και ταλαιπωρημένος και ανυπόδητος και άστεγος, μικρός και ταπεινός ων πάντοτε και μη έχων πού την κεφαλήν κλίνει, εις τας θύρας και εις τους δρόμους υπαίθριος κοιμώμενος, την φύσιν της μητρός έχων και σύντροφον παντοτεινόν την ένδειαν. Ως εκ της φύσεως του πατρός πάλιν αποβλέπει πάντοτε εις τα ωραία και τα αγαθά, ανδρείος ων και άφοβος και ορμητικός, θηρευτής δεινός, πάντοτε κάτι μηχανευόμενος, και γνώσεως επιθυμητής, ευκολομάθητος δε, φιλοσοφών διά παντός του βίου, δεινός γόης και μάγος και σοφιστής. Και ως εκ της φύσεώς του ούτε άθάνατος είνε ούτε θνητός αλλά την ιδίαν ημέραν τώρα μεν ζη και ακμάζει, όταν ευπορήση, τώρα δε αποθνήσκει διά ν' αναζήση πάλιν σύμφωνα με του πατρός την φύσιν, ό,τι δε πορίζεται του εκφεύγει πάντοτε· εις τρόπον ώστε ούτε απορεί ο Έρως ποτέ ούτε πλουτεί, εις το μέσον δ' ευρίσκεται πάντοτε μεταξύ σοφίας και αμαθείας. Και τούτο διά τον εξής λόγον. Κανείς από τους θεούς δεν φιλοσοφεί ουδ' επιθυμεί να γείνη σοφός·

διότι εἶνε· ουδ' εἰάν τις ἄλλος εἶνε σοφός, φιλοσοφεῖ. Οὐδέ πάλιν οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφούν, ουδ' ἐπιθυμούν νὰ γείνουν σοφοί· διότι αὐτό ἀκριβώς το κακόν ἔχει ἡ ἀμάθεια, ὅτι ὁ μὴ ὢν οὔτε ωραῖος οὔτε ἀγαθός οὔτε φρόνιμος νομίζει ὅτι ἔχει ἀρκετά ἀπὸ ὅλα αὐτά· ὁ μὴ νομίζων δὲ ὅτι στερεῖται δὲν ἐπιθυμεῖ ἐκεῖνο τοῦ ὁποῖου δὲν φρονεῖ ὅτι ἔχει ἀνάγκη.

— Ποῖοι λοιπόν, ὦ Διοτίμα, ἠρώτησα ἐγώ, εἶνε οἱ φιλοσοφούντες, ἀφού οὔτε οἱ σοφοί οὔτε οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφούν;

— Ἀλλ' αὐτό, ἀπεκρίθη, εἶνε φανερόν καὶ εἰς παιδί ἀκόμη, ὅτι δηλαδή οἱ εἰς τὸ μέσον τῶν δύο τούτων εὐρισκόμενοι, μεταξὺ τῶν ὁποῖων εἶνε καὶ ὁ Ἔρως, αὐτοὶ φιλοσοφούν. Διότι ἡ σοφία εἶνε ἀπὸ τὰ ωραιότερα πράγματα, ὁ δὲ Ἔρως εἶνε ἔρως τοῦ ωραίου, ὥστε ὁ Ἔρως ἀναγκαίως εἶνε φιλόσοφος, φιλόσοφος δὲ ὢν μεταξὺ εὐρίσκεται σοφὸν καὶ ἀμαθούς. Αἰτία δὲ καὶ τούτου ἡ γέννησις αὐτοῦ· διότι ὁ μὲν πατήρ αὐτοῦ σοφός καὶ εὐπόρος, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ μὴ σοφὴ καὶ ἀπορος. Καὶ τοιαύτη μὲν, φίλτατε Σωκράτη, ἡ φύσις τοῦ δαίμονος· ὡς πρὸς δὲ τὴν ιδέαν ποῦ εἶχες σὺ περὶ τοῦ Ἐρώτος, τὸ πάθημά σου δὲν εἶνε ἄξιον ἀπορίας. Υπέθεσες, ὅπως ἐγὼ νομίζω, συμπεραίνουσα ἐκ τῶν λεγομένων σου, ὅτι Ἔρως εἶνε τὸ ἐρώμενον, ὄχι τὸ ἐρών. Δι' αὐτό, φρονῶ, πᾶγκαλος σου ἐφαίνετο ὁ Ἔρως. Διότι πραγματικῶς ἐραστὸν εἶνε τὸ τῶντι ωραῖον καὶ ἀβρόν καὶ τέλειον καὶ μακαριστόν· τὸ δὲ ἐρών εἶνε ἄλλο πράγμα, ὁποῖον δηλαδή ἐγὼ τὸ ἐπαράστησα.

Εἶπα τότε ἐγώ:

— Ἔστω, ὦ ξένη· σωστά εἶνε ὅσα λέγεις· ἀλλ' ἀφού ὁ Ἔρως εἶνε τοιοῦτος, τί χρειάζεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους;

— Αὐτό ἀκριβώς, εἶπεν, ὦ Σώκρατες, θὰ προσπαθῶσω τὸρα νὰ σε διδάξω. Εἶνε λοιπόν ὁ Ἔρως ἀρχὴ καὶ φύσεως ὁποῖας εἶπαμεν, εἶνε δὲ τοῦ ωραίου ἔρως, ὅπως λέγεις σὺ. Υπόθεσε τὸρα ὅτι κάποιος μας ἐρωτά: τί εἶνε ὁ Ἔρως τοῦ ωραίου, ὦ Σώκρατες καὶ Διοτίμα; ἢ διὰ νὰ ἐκφρασθῶ σαφέστερα: ὁ ἐρών τὸ ωραῖον τί ἐρά;

— Νὰ τὸ κάνῃ ἰδικόν του, εἶπα ἐγώ.

— Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις αὐτὴ, παρετήρησεν ἐκείνη, ἔχει ἀνάγκη μίας ἄλλης ἐρωτήσεως, τοιαύτης: τί θὰ συμβῇ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸ ωραῖον ἰδικόν του;

Εἶπα τότε ἐγώ ὅτι, δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν ν' ἀπαντήσω προχείρως εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν.

— Ἀλλὰ, ἐξηκολούθησεν ἐκείνη, εἰάν τις μεταβαλὼν τὰς λέξεις καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ωραίου μεταχειριζόμενος τὸ ἀγαθόν: ἔλα, Σωκράτη, σου ἔλεγεν, ἀπάντησέ μου: ὁ ἐρών τὰ ἀγαθὰ τί ἐρά;

— Νὰ τὰ κάνῃ ἰδικὰ του, εἶπα ἐγώ.

— Καὶ τί θὰ συμβῇ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὰ ἀγαθὰ ἰδικὰ του;

— Εἰς αὐτό, εἶπα, εἶνε εὐκολώτερον νὰ σοῦ ἀποκριθῶ, ὅτι θὰ γείνη εὐδαίμων.

— Διότι οι ευδαιμόνες είνε ευδαιμόνες ως έχοντες ιδικά τους τα αγαθά, και δεν υπάρχει πλέον ανάγκη να ερωτήσωμεν, διατί θέλει να είνε ευδαιμών ο θέλων να γείνη τοιούτος, αλλά η απάντησις φαίνεται πλήρης και τελειώνει αυτού.

— Πολύ σωστά λέγεις, είπα εγώ.

— Αυτήν δε την θέλησιν και τον έρωτα τον νομίζεις κοινόν εις όλους τους ανθρώπους, και φρονείς ότι όλοι θέλουν να έχουν ιδικά τους τα αγαθά διά παντός, ή άλλην έχεις ιδέαν;

— Έχω την ιδέαν, είπα, ότι είνε κοινός εις όλους.

— Διατί λοιπόν τότε, ω Σώκρατες, εξηκολούθησε, δεν λέγομεν δι' όλους ότι ερώσιν, αφού πάντες και πάντοτε αγαπούν τα αυτά πράγματα, αλλά διά μερικούς μεν λέγομεν ότι ερώσι, δι' άλλους δε όχι;

— Και εγώ θαυμάζω, είπα.

— Μη θαυμάζης, είπε· διότι χωρίζοντες ένα μόνον είδος έρωτος, ονομάζομεν αυτό, μεταχειριζόμενοι το όνομα του όλου, έρωτα, διά δε τα άλλα άλλα μεταχειριζόμεθα ονόματα.

— Κανένα παράδειγμα; ηρώτησα.

— Ιδού ένα παράδειγμα. Γνωρίζεις ότι η λέξις ποιήσις έχει πολύ ευρείαν έννοιαν· διότι ποιήσις είνε πάσα αιτία εκ του μη όντος εις το είναι προάγουσα ό,τιδήποτε, εις τρόπον ώστε τα έργα πάσης τέχνης είνε ποιήσεις και οι δημιουργοί αυτών πάντες ποιηταί.

— Πολύ σωστά.

— Και όμως γνωρίζεις, εξηκολούθησεν εκείνη, ότι δεν καλούνται ποιηταί όλοι αυτοί, αλλ' άλλα έχουν ονόματα, από την όλην δε ποιήσιν ένα μέρος αφορισθέν, το αφορών εις την μουσικήν και τα μέτρα, προσαγορεύεται με το όνομα του όλου. Διότι ποιήσις αυτό μόνον καλείται, και ποιηταί οι κατέχοντες το μέρος αυτό της ποιήσεως.

— Αληθώς, έτσι είνε.

— Το αυτό συμβαίνει και με τον έρωτα, ο οποίος γενικώς μεν είνε πάσα η των αγαθών και του ευδαιμονεύν επιθυμία, ο μέγιστος και δολερός και εις πάντας υπάρχων έρως· αλλ' οι μεν εις τα διάφορα άλλα είδη αυτού τρεπόμενοι, ή προς τον χρηματισμόν ή την γυμναστικήν ή την φιλοσοφίαν, ούτε ως ερώντες χαρακτηρίζονται ούτε ερασταί καλούνται, οι δε εις ένα ώρισμένον είδος επιδιδόμενοι και ασχολούμενοι επήραν το όνομα του όλου, δι' αυτούς μόνον χρησιμοποιουμένων των λέξεων έρως και εράν και ερασταί.

— Μου φαίνεται πώς έχεις δίκαιον, είπα εγώ.

— Και λέγεται μεν από μερικούς, εξηκολούθησεν, ότι ερώντες είνε οι ζητούντες το εαυτών ήμισυ, αλλ' εγώ λέγω ότι έρως δεν είνε η ζήτησις ούτε του ημίσεως ούτε του όλου, εάν τούτο δεν είνε αγαθόν, αφού οι άνθρωποι και πόδας και χείρας εαυτών παρέχουν θεληματικώς διά ν' αποκοπούν, όταν νομίζουν τα μέλη τους αυτά ως κακώς έχοντα. Πραγματικώς, νομίζω ότι οι άνθρωποι δεν αγαπούν απλώς εκείνο που

εἶνε ἰδικόν τους, ἐκτός εἴν τις το μεν ἀγαθόν καλή οἰκείον καὶ ἰδικόν του, το δε κακόν ξένον· διότι οἱ ἄνθρωποι διὰ κανέν ἄλλο πράγμα δεν αἰσθάνονται ἔρωτα, παρά μόνον διὰ το ἀγαθόν· ἢ δεν φρονεῖς καὶ συ το ἴδιον;

— Μα τον Δία, κ' ἐγώ το ἴδιον φρονώ.

— Ἄρα λοιπόν, ἐπανέλαβεν ἐκείνη, νομίζεις ὅτι ἀρκεῖ νὰ λέγωμεν ἀπλῶς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἔρωτα πρὸς το ἀγαθόν;

— Ναι, εἶπα.

— Ἀλλὰ πῶς! δεν εἶνε ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὅτι ο ἔρως αὐτῶν ἀποβλέπει καὶ εἰς το νὰ γείνη ἰδικόν τους το ἀγαθόν;

— Βέβαια πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ αὐτό.

— Ἀλλὰ τότε, εἶπε, δεν πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἀκόμη καὶ ὅτι ἐπιθυμοῦν ὀχι μόνον νὰ γείνη ἰδικόν τους το ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶνε ἰδικόν τους πάντοτε;

— Καὶ αὐτό πρέπει νὰ προστεθῇ.

— Με ολίγας λοιπόν λέξεις, ἐξηκολούθησεν, ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία του κατέχειν πάντοτε το ἀγαθόν.

— Πολύ σωστά.

— Ἀφοῦ λοιπόν τοιούτος εἶνε ο ἔρως, ἐξηκολούθησεν ἡ Διοτίμα, κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ καταβάλλεται καὶ εἰς ποῖαν πράξιν πρέπει ν' ἀποβλέπῃ ἡ προσπάθεια καὶ ἡ ἐπιμονή των διωκόντων το ἀγαθόν, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ κληθῇ ἔρως; Εἰς τι συνίσταται το ἔργον τούτο; Ἡμπορεῖς νὰ μου εἰπῇς;

— Ἀλλ' ἂν τα ἤξευρα αὐτά, ὦ Διοτίμα, ἀπεκρίθην ἐγώ, δεν θα εθαύμαζα διὰ τὴν σοφίαν σου καὶ δεν θα εσύχναζα ἐδῶ διὰ νὰ τα μάθω.

— Νὰ σου το εἰπῶ λοιπόν ἐγώ. Συνίσταται τούτο εἰς το νὰ γεννήσῃ τις, εἴτε κατὰ το σῶμα εἴτε κατὰ τὴν ψυχὴν, μέσα εἰς το ωραῖον.

— Ἀλλ' αὐτό που λέγεις, εἶπα, χρειάζεται μαντικὴν δύναμιν διὰ νὰ ἐξηγηθῇ, καὶ δεν ἐννοῶ τίποτε.

— Θα σου ομιλήσω σαφέστερα, εἶπεν ἐκείνη. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὦ Σώκρατες, ἐγκυμονοῦν καὶ κατὰ το σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅταν φθάσῃ ο κατάλληλος καιρὸς, ἡ φύσις ἡμῶν ἐπιθυμεῖ νὰ γεννήσῃ. Γέννησις ὅμως μέσα εἰς το ἀσχημον δεν εἶνε δυνατὴ, ἀλλὰ μόνον εἰς το ωραῖον. Καὶ ἡ συνουσία ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γέννησις εἶνε. Εἶνε δε τούτο θεῖον το πράγμα, καὶ αὐτό εἶνε που ὑπάρχει ἀθάνατον μέσα εἰς το θνητὸν ζῶον, ἡ κύησις καὶ ἡ γέννησις. Ἀλλ' αὐτά εἶνε ἀδύνατον νὰ γείνουν μέσα εἰς το ἀνάρμοστον. Ἀνάρμοστον δε εἶνε το ἀσχημον εἰς κάθε τι που εἶνε θεῖον, εἰς το ὁποῖον μόνον το ωραῖον ἀρμόζει. Μοῖρα λοιπόν καὶ Εὐλείθυια εἰς τὴν γέννησιν εἶνε ἡ καλλονή (21). Διὰ τούτο ὅταν μεν το κυοφοροῦν πλησιάζῃ το ωραῖον, καὶ ἱλαρύνεται καὶ εὐφραινόμενον γίνεται διαχυτικόν καὶ τίκτει καὶ γεννᾷ· ὅταν δε το ἀσχημον, καὶ σκυθρωπὸν γίνεται καὶ λυπούμενον συμμαζεῖται καὶ ἀποτροπιάζεται καὶ σφίγγεται καὶ δεν γεννᾷ, ἀλλὰ συγκρατοῦν το

κῆμα υποφέρει. Ἐκ τούτου ὁ αγωνιώδης ἐκεῖνος πόθος εἰς τὸ κυοφοροῦν καὶ σπαργών ἤδη πρὸς τὸ ωραῖον, τῆς ἀπολύσεως γινομένης με πολὺν πόνον. Διότι ὁ Ἔρως, ὦ Σώκρατες, δὲν εἶνε τοῦ ωραίου ἔρως, ὅπως νομίζεις σὺ.

— Ἀλλὰ τι λοιπὸν;

— Τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ ἐν τῷ ωραίῳ.

— Ἀς το παραδεχθῶ, εἶπα ἐγώ.

— Τὸ πρᾶγμα ἔχει ἀκριβῶς ὅπως σοὺ λέγω, εἶπεν ἐκείνη.

— Ἀλλὰ διατί λοιπὸν τῆς γεννήσεως;

— Διότι ἡ γέννησις ἀποτελεῖ τὸ αἰγενές καὶ ἀθάνατον εἰς τὴν θνητὴν αὐτοῦ φύσιν. Ὁ πόθος δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἀναγκαίως συνυπάρχει μετὰ τοῦ πόθου τῆς ἀθανασίας, ὅπως συνάγεται ἐξ ὧν εἶπαμεν, ἀφοῦ ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔχειν τὸ ἀγαθὸν διὰ παντός. Ἐκ τούτου ἐπεται κατ' ἀνάγκην ὅτι ὁ Ἔρως εἶνε καὶ τῆς ἀθανασίας ἔρως.

Ἐκτὸς ὧν αὐτῶν τὰ ὁποῖα μ' ἐμάνθανεν ἡ Διοτίμα, ὅταν ἡ συνομιλία ἐστρέφετο περὶ τὰ ἐρωτικά, κάποτε με ἠρώτησε:

— Ποῖον νομίζεις, ὦ Σώκρατες, ὅτι εἶνε τὸ αἴτιον τοῦ ἔρωτος τούτου καὶ τῆς ἐπιθυμίας; Ἡ δὲν ἔχεις παρατηρήσει πόσον ἀλλοκότως διατίθενται ὅλα τὰ ζῶα, καὶ τὰ χερσαία καὶ τὰ πτηνά, ὅταν καταληφθῶν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ γεννήσουν, νοσοῦντα πάντα καὶ ἐρωτικῶς διατιθέμενα, πρῶτον μὲν περὶ τὴν πρὸς ἀλλήλα μῖξιν, ἔπειτα δὲ περὶ τὴν τροφήν τοῦ γεννηθέντος, καὶ ἑτοιμα εἶνε ὑπὲρ τούτων καὶ νὰ διαμάχωνται τὰ ἀσθενέστατα πρὸς τὰ ἰσχυρότατα καὶ ν' ἀποθνήσκουν ὑπερασπιζόμενα αὐτά, καὶ πείναν νὰ υποφέρουν διὰ νὰ τὰ θρέφουν, καὶ κάθε ἄλλο νὰ κάμουν. Καὶ διὰ μὲν τοὺς ἀνθρώπους θὰ ἦτο δυνατόν νὰ υποθεθῇ ὅτι ὅλ' αὐτὰ γίνονται ἐκ λογισμοῦ. Ἀλλὰ τὰ ζῶα ποῖα εἶνε ἡ αἰτία πού τα παρορμᾷ εἰς τοιαύτην ἐρωτικὴν διάθεσιν; Ἡμπορεῖς νὰ μου εἰπῇς;

Τῆς ἀπήντησα καὶ πάλιν ὅτι δὲν ἐγνώριζα τὸν λόγον.

Καὶ ἐκείνη:

— Φρονεῖς λοιπὸν ὅτι εἶνε δυνατόν ποτε νὰ γείνης δεινὸς περὶ τὰ ἐρωτικά, ὅταν ἀγνοῇς τοιαῦτα πρᾶγματα;

— Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ νὰ μάθω αὐτὰ ἐρχομαι, Διοτίμα, ὅπως σοὺ εἶπα καὶ προτύτερα, γνωρίζων ὅτι ἔχω ἀνάγκην διδασκάλων. Λέγε μου λοιπὸν καὶ τούτων τὴν αἰτίαν καὶ ὧν τῶν ἄλλων ὅσα ἔχουν σχέσιν με τὰ ἐρωτικά.

Λοιπὸν, εἶπεν, εἴναι πιστεῦν ὅτι ὁ ἔρως ἀποβλέπει εἰς ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐμείναμεν σύμφωνοι, δὲν πρέπει ν' ἀπορῇς. Διότι καὶ ἐδῶ ὁ αὐτὸς με τὸν προηγούμενον ὑπάρχει λόγος, ὅτι ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν διαιώνισιν καὶ τὴν ἀθανασίαν. Τούτο δὲ μόνον διὰ τῆς γεννήσεως εἶνε δυνατόν νὰ το ἐπιτύχῃ, καθόσον δι' αὐτῆς καταλείπει ἄλλο νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ, ἀφοῦ ἄλλως καὶ κάθε, ζῶον ἐφ' ὅσον ζῇ θεωρεῖται τὸ αὐτό, χωρὶς νὰ εἶνε, ὅπως λόγου χάριν ὁ ἐκ

παιδαρίου γενόμενος πρεσβύτης λέγεται ὅτι εἶνε ὁ αὐτός πάντοτε· ἐνὸς οὗτος, μολοντί λέγεται ὅτι εἶνε ὁ αὐτός, ἐν τούτοις ποτέ δὲν μένει τα αὐτὰ ἔχων ἐν εαυτῷ, ἀλλ' ἀποβάλλων αὐτὰ γίνεται διαρκῶς νέος ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὰς τρίχας καὶ κατὰ τὴν σάρκα καὶ τὰ οστά καὶ τὸ αἷμα καὶ ὁλόκληρον ἐν γένει τὸ σῶμα. Καὶ ὅχι μόνον κατὰ τὸ σῶμα γίνεται ἡ ἀλλαγὴ αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ἀκόμη οἱ τρόποι, τὰ ἡθῆ, ἰδέαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναί, λύπαι, φόβοι, καθὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν μένουν τὰ ἴδια εἰς κάθε ἄτομον, ἀλλὰ διαρκῶς ἀλλάσσουν, νέων μὲν γεννωμένων, τῶν δὲ παλαιῶν ἀποβαλλομένων. Τὸ παραδοξότερον δὲ εἶνε ἀκόμη, ὅτι καὶ αἱ γνώσεις ἡμῶν ὅχι μόνον αἱ μὲν γίνονται αἱ δὲ χάνονται καὶ ποτέ δὲν εἴμεθα οἱ ἴδιοι οὐδὲ κατὰ τὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ καθεμία ἀπὸ τὰς γνώσεις πάσχει τὸ αὐτό. Διότι ἐκεῖνο ποῦ καλεῖται σκέψις, λόγον ἔχει τὸ ὅτι ἡ γνώσις θνήσκει· καθόσον ἡ λήθη θάνατος εἶνε τῆς γνώσεως, ἡ δὲ σκέψις ἐξ ἄλλου, νέαν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπελθούσης μνήμην, σώζει τὴν γνώσιν, εἰς τρόπον ὥστε φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἴδια. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σώζεται παντὶ τὸ θνητόν, ὅχι δηλαδὴ διότι εἶνε πάντοτε τὸ αὐτό, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ θεῖον, ἀλλὰ διότι τὸ ἀπερχόμενον καὶ παλαιούμενον ἀφίνει εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄλλο νέον ὁμοῖόν του. Αὐτὸ εἶνε τὸ μέσον, ὦ Σώκρατες, διὰ τοῦ ὁποῖου τὸ θνητόν μετέχει τῆς ἀθανασίας, καὶ σῶμα καὶ ὅλα τὰλλα· δι' ἄλλου τρόπου τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀδύνατον. Μὴ ἀπορήσῃς λοιπὸν διότι ἐκ φύσεως παντὶ τὸ θνητόν τόσην ἀποδίδει ἀξίαν εἰς τὸ γέννημά του· διότι ἀκολουθία τοῦ πρὸς τὴν ἀθανασίαν πόθου εἶνε ἡ σπουδὴ αὐτῇ καὶ ὁ ἔρως.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτὰ ἐθαύμασα καὶ εἶπα:

— Λαμπρά ὅλ' αὐτὰ, ὦ σοφωτάτῃ Διοτίμα· ἀλλὰ να εἶνε ἀληθῶς ἔτσι; ἠρώτησα.

Καὶ ἐκείνη, ὥς τέλειος σοφιστής:

— Να εἶσαι βέβαιος περὶ τούτου, ὦ Σώκρατες, εἶπεν ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀνθρώπων ἀνθελήσῃς ν' ἀποβλέψῃς, θα εὐρεθῇς ἴσως εἰς ἀπορίαν διὰ τὸ παράλογον τοῦ πράγματος, ἀνδρὲς ἔχῃς ὑπ' ὀψιν σου ὅσα εἶπα, ἀναλογιζόμενος πόσον ὑπερβολικὸς εἶνε εἰς ὅλους ὁ ἔρως τοῦ να γείνουν ὀνομαστοὶ καὶ δόξαν ἀθάνατον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ν' ἀφήσουν, καὶ ὑπὲρ τούτου ἔτοιμοι εἶνε, περισσότερον ἀκόμη παρά ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ κάθε κίνδυνον να κινδυνεύσουν καὶ χρήματα να δαπανήσουν καὶ κόπους να υποστοῦν καὶ τὴν ζωὴν να θυσιάσουν. Ἡ, φαντάζεσαι σὺ, ἐξηκολούθησεν, ὅτι ἡ Ἀλκηστὶς ἠθέλην αποφασίσῃ ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Ἀδμήτου, ἢ ὁ Ἀχιλλεύς διὰ τὴν ἐκδίκησιν τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, ἢ ὅτι ὁ ἰδικὸς σὰς ὁ Κόδρος ἠθέλεθ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν τέκνων του, ἀνδρὲς ἐνόμιζαν ὅτι θα μείνῃ ἀθάνατος ἡ μνήμη τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, ὅπως καὶ ἐμμενεν εἰς ἡμᾶς σήμερον; Κάθε ἄλλο. Ὑπὲρ ἀρετῆς ὅμως ἀθανάτου καὶ τοιαύτης δόξης εὐκλεοῦς πάντες τὸ παντὶ εἶνε ἱκανοὶ να πράξουν, καὶ μάλιστα ὅσον καλύτεροι εἶνε, τόσον περισσότερον διότι ἔχουν τὸν ἔρωτα τοῦ

αθανάτου. Οι μεν λοιπόν κατά τα σώματα εγκύμονες όντες, εξηκολούθησε, προς τας γυναίκας μάλλον τρέπονται και είνε ερωτικοί προς αυτάς, διά παιδογονίας αθανασίαν και μνήμην και ευδαιμονίαν, όπως νομίζουν, ποριζόμενοι διά τον έπειτα χρόνον πάντα· οι δε κατά την ψυχήν — διότι υπάρχουν οι κυοφορούντες κατά τας ψυχάς πολύ περισσότερον παρά κατά τα σώματα — προς όσα αρμόζουν εις της ψυχής τας συλλήψεις και τα γεννήματα· τι δε αρμόζει εις την ψυχήν; φρόνησις και πάσα άλλη αρετή· τούτων δε γεννήτορες είνε και οι ποιηταί πάντες και όσοι άλλοι χαρακτηρίζονται εκ των έργων των ως εφευρετικοί· ιδιαιτέρως δε μεγάλη και καλλίστη είνε η φρόνησις η στρεφόμενη περί την διαρρύθμισιν των πραγμάτων της πολιτείας και της κοινωνίας, της οποίας το όνομα είνε σωφροσύνη και δικαιοσύνη· τούτων λοιπόν των αρετών όταν είνε τις εγκύμων εκ νεότητος, και της καταλλήλου ηλικίας ερχομένης επιθυμή ήδη να γεννήση, ζητεί βέβαια τριγύρω του και ο τοιούτος θείος αληθώς ανήρ το ωραίον μέσα εις το οποίον είνε δυνατόν να γεννήση· διότι εις το άσχημον αδύνατον να γεννήση. Και ως προς τα σώματα λοιπόν προτιμά, ως κυοφορών, τα ωραία από τα άσχημα, εάν δε τύχη να εύρη και την ψυχήν ωραίαν, γενναίαν και επιτηδείαν εκ φύσεως, αρέσκεται υπερβολικά εις τον συνδυασμόν αυτών αμφοτέρων, και προς τον άνθρωπον τούτον καθίσταται ευθύς εύγλωττος εις λόγους περί αρετής και περί του οποίου πρέπει να είνε ο ανήρ ο αγαθός και ποία τα καθήκοντά του, και εν γένει επιχειρεί να τον διδάξη. Και τούτο, μου φαίνεται, διότι ερχόμενος εις συνάφειαν με το ωραίον και αναστρεφόμενος με αυτό, όσα προ πολλού εγκυμονούσε τίκτει και γεννά· είτε παρών δε είτε απών, τον νουν του έχει πάντοτε προς τον αγαπώμενον και το γεννηθέν συνεκτρέφει κοινώς μετ' εκείνου, εις τρόπον ώστε και ο μεταξύ αυτών δεσμός πολύ στενότερος του εκ των παιδών κρατείται και η φιλία ασφαλεστέρα, καθόσον μετέχουν τέκνων ωραιότερων και αθανατωτέρων. Και καθένας θα εδέχετο πολύ προθυμότερα να του γεννηθούν τοιαύτα τέκνα παρά τα ανθρώπινα, αποβλέπων εις τον Όμηρον και τον Ησίοδον και τους άλλους μεγάλους ποιητάς και θαυμάζων οποία γεννήματα εαυτών αφήκαν, γεννήματα τα οποία προσπορίζουν εις αυτούς αθάνατον κλέος και μνήμην τοιαύτα όντα· ή θαυμάζων, αν θέλης άλλως, εξηκολούθησεν, όποια τέκνα αφήκεν εις την Λακεδαιμόνα ο Λυκούργος, σωτήρας της Λακεδαιμόνος, και της Ελλάδος επάνω κάτω. Άξιος δε πάσης τιμής και εις σας ο Σόλων διά την γέννησιν των νόμων, και άλλοι εις πολλές άλλας χώρας άνδρες, και μεταξύ των Ελλήνων και μεταξύ των βαρβάρων, πολλά και μεγάλα έργα κατορθώσαντες και παντός είδους αρετήν γεννήσαντες· εις τους τοιούτους δε γεννήτορας και ιερά πολλά έχουν ανεγερθή διά τους τοιούτους αυτών παίδας, ενώ διά τους ανθρωπίνους εις κανένα ποτέ.

Και εἰς αὐτά μεν τας ἐρωτικά, ὦ Σώκρατες, ἐξηκολούθησεν ἡ Διοτίμα, εἶνε ἰσως δυνατόν να μυηθῆς καὶ συ· ὅσον ἀφορὰ ὁμως εἰς τα τέλεια καὶ τον τελευταῖον βαθμὸν τῆς μυήσεως αποτελούντα, εἰς τα οποία ἄλλως ὡς προπαρασκευὴ χρησιμεύουν· τα πρώτα, εἴαν τις θέλῃ ν' ἀκολουθήσῃ τον ὀρθὸν τρόπον μυήσεως, δὲν ἡξεύρω εἴαν θα εἶσαι ἱκανός. Ἐν τούτοις ἐγὼ θα σου ἐκθέσω καὶ αὐτὰ χωρὶς να υστερήσω εἰς προθυμίαν. Προσπάθησε λοιπὸν να μ' ἀκολουθήσῃς, ὅπως ἡμπορεῖς καλύτερα. Πρέπει λοιπὸν ὁ θέλων να προβῇ ὀρθῶς ἐπὶ του ἀντικειμένου τούτου ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ νέος να ἐπιδιώκῃ τα ωραία σώματα, καὶ πρῶτον μεν, εἴαν ὁδηγῆται ἀπὸ κρίσιν ὀρθήν, ν' ἀγαπᾷ ἓνα σῶμα καὶ ἐνταῦθα να γεννᾷ λόγους ωραίους, ἔπειτα δὲ να ἐννοήσῃ ὅτι τὸ κάλλος τὸ ὑπάρχον εἰς ἓνα οἰονδήποτε σῶμα εἶνε ἀδελφὸν του εἰς ἄλλο σῶμα ὑπάρχοντος, καὶ ὅτι ἐπομένως, ἀφοῦ πρέπει να ἐπιδιώκῃ τὸ σωματικὸν κάλλος, εἶνε πολὺ παράλογον να μὴ θεωρῇ ὡς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ τὸ εἰς ὅλα τα σώματα κάλλος· ἀφοῦ δ' ἐννοήσῃ τούτο, πρέπει να γείνῃ ἐραστής ὅλων των καλῶν σωμάτων καὶ να χαλαρώσῃ κάθε προσήλωσιν ἀποκλειστικὴν πρὸς ἓνα μόνον σῶμα, θεωρῶν τὸ τοιοῦτον αἶσθημα ὡς μικροπρεπὲς καὶ καταφρονητέον· μετὰ δὲ ταῦτα, να θεωρήσῃ τὸ ψυχικὸν κάλλος ὡς τιμιώτερον του σωματικοῦ, εἰς τρόπον ὥστε εἴαν εὖρῃ εἰς τινὰ ωραίαν, τὴν ψυχὴν, ἔστω καὶ ἀν τὸ σῶμα πολὺ ολίγην παρουσιάσῃ ἀνθηρότητα, ν' ἀρκῆται εἰς αὐτὸ καὶ ν' ἀγαπᾷ καὶ φροντίζῃ καὶ γεννᾷ λόγους συντείνοντας εἰς τὸ να καταστήσουν τοὺς νέους καλυτέρους, ἕως ὅτου ἀναγκαίως φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ν' ἀντιληφθῇ τὸ ωραῖον εἰς τα ἔργα καὶ εἰς τοὺς νόμους καὶ ἰδῇ ὅτι παντοῦ τὸ ωραῖον εἶνε τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπομένως θεωρήσῃ τὸ σωματικὸν κάλλος ὡς πράγμα εὐτελές, μετὰ δὲ τα ἔργα φθάσῃ εἰς τας ἐπιστήμας διὰ να ἰδῇ πάλιν ἐκεῖ τὸ κάλλος των ἐπιστημῶν, καὶ βλέπων τότε ἐμπρὸς του εὐρείαν τὴν ἀποψιν του ωραίου, παύσῃ πλέον να εἶνε εὐτελής καὶ μικρολόγος δουλεύων ὡσάν δούλος εἰς τὸ κάλλος ἐνὸς μόνου, εἴτε παιδαρίου εἴτε ἀνθρώπου εἴτε ἔργου, ἀλλὰ ἐστραμμένος καὶ θεωρῶν τὸ εὐρὺ πέλαγος του ωραίου πολλούς καὶ ωραίους λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς γεννᾷ καὶ διανοήματα φιλοσοφικά ἐν ἀφθονία, ἕως ὅτου ἰσχυροποιηθεῖς καὶ ἀυξηθεῖς ἐνταῦθα κατίδῃ· μίαν τινὰ ἐπιστήμην, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ἐπιστήμη του καλοῦ ὡς ἐξῆς. Προσπάθησε δὲ τώρα να ἐντείνῃς τὴν προσοχὴν σου ὅσον ἡμπορεῖς περισσότερον.

Εκεῖνος δηλαδὴ ὅστις ἤθελε παιδαγωγηθῇ ἕως ἐδῶ εἰς τα ἐρωτικά, ἀφοῦ διήλθε θεώμενος κατὰ σειράν καὶ ὀρθῶς ὅλους τοὺς βαθμοὺς του ωραίου, φθάσας ἤδη εἰς τὸ τέλος, θα ἰδῇ ἔξαφνα κάποιον θαυμάσιον τὴν φύσιν κάλλος, ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ ὁποῖον κατεβλήθησαν ὅλοι οἱ προηγούμενοι κόποι, πρῶτον μεν αἰώνιον ὄν καὶ οὔτε γεννώμενον οὔτε ἐξαφανιζόμενον, οὔτε ἀυξανόμενον οὔτε φθίνον, ἔπειτα δὲ ὄχι ωραῖον μεν κατὰ τούτο, ἀσχημον δὲ κατ' ἐκεῖνο, οὐδὲ ἄλλοτε μεν ωραῖον, ἄλλοτε δὲ ὄχι, οὐδὲ ωραῖον μεν σχετικῶς με αὐτό,

άσχημον δε σχετικώς μ' εκείνο, ουδέ ωραίον μεν εδώ, άσχημον δε εκεί ή
 ωραίον μεν δι' αυτούς, άσχημον δε δι' εκείνους· εξ άλλου δε το κάλλος
 τούτο δεν θα παρουσιασθή εις αυτόν ωσάν κάποιον πρόσωπον ωραίον
 ή χείρες ή άλλο τι σωματικόν, ούτε ως λόγος ούτε ως επιστήμη, ούτε ως
 ευρισκόμενον εις άλλο τι, λόγου χάριν εις ζών τι ή εις την γην ή εις τον
 ουρανόν ή οπουδήποτε άλλού, αλλ' ως αυτό καθ' εαυτό υπάρχον
 απολύτως και αιωνίως χωρίς να έχη το όμοιον του, παντός άλλου
 ωραίου πράγματος μετέχοντος τρόπον τινά εκείνου, και τοιούτον ώστε,
 ενώ όλα τα άλλα γεννώνται και αφανίζονται, εκείνο ούτε αύξησιν ούτε
 ελάττωσιν να υφίσταται ούτε άλλο τι να πάσχη. Όταν τις λοιπόν
 ορμώμενος από των κατωτέρων βαθμίδων διά της ορθής παιδεραστίας
 ανέλθη μέχρι του σημείου ώστε ν' αρχίση να βλέπη το κάλλος εκείνο,
 εγγίζει σχεδόν εις το τέρμα. Διότι αυτή ακριβώς είνε η ορθή οδός προς
 τα ερωτικά, είτε μόνος του βαίνει τις είτε οδηγούμενος υπό άλλου, το ν'
 αρχίση δηλαδή εκ των κάτω, έχων υπ' όψιν του ν' αναβή, προς το
 κάλλος εκείνο μεταχειριζόμενος τρόπον τινά βαθμίδας, ήτοι από ενός
 σώματος αναβαίνων εις τα δύο και από των δύο εις όλα τα ωραία
 σώματα, και από των ωραίων σωμάτων εις τα ωραία έργα, και από των
 ωραίων έργων εις την ωραιότητα της μαθήσεως, έως ότου από μαθήσεως
 εις μάθησιν καταλήξη εις την μάθησιν εκείνην η οποία δεν είνε τίποτε
 άλλο ειμή αυτού του καλού η μάθησις και η γνώσις τέλος αυτού τούτου
 του απολύτου καλού. Εάν, ω φίλε Σώκρατες, εξηκολούθησεν, υπάρχη τι
 διά το οποίον αξίζει να ζήση ο άνθρωπος, τούτο είνε, περισσότερο από
 κάθε άλλο, το να φθάση μέχρι της θέας ταύτης αυτού του καλού. Το
 οποίον εάν ποτε ιδής, δεν θα σου φανή πώς έχει καμμίαν σχέσιν με τον
 χρυσόν και τα φορέματα και τους ωραίους παίδας ή νέους, τους
 οποίους βλέπων τώρα μένεις με ανοικτόν το στόμα και έτοιμος είσαι, και
 συ και άλλοι πολλοί, να στερηθήτε και φαγητού και πότου, αρκεί μόνον
 να βλέπετε και συναναστρέφεσθε τους αγαπωμένους παντοτεινά, αν
 υπήρχε τρόπος να ήτο τούτο δυνατόν. Αλλ' εάν σεις κάνετε έτσι διά
 τους ωραίους νέους, τι πρέπει τότε να υποθέσωμεν ότι συμβαίνει εις
 εκείνον ο οποίος ήθελε δυνηθή να ιδή αυτό το καλόν, άδολον, καθαρόν,
 αμιγές, και όχι γεμάτον από ανθρωπίνας σάρκας και χρώματα και την
 άλλην περισσήν ματαιότητα της θνητής φύσεως, αυτό δηλαδή το θείον
 κάλλος το μοναδικόν εις το είδος του; Νομίζεις τάχα ότι θα είνε ελεεινή
 η ζωή ενός τοιούτου ανθρώπου έχοντος το βλέμμα προσηλωμένον προς
 τα εκεί και θεωμένου και εις σχέσεις ευρισκομένου προς τοιούτον
 κάλλος; Δεν εννοείς τάχα, εξηκολούθησεν, ότι μόνον εδώ ο διά μέσου
 εκείνου εις το οποίον είνε ορατόν το καλόν βλέπων αυτό θα ημπορέση
 να γεννήσῃ όχι είδωλα αρετής, ως ερχόμενος εις συνάφειαν όχι με
 είδωλον, αλλ' αληθινήν αρετήν, ως ερχόμενος εις συνάφειαν με το
 αληθές; και ότι μόνον ο γεννήσας και εκθρέψας αληθή αρετήν ημπορεί

να εἶνε θεοφιλής; και ὅτι υπέρ πάντα ἄλλον ἄνθρωπον δυνάμενον να εἶνε ἀθάνατος εἰς αὐτόν προ παντός επιφυλάσσεται ἡ ἀθανασία;

Αὐτά, ὦ Φαίδρε και σεις οἱ ἄλλοι, εἶπε μεν ἡ Διοτίμα, πείθομαι δε κ' ἐγώ ὅτι εἶνε σωστά. Ἐχὼν δε τοιαύτην πεποιθήσιν, προσπαθῶ να πείσω και τοὺς ἄλλους ὅτι προς επιτυχίαν ενός τόσοῦ μεγάλου καλοῦ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν συνεργόν καλύτερον ἀπὸ τὸν Ἔρωτα δεν θα ἤμποροῦσε κανεὶς εὐκόλα να εὕρη. Διὰ τοῦτο ἐγώ τουλάχιστον λέγω ὅτι πας τις ἔχει χρέος να τιμᾷ τὸν Ἔρωτα, ὄχι μόνον δε ὁ ἴδιος τιμῶ τα ἐρωτικά και ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν καταβάλλω δι' αὐτά, ἀλλὰ και τοὺς ἄλλους συμβουλεύω, και τώρα δε και πάντοτε ἐγκωμιάζω τὴν δύναμιν και τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἐρωτος, ὅσον ἤμπορώ καλύτερα.

Αὐτά, ὦ Φαίδρε, εἶχα να εἰπῶ ἐγώ διὰ τὸν Ἔρωτα, συ δε, αν μεν θέλῃς, πάρε τα ὅτι ἐλέχθησαν ὡς ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἔρωτα, εἰδεμὴ ὀνόμασέ τα ὅπως ἄλλως σου ἀρέσει να τα ὀνομάσῃς.

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Σωκράτους, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Ἀριστοδήμου, οἱ μεν ἄλλοι ἐπεδοκίμαζον ἐπαινούντες, ὁ δε Ἀριστοφάνης ετοιμάζετο κάτι να εἰπῇ, διότι ὁ Σωκράτης εἰς τὸν λόγον τοῦ εἶχε κάμει κάποιον ὑπαινιγμὸν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων ἀλλ' ἔξαφνα ἠκούσθη κρουομένη ἡ αὐλῆος θύρα κατὰ τρόπον ὅλως διόλου ἀπρεπὴ και συγχρόνως φωναί ὡσάν ἀνθρώπων εἰς εὐθυμίαν διατελούντων, εἰς τὰς ὁποίας διεκρίνετο και φωνὴ αὐλητρίδος.

— Παιδιά, εἶπε τότε ὁ Ἀγάθων ἀποτεινόμενος προς τοὺς δούλους, δεν πηγαίνετε να ἰδῆτε τι τρέχει; Και αν μεν εἶνε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας, τὸν προσκαλεῖτε μέσα· εἰδεμὴ, εἰπέτε ὅτι δεν πίνομεν πλέον τώρα, ἀλλ' ἀναπαυόμεθα.

Μετ' ὀλίγον ἠκούσθη εἰς τὴν αὐλὴν ἡ φωνὴ τοῦ Ἀλκιβιάδου φοβερὰ μεθυσμένου και φωνασκούντος, ἐρωτώντος δε ποῦ εἶνε ὁ Ἀγάθων και διατάσσοντος να τὸν ὀδηγήσουν παρ' αὐτῷ. Ἐπειτα δε, ὀδηγούμενος και ὑποβασταζόμενος ἀπὸ τὴν αὐλητρίδα και μερικούς ἄλλους ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ, ἐφάνη και ὁ ἴδιος εἰς τὴν ὀλάνοικτον θύραν, ὅπου και ἐστάθη στεφανωμένος με παχύφυλλον στέφανον ἀπὸ κισσόν και ἰα και ἔχων εἰς τὴν κεφαλὴν πάρα πολλὰς ταινίας, και εἶπεν:

— Ἄνδρες, χαίρετε! θα δεχθῆτε ὡς συμπότην σας και ἓνα ἄνθρωπον φοβερὰ μεθυσμένον, ἢ να φύγωμεν ἀφοῦ στεφανώσωμεν μόνον τὸν Ἀγάθωνα; διότι δι' αὐτὸ ἤλθομεν. Χθες ἐγώ δεν κατῶρθωσα να ἔλθω· ἔρχομαι λοιπὸν τώρα φέρων εἰς τὴν κεφαλὴν τὰς ταινίας, διὰ να τὰς πάρω ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου κεφαλὴν και να περιβάλω δι' αὐτῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ σοφωτάτου και ὠραιοτάτου τῶν ἀνδρῶν, διότι ἔτσι ἐστοχάσθηκα ὅτι εἶνε πρέπον, θα γελάσετε ἰσὼς μαζὴ μου, ἐπειδὴ εἶμαι μεθυσμένος; Μου εἶνε ἀδιάφορον διότι, και αν σεις γελάτε, ἐγώ ὁμῶς ἡξεύρω καλά ὅτι λέγω ἀληθῆ. Και τώρα σεις ἀπ' ἐκεῖ λέγετε μου ὀρισμένως, να ἐμβῶ ἢ ὄχι; θα συμπίετε μαζὴ μου ἢ ὄχι;

Όλοι τότε εφώναξαν και του έλεγαν να εμβή μέσα και να κατακλιθῇ, επίσης δε τον εκάλει και ο Αγάθων. Ο Αλκιβιάδης επροχώρησε τότε οδηγούμενος υπό των συντρόφων του, καταγινόμενος δε συγχρόνως ν' αφαιρέση τας ταινίας διά να περιβάλῃ με αὐτάς την κεφαλὴν του Αγάθωνος, δεν παρετήρησε τον Σωκράτη, καίτοι ακριβῶς εμπρὸς του ευρισκόμενον, ἀλλ' ετοποθετήθη πλησίον του Αγάθωνος, μεταξύ ακριβῶς τούτου και του Σωκράτους, ὅστις εἶχε παραμερίσει διά να του κάμῃ θέσιν. Ἀμα ο Αλκιβιάδης εκάθησε, ησπάσθη τον Αγάθωνα και περιέβαλε την κεφαλὴν αὐτοῦ με τας ταινίας.

Τούτων γενομένων,

— Παιδιά, εἶπεν ο Αγάθων προς τους δούλους, λύσατε τα υποδήματα του Αλκιβιάδου διά να κατακλιθῇ ἐδῶ μεταξύ των δύο.

— Ευχαρίστως, εἶπεν ο Αλκιβιάδης· ἀλλὰ ποῖος εἶνε ο τρίτος συμποῖτης μας;

Συγχρόνως δε εστράφη και εἶδε τον Σωκράτη, ἀλλὰ μόλις τον εἶδε ανεπήδησε και εἶπε:

— Ω Ηράκλεις! τι εἶνε τούτο; Ο Σωκράτης εἶνε αὐτός; Ενεδρεῦων με λοιπὸν και πάλιν εἶχες κατακλιθῇ ἐδῶ, διά να παρουσιασθῇς ἔξαφνα, κατὰ την συνήθειάν σου, ἐκεῖ ὅπου ἐγὼ κάθε ἄλλο παρά ὅτι θα εἴσαι και συ εφантаζόμεν; Και τώρα τι ἤλθες να κάμῃς ἐδῶ; Και διατί ἀκόμη κατεκλίθης ἐδῶ και ὄχι κοντὰ εἰς τον Αριστοφάνη ἢ κανένα ἄλλον, αν ὑπάρχη, ευθυμολόγον ἢ αρεσκόμενον εἰς τα αστεία, ἀλλὰ τα κατάφερους να ευρίσκεσαι κοντὰ εἰς τον ωραιότερον ἀπὸ τους ἐδῶ μέσα;

Και ο Σωκράτης:

— Αγάθων, εἶπε, κύτταξε να με προστατεύσης· διότι ο ἔρως του ἀνθρώπου αὐτοῦ δεν εἶνε μικρὸν κακὸν δι' ἐμέ. Ἀπὸ τον καιρὸν που τον ερωτεύθηκα δεν μου επιτρέπεται πλέον οὔτε να κυττάξω οὔτε να συνομιλήσω με ωραῖον κανένα, διότι ἄλλως ζηλοτυπὼν και παραφερόμενος προβαίνει εἰς πράγματα ἀπίστευτα, υβρίζων και μόλις συγκρατούμενος ἀπὸ του να σηκώσῃ και χεῖρα ἐναντίον μου. Κύτταξε λοιπὸν μην κάμῃ τα ἴδια και τώρα, ἀλλὰ προσπάθησε να μας συνδιαλλάξῃς, ἢ αν ἀρχίσῃ τας παραφοράς του, προστάτευσέ με, διότι ἐγὼ φοβούμαι φοβερὰ την μανίαν αὐτοῦ και την φιλεραστίαν.

— Συνδιαλλαγή μεταξύ ἐμοῦ και σου εἶνε ἀδύνατος, εἶπεν ο Αλκιβιάδης. Ἀλλὰ θα σ' εκδικηθῶ δι' αὐτὰ ἀργότερα. Τώρα δε, Αγάθων, ἐπρόσθεσε, δος μου ἀπὸ τας ταινίας σου να περιβάλω και τούτου την θαυμαστήν αὐτὴν ἐδῶ κεφαλὴν, διά να μη ἔχῃ ἐναντίον μου το παράπονον ὅτι σε μεν ἀνέδεσα, αὐτὸν δε νικῶντα ἐν λόγοις πάντας τους ἀνθρώπους, ὄχι εἰς μίαν μόνον περίστασιν ὅπως συ, ἀλλὰ πάντοτε, δεν ἀνέδεσα.

Συγχρόνως λαβὼν ἀπὸ τας ταινίας του Αγάθωνος ἀνέδεσε την κεφαλὴν του Σωκράτους και ἔπειτα εξαπλώθη.

Ἀφοῦ δε κατεκλίθη:

— Καλά ὅλ' αὐτά, εἶπεν, ἀλλὰ μου φαίνεσθε νήφοντες, ὦ ἄνδρες· αὐτό δε δεν εἶνε πράγμα που ἡμπορεῖ να επιτραπῇ, και επομένως πρέπει να πῖωμεν διότι με αὐτὴν την συμφωνίαν ἐμβήκα. Εκλέγω λοιπὸν ἐμαυτὸν ἄρχοντα της πόσεως, ἕως ὅτου να πῖετε και σεις αρκετά. Ἄς φέρουν λοιπὸν, Ἀγάθων, αν υπάρχη, κανένα μέγα κύπελλον. Ἡ μάλλον δεν χρειάζεται τίποτε, παρὰ συ, παιδί, ἐπρόσθεσεν ἰδὼν ἓνα ψυκτήρα χωροῦντα περισσότερον ἀπὸ οκτὼ κοτύλας (22), φέρ' ἐδὼ ἐκείνον ἐκεῖ τον ψυκτήρα.

Του ψυκτήρος αὐτοῦ γεμισθέντος ἕως ἐπάνω, ἐκένωσε πρῶτος αὐτὸς ὅλον το περιεχόμενον, ἔπειτα δε παρήγγειλε να τον γεμίσουν διὰ τον Σωκράτη, λέγων συγχρόνως:

— Ὡς προς τον Σωκράτη, ὦ ἄνδρες, ηξεύρω ὅτι το σόφισμά μου αὐτό δεν με ὠφελεῖ εἰς τίποτε· διότι αὐτὸς ἡμπορεῖ να πῖη ὅσον θέλει κανεῖς, χωρὶς να υπάρχη μεγαλύτερα ἐλπίς μήπως ποτὲ μεθυθῇ.

Και ο μεν Σωκράτης, ὅταν ο δούλος ἐγέμισε τον ψυκτήρα, ἐπινε· ο δε Ερυξίμαχος:

— Πῶς εννοεῖς λοιπὸν, εἶπε, να κάμωμεν, Ἀλκιβιάδῃ; ἔτσι θα πίνωμεν χωρὶς οὔτε ομιλίαν οὔτε ἄσματα, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ διψῶντες;

Και ο Ἀλκιβιάδης:

— Ερυξίμαχε, εἶπε, λαμπρότατε γόνε λαμπροτάτου πατρός και σωφρονεστάτου, χαίρε.

— Χαίρε και συ, εἶπεν ο Ερυξίμαχος· ἀλλὰ λέγε τι πρέπει να κάμωμεν;

— Ὅ,τι ορίσης συ· διότι οφείλομεν να σε υπακούωμεν·

ιατρός γαρ ανήρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων·

διάταξε λοιπὸν ὅ,τι θέλεις.

— Ἄκουσε τότε, εἶπεν ο Ερυξίμαχος. Ἡμεῖς, πριν να ἔλθῃς συ, εἴχαμεν εὖρει πρέπον να ομιλήσῃ καθένας με την σειράν του, ὅπως θα ἡμποροῦσε καλύτερα, περὶ Ἐρωτος, ἐγκωμιάζων αὐτόν, ἀρχῆς γινομένης ἐκ δεξιῶν. Και ἡμεῖς μεν οἱ ἄλλοι ὅλοι ὠμιλήσαμεν. Οφείλεις λοιπὸν και συ, ἀφού ἐπιες χωρὶς να εἰπῇς τίποτε, να ομιλήσῃς, ἀφού δε τελειώσης, θα ορίσης εἰς τον Σωκράτη ὅ,τι θέμα θέλεις, και αὐτὸς πάλιν εἰς τον προς τα δεξιὰ του και οὕτω καθεξῆς διὰ τους ἄλλους.

— Ἀλλὰ, Ερυξίμαχε, εἶπεν ο Ἀλκιβιάδης, καλὸν μεν εἶνε αὐτό που λέγεις, δεν υπάρχει ὅμως διόλου ἰσότης, προκειμένου μεθυσμένος ἄνθρωπος να ἐκτεθῇ εἰς σύγκρισιν προς τους λόγους νηφόντων. Ἐπειτα, ὦ μακάριε ἄνθρωπε, μήπως ἐπείσθῃς ἀπὸ ἐκεῖνα που εἶπε προ ολίγου ο Σωκράτης; και δεν ηξεύρεις ὅτι συμβαίνει ὅλως διόλου το ἐναντίον ἀπὸ ὅ,τι ἔλεγε; Διότι αὐτὸς, ἐάν ἐγὼ ἐπαινέσω ἐμπρός του κανένα ἄλλον ἢ θεόν ἢ ἄνθρωπον και ὄχι αὐτόν, δεν θα κρατηθῇ να με καταχειρίσῃ.

— Τι εἰν' αὐτά πάλιν; εἶπεν ο Σωκράτης.

— Μα τον Ποσειδώνα, είπε ο Αλκιβιάδης, μη θέλεις να διαμαρτυρηθείς, διότι εγώ δεν είνε δυνατόν να επαινέσω κανένα άλλον σου παρόντος.

— Κάμε έτσι λοιπόν, αν θέλεις, είπε ο Ερυξίμαχος· επαινέσε τον Σωκράτη.

— Το νομίζεις σωστόν, ω Ερυξίμαχε; να επιτεθώ λοιπόν κατά του ανδρός και να τον εκδικηθώ εμπρός σας;

— Αι! φίλτατε, είπε ο Σωκράτης, τι έχεις εις τον νουν σου; θα μ' επαινέσης επί το ειρωνικώτερον, ή τι σκοπεύεις να κάμης;

— Θα ειπώ την αλήθειαν. Κύτταξε μόνον αν συναινής.

— Αλλά διά την αλήθειαν όχι μόνον δεν έχω αντίρρησιν, αλλά και θέλω.

— Αρχίζω αμέσως λοιπόν, είπε ο Αλκιβιάδης. Σὺ δε κάμε όπως θα σου ειπώ. Εάν λέγω τι μη αληθές, να με διακόψης, αν θέλεις, και να μου ειπής ότι ως προς αυτό ψεύδομαι· διότι εν γνώσει δεν θα ειπώ κανέν ψεύδος. Εάν δε εκθέτω τα πράγματα ατάκτως, όπως μου έρχονται εις την μνήμην, μη απορήσης· διότι δεν μου είνε εύκολον, όπως είμαι τώρα, να καταριθμήσω εν συνεχεία όλα τα παράξενά σου.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ

Διά να επαινέσω τον Σωκράτη, ω άνδρες, θα μεταχειρισθώ εικονικάς παρομοιώσεις. Και αυτός μεν ίσως θα νομίση τούτο ως γινόμενον χάριν αστειότητος, ενώ η εικών λόγον θα έχη την αλήθειαν και όχι τον γέλωτα. Λέγω λοιπόν ότι ο Σωκράτης είνε εντελώς όμοιος προς τους Σειληνούς εκείνους τους εκτεθειμένους εις τα μαρμαρογλυφεία, τους οποίους οι τεχνίται παριστάνουν κρατούντας σύριγγας ή αυλούς και οι οποίοι διανοιγόμενοι εις δύο παρουσιάζονται από μέσα έχοντες αγάλματα θεών. Και λέγω ακόμη ότι ο Σωκράτης ομοιάζει ιδιαιτέρως με τον σάτυρον Μαρσύαν. Και ότι μεν ως προς την μορφήν είσαι όμοιος με αυτούς, ω Σώκρατες, αυτό βέβαια ούτε συ ο ίδιος ήθελες αμφοιβητήσει ότι δε και κατά τα άλλα ομοιάζεις, άκουε τα παρακάτω.

Χλευαστής είσαι· ή θα ειπής όχι; διότι αν δεν συμφωνής, θα φέρω μάρτυρας. Αλλά και αυλητής μήπως δεν είσαι; και μάλιστα πολύ θαυμασιώτερος εκείνου· διότι αυτός μεν δι' οργάνων εκήλει τους ανθρώπους με την δύναμιν που είχαν εις το στόμα, όπως και τώρα, ακόμη το ίδιον κάνει ο δυνάμενος ν' αυλή τα μέλη εκείνου καθόσον εκείνα που ο Όλυμπος ηύλει, τα θεωρώ ότι ήσαν του Μαρσούου, τούτου διδάξαντος· και μόνα αυτά, είτε επιτηδεις αυλητής είνε ο αυλών είτε πρόστυχος αυλητρίς, διαθέτουν εις έξαρσιν και δεικνύουν τους έχοντας ανάγκην των θεών και των μυσταγωγικών τελετών, διά τον λόγον ότι είνε θεία. Σὺ δε κατά τούτο διαφέρεις εκείνου, ότι χωρίς όργανα και διά μόνων των λόγων επιτυγχάνεις το ίδιον αποτέλεσμα. Ημείς δηλαδή,

ὅταν μεν ακοῦωμεν ἄλλον τινα ομιλοῦντα ἐπὶ οἰουδήποτε θέματος, ἔστω και αν πρόκειται περὶ πολὺ δυνατοῦ ρήτορος, κανεῖς μας δεν πολυσκοτίζεται διὰ τίποτε· ἀλλ' ὅταν ακοῦη τις σε να ομιλῇς ἡ και ἄλλον αφηγούμενον τους λόγους σου, ἔστω και αν οὗτος εἶνε εντελῶς ανεπιτήδεις, εἴτε ἀνὴρ εἶνε ο ακοῦων εἴτε γυνή εἴτε νεανίσκος, ὅλοι μένομεν κατάπληκτοι και κρεμασμένοι ἀπὸ τους λόγους σου. Εγὼ τουλάχιστον, ὦ ἄνδρες, εἰάν δεν εφοβούμην ὅτι θα με πάρετε ὡς εντελῶς μεθυσμένον, θα σας ἔλεγα ορκιζόμενος τι εγὼ ο ἴδιος ἔχω αισθανθῇ ἀπὸ τους λόγους αὐτοῦ και τι αισθάνομαι ἀκόμη και τώρα. Ὅταν δηλαδὴ τον ακοῦω, πολὺ περισσότερον ἀπὸ τους κορυβαντιώντας και ἡ καρδία μου πηδᾷ και δάκρυα χύνω ἀπὸ τους λόγους αὐτοῦ. Βλέπω δε και ἄλλους πάρα πολλοὺς να παθαίνουν τα ἴδια. Ενώ ακοῦων τον Περικλῆ και ἄλλους δεινούς ρήτορας, εὗρισκα μεν αὐτοὺς ευγλώττους, ἀλλὰ τίποτε τοιοῦτον δεν ἐπάθαινα, ουδὲ εταράσσετο ἡ ψυχὴ μου ουδὲ ηγανᾷκει ὡς διατελούντος εἰς κατάστασιν ἀνδραπόδου· ἀπὸ τους λόγους ὅμως τούτου ἐδὼ του Μαρσίου πολλάκις εὐρέθην εἰς τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν, ὥστε ἡ ζωὴ να μου φανῇ ἀφόρητος εφ' ὅσον εἶμαι ὅποιος εἶμαι.

Και δι' αὐτὰ ἐπίσης, Σωκράτη, δεν θα εὐπῇς ὅτι δεν εἶνε ἀληθῆ. Και την στιγμὴν αὐτὴν δε ἀκόμη αισθάνομαι, ὅτι αν ἀπεφάσιζα να δώσω ακρόασιν εἰς τους λόγους σου, δεν θα ἤμπορούσα να ἀνθέξω, ἀλλὰ θα ἐπάθαινα τα ἴδια. Διότι με ἀναγκάζει να συμφωνήσω μαζί του, ὅτι ενώ πολλά πράγματα μου λείπουν ἀκόμη, παραμελῶ μεν τον εαυτὸν μου, ἀναμιγνύομαι δε εἰς τα των Ἀθηναίων. Εὐρίσκομαι λοιπὸν εἰς την ἀνάγκην να φεύγω ὅπως θα ἔφευγα ἀπὸ τας Σειρήνας, κρατῶν κλεισμένα τ' αὐτιά μου, διὰ να μη μείνω ἐκεῖ καθισμένος πλησίον του μέχρις εσχάτου γήρατος.

Αὐτὸς δε εἶνε και ο μόνος ἄνθρωπος ἐνώπιον του οποιοῦ παθαίνω ἐκεῖνο που δεν θα ἐπίστευε κανεῖς ὅτι ὑπάρχει μέσα μου, το να εντραπῶ οποιονδήποτε· και ὅμως αὐτὸν εγὼ τον εντρέπομαι, και μόνον αὐτόν. Διότι ἡξεύρω καλά ὅτι, ενώ δεν θα ἤμπορέσω να του ἀντιτάξω καμμίαν ἀντίρρησην ὅτι δεν πρέπει να κάμω ὅσα αὐτὸς με συμβουλεύει, εν τούτοις, ὅταν τον αφήσω, θα υποχωρήσω χάριν της εκ μέρους των πολλῶν τιμῆς και υπολήψεως. Δραπετεύω λοιπὸν ἀπὸ πλησίον του και τον ἀποφεύγω, ὅταν δε τον ἐπανίδω, εντρέπομαι δι' ὅσα εμείναμεν σύμφωνοι. Και πολλάκις μεν νομίζω ὅτι με πολλὴν ευχαρίστησιν θα τον ἔβλεπα να μην ὑπάρχη μεταξύ των ἀνθρώπων ἀλλ' αν πάλιν ἐγένετο τούτο, εἶμαι βέβαιος ὅτι πολὺ μεγαλυτέρα θα ἦτον ἡ στενοχωρία μου, εἰς τρόπον ὥστε δεν ἡξεύρω, πῶς να κάμω με τον ἄνθρωπον αὐτόν.

Και αὐτὰ μεν ἐπάθα και εγὼ και ἄλλοι πολλοὶ εκ των συλημάτων του σατύρου τούτου· ακούσατε δε τώρα και ἄλλα, διὰ να ἰδῆτε ὅτι και ὁμοιος εἶνε πρὸς ὅτι εγὼ τον παρωμοίασα και την δύναμιν πόσον θαυμασίαν ἔχει. Διότι πρέπει να μάθετε ὅτι κανεῖς ἀπὸ σας δεν τον

γνωρίζει καλά· εγώ όμως, αφού ήρχισα, θα τον φανερώσω οποίος είναι. Λοιπόν ο Σωκράτης, τον βλέπετε ότι διάκειται ερωτικώς προς τους ωραίους και περί αυτούς τριγυρίζει διαρκώς και μένει εκστατικός από θαυμασμόν, και εκεί πάλιν τον βλέπετε αγνοούντα τα πάντα και μη γνωρίζοντα τίποτε, όπως φαίνεται από το ύφος του. Αι! αυτό δεν είναι ίδιον σειληνού; Είναι βέβαια και πάρα πολύ μάλιστα. Διότι το ύφος τούτο περιβάλλεται εξωτερικώς, απaráλλακτα όπως ο γεγλυμένος σειληνός· από μέσα δε, όταν ανοιχθή, πόσην, ω άνδρες συμπόται, νομίζετε ότι περικλείει σοφίαν; Μάθετε λοιπόν ότι ούτε εάν τις είναι ωραίος ενδιαφέρεται διόλου, αλλά καταφρονεί τόσον όσον δεν θα ημπορούσε κανείς να υποθέση, ούτε εάν είναι πλούσιος, ούτε εάν έχη άλλην τινα υπεροχήν εκ των υπό του πλήθους μακαριζομένων νομίζει δε ότι όλ' αυτά τα πλεονεκτήματα δεν αξίζουν τίποτε και ότι όλοι ημείς είμεθα μηδενικά, μη εκφράζων μεν διά του λόγου την ιδέαν του αυτήν, αλλ' εξακολουθών καθ' όλην του την ζωήν να ειρωνεύεται και να περιπαίζη όλον τον κόσμον. Όταν όμως ομιλή σπουδαιώς και ανοιχθή, δεν ηξεύρω αν και άλλος τις είδε τα εντός αυτού αγάλματα· εγώ όμως έτυχε να τα ιδώ, και μου εφάνησαν ότι είναι τόσον θεία και πολύτιμα και πάγκαλα και θαυμαστά, ώστε έκρινα ότι έπρεπε να κάμω ταχέως ό,τι θέλει ο Σωκράτης. Επειδή δ' ενόμισα ότι έδιδε πολλήν σημασίαν εις την ωραιότητά μου, εθεώρησα ως ανέλπιστον ευκαιρίαν και ευτύχημα σπάνιον δι' εμέ αποτελούν το να χαρισθώ εις τον Σωκράτη και να μάθω από το στόμα του όλα όσα ούτος εγνώριζε· διότι είχα δα πολύ μεγάλην ιδέαν διά την καλλονήν μου.

Αυτά λοιπόν έχων κατά νουν, ενώ πριν δεν συνέβαινε να συναναστρέφωμαι μετ' αυτού μόνος και άνευ ακολούθου, τώρα, αποπέμπων τον ακόλουθον, έμενα μαζί του μόνος. Διότι νομίζω πρόπον να σας ειπώ όλην την αλήθειαν· ακούσατέ με λοιπόν με προσοχήν, και συ, Σωκράτη, εάν ψεύδωμαι, εξέλεγχέ με. Κατ' αυτόν τον τρόπον ήρχισα να τον συναναστρέφωμαι μόνος προς μόνον, ενόμιζα δε ότι αμέσως θ' αρχίση να μου λέγη όσα συνήθως έχει να ειπή εραστής προς αγαπώμενον όταν μείνουν μόνοι, και έχαιρον δι' αυτό. Εν τούτοις απολύτως τίποτε από αυτά δεν συνέβη, αλλ' αφού συνδιελέχθη όπως συνήθως μαζί μου όλην την ημέραν, ανεχώρησεν. Έπειτα από τον επροκάλεσα να γυμνασθώμεν μαζί και συνεγυμναζόμεν, νομίζων ότι εδώ πλέον θα λάβη τέλος η υπόθεσις. Συνεγυμνάζετο λοιπόν μαζί μου και προσεπάλαιε πολλάκις ουδενός παρόντος· τι να σας ειπώ όμως; το αποτέλεσμα δεν υπήρξε περισσότερον ευνοϊκόν εις τον σκοπόν μου. Βλέπων ότι με αυτά δεν κατώρθωνα τίποτε, έκρινα πρόπον να επιτεθώ κατά του ανδρός κρατερώς και να μην αφήσω να μου ξεφύγη, μια φορά που είχε γείνει αρχή, αλλά να μάθω πρώτα τι συμβαίνει. Προσκαλώ λοιπόν αυτόν να συνδειπνήσωμεν, απaráλλακτα ωσάν εραστής θέλων να καταφέρω τον αγαπώμενον. Αλλά και εις αυτό δεν εφάνη πρόθυμος

να μ' ευχαριστήση αμέσως, ἐπεισθῇ ὁμως μετὰ παρέλευσιν ολίγου καιροῦ. Ἐν τούτοις τὴν πρώτην φοράν που ἦλθεν, ἠθέλησε ν' αναχωρήσῃ αμέσως μετὰ τὸν δείπνον· ἐγὼ δὲ ἐντραπείς τότε τὸν ἀφήκα ν' ἀπέλθῃ· καὶ διὰ τοῦτο προσκαλέσας αὐτὸν καὶ πάλιν, μετὰ τὸ δείπνον παρέτεινα τὴν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ ὅταν ἠθέλησε ν' αναχωρήσῃ, επικαλούμενος τὸ προχωρημένον τῆς ὥρας τὸν ἠνάγκασα νὰ μείνῃ. Ἀνεπαύετο λοιπὸν εἰς τὴν συνεχομένην μετὰ τῆς ἰδικῆς μου κλίνην, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ εἶχε δευπνήσει, κανεῖς δὲ ἄλλος δὲν ἐκοιμάτο εἰς τὸ οἶκημα, παρὰ μόνον ἡμεῖς.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς διηγήσεως, τὰ πράγματα ἤμπορουν νὰ λεχθὺν ἐνώπιον οἰοῦντο ὅτι· τὰ παρακάτω ὁμως δὲν θὰ με ἠκούατε ποτὲ νὰ τα διηγηθῶ, εἰ μὴν πρῶτον μὲν ὁ οἶνος κατὰ τὴν παροιμίαν, μαζί με τὰ παιδιὰ ἢ χωρὶς αὐτά, δὲν ἦτο ἀληθὴς, καὶ εἰ μὴν ἔπειτα τὸ ν' ἀποκρύψω ἔργον υπερήφανον τοῦ Σωκράτους, ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἐπαίνου, δὲν μου ἐφαίνετο ἀδίκον πρᾶγμα. Πρὸς τούτοις ἔχω πάθει κ' ἐγὼ αὐτὸ που παθαίνουν οἱ δηχθέντες ἀπὸ ἐχιδνῶν· διότι λέγεται ὅτι ὅταν τύχῃ νὰ πάθῃ κανεὶς τὸ πάθημα αὐτό, δὲν θέλγει νὰ διηγηθῇ τι υπέφερε παρὰ μόνον εἰς ὅσους ἔχουν δηχθῇ, φρονῶν ὅτι μόνον αὐτοὶ ἤμπορουν νὰ τὸν καταλάβουν καὶ νὰ τὸν συγχωρήσουν, εἰ μὴν ἐκ τῆς οδύνης ἦτο ἱκανὸς τὸ παν νὰ πράττῃ καὶ νὰ λέγῃ. Καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἔχω δηχθῇ ἀπὸ κάτι ἀλγεινότερον ἀκόμη καὶ εἰς τὸ ἀλγεινότατον ἀπὸ ὅλα ὅπου εἶνε δυνατόν κανεὶς νὰ δηχθῇ — εἰς τὴν καρδίαν ἢ ψυχὴν δηλαδὴ, ἢ οἴῳ ὅτι ἄλλως πρέπει νὰ ονομασθῇ, πληγείς τε καὶ δηχθείς ἀπὸ τὰ φιλοσοφικὰ διδάγματα, τῶν ὁποίων τὰ διδάγματα εἶνε πολὺ ἀγριώτερα τῆς ἐχιδνῆς, ὅταν συλλάβουν ψυχὴν κατάλληλον ἐνὸς νέου, καὶ ὠθοῦν εἰς οἰασδήποτε πράξεις καὶ λόγους· βλέπω ἐξ ἄλλου γύρω μου Φαῖδρους, Ἀγάθωνας, Εὐρυξιμάχους, Πανσανίας, Ἀριστοδήμους τε καὶ Ἀριστοφάνους· διὰ τὸν ἴδιον δὲ τὸν Σωκράτη τι πρέπει νὰ εἰπῇ κανεὶς, καὶ ὅσους ἄλλους; διότι ὅλοι σεις ἔχετε πάθει ἀπὸ τὴν ἰδίαν μανίαν καὶ μέθην τῆς φιλοσοφίας· διὰ τοῦτο ὅλοι σας θὰ μ' ἐννοήσετε· καὶ θὰ συγχωρήσετε καὶ τὰ τότε πραχθέντα καὶ τὰ τὸρα λεγόμενα· οἱ δὲ οἰκείται καὶ εἰ μὴν τις ἄλλος ὑπάρχῃ βέβηλος καὶ ἀγροικὸς, ἀς βουλώσων καλὰ τ' αὐτιά του. Ὅταν λοιπὸν, ὦ ἄνδρες, ὁ μὲν λύχνος ἐσβέσθῃ, οἱ δὲ δούλοι ἀπὸ τῆς ἐκρίνας ὅτι ἔπρεπε ν' ἀφήσω τὰς περιστροφὰς καὶ νὰ τοῦ εἰπῶ ἐλευθέρως ὅτι ἐσκεπτόμην καὶ κινήσας αὐτόν,

- Σωκράτη, κοιμάσαι; ἐρώτησα.
- Ὅχι δὲ ἀκόμη, μου ἀπήντησε.
- Ἡξεύρεις λοιπὸν τι ιδέα ἔχω;
- Πῶς νὰ τὸ γνωρίζω; εἶπε.

— Ἐχω τὴν ιδέα, ἐπανέλαβα, ὅτι ὁ μόνος ἄξιος ἐμοῦ ἐραστὴς που μοι ἔτυχε εἶσαι σὺ, καὶ μοι φαίνεται πῶς διστάζεις νὰ μου ἀποκαλύψῃς τὰ αἰσθημάτων σου· ἐγὼ δὲ ἰδοὺ πῶς σκέπτομαι· φρονῶ ὅτι θὰ ἦτον

ανόητον να μη χαρισθώ εις σε και ως προς αυτό και δι' ὅτιδῆποτε ἄλλο, είτε της περιουσίας μου θα είχες ανάγκην είτε των φίλων μου. Διότι δι' ἐμέ το κυριώτερον ἀπ' ὅλα εἶνε να γείνω ὅσον το δυνατόν τελειότερος, προς τοῦτο δε νομίζω ὅτι ἀντιλήπτορα, καταλληλότερον ἀπὸ σε δεν θα εὕρω κανένα. Καὶ μα την ἀλήθειαν πολὺ περισσότερον θα ἐντρεπόμενην τοὺς φρονίμους μὴ χαριζόμενος εἰς τοιοῦτον ἄνδρα, ἀφ' ὅσον χαριζόμενος, θα ἐντρεπόμενην τοὺς πολλοὺς καὶ ἀνοήτους.

Καὶ αὐτός, ἀφού με ἤκουσεν, εἶπεν εἰρωνικώτατα, ὅπως συνηθίζει, καὶ πολὺ σύμφωνα με τὸν χαρακτήρα του:

— Φίλτατε Ἀλκιβιάδῃ, φαίνεσαι τῶντι ἀντιλαμβανόμενος τὸ συμφέρον σου ὅχι καὶ ἀσχημα, ἀν ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε ἀληθὴ ὅσα λέγεις περὶ ἐμοῦ καὶ ὅτι ὑπάρχει εἰς ἐμέ δυνάμεις τις, διὰ τῆς ὁποίας ἡμπορεῖς να γείνης καλύτερος· θα βλέπῃς βέβαια εἰς ἐμέ κάποιον κάλλος θαυμάσιον καὶ πάμπολυ τῆς ἰδικῆς σου εὐμορφίας διαφέρον. Εἰάν λοιπὸν αὐτὸ βλέπων ἐπιδιώκεις να μετὰσχῃς καὶ συ καὶ ν' ἀνταλλάξῃς κάλλος ἀντὶ κάλλους, ζητεῖς να με καταπλεονεκτῇς ὅχι ὀλίγον, ἐπιχειρῶν, εἰς ἀντάλλαγμα φαινομένων, ἀλήθειαν καλὴν ν' ἀποκτήσῃς καὶ τῶντι χρυσὰ με χάλκινα ν' ἀλλάξῃς ἐννοῶν (26). Ἀλλ', ὦ μακάριε, κύτταξε καλύτερα μήπως κάνῃς λάθος καὶ δεν ἀξίζω τίποτε. Ἡ ὅρασις τῆς διανοίας ἀρχίζει να βλέπῃ οἷός, ὅταν ἡ τῶν ομμάτων ἀρχίξῃ να παρακμάζῃ· συ δε εἶσαι μακρὰν ἀπ' αὐτὰ ἀκόμῃ.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας:

— Τα μὲν ἐκ μέρους μου, εἶπα, αὐτὰ εἶνε, καὶ τίποτε δεν ἐλέχθη ἄλλως ἢ ὅπως το διανοοῦμαι· συ δε σκέψου ἐπ' αὐτῶν καὶ ἀποφάσισε ὅ,τι νομίζεις ἀριστον καὶ δι' ἐμέ καὶ διὰ σε.

— Πολὺ σωστά βέβαια λέγεις ὡς προς αὐτὸ· ἔχομεν λοιπὸν καιρὸν εἰς τὸ μέλλον να σκεφθώμεν καὶ να κάμωμεν ὅ,τι θα μας φανῇ περὶ τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀριστον.

Εγὼ λοιπὸν αὐτὰ, ἀκούσας καὶ εἰπὼν, καὶ ρίψας τρόπον τινα ὡς βέλη, ἐθεώρουν αὐτὸν τρωθέντα· καὶ ἐγερθεὶς, χωρὶς να του δώσω καιρὸν να εἰπῇ τίποτε ἄλλο, ἐφόρεσα τὸ ἱμάτιον τοῦτο — διότι ἦτον χειμὼν — καὶ κατεκλίθην ὑπὸ τὸν τρίβωνα αὐτοῦ, περιβαλὼν δε διὰ τῶν χειρῶν τὸν ἀληθῶς δαιμόνιον καὶ θαυμαστὸν τοῦτον ἄνδρα, ἐμεινα μαζί του ὅλην τὴν νύκτα. Καὶ δι' αὐτὰ ἐπίσης, ὦ Σώκρατες, δεν θα εὐπῇς ὅτι ψεύδομαι. Μ' ὅλ' αὐτὰ ἐν τούτοις που ἔκαμα ἐγὼ, αὐτὸς ἐμείνεν ἐντελῶς ἀπαθὴς καὶ κατεφρόνησε τὴν ὠραιότητά μου καὶ κατεγέλασε καὶ ὕβρισεν· ἐκεῖνο δηλαδὴ που ἐγὼ ἐν τούτοις ἐνόμιζα πὼς κάτι εἶνε, ὦ ἄνδρες δικασταί· διότι δικαστὰς σας θέλω τῆς υπερηφανείας τοῦ Σωκράτους. Καὶ μάθετε λοιπὸν, μα θεοὺς, μα θεάς, ὅτι ἀφού ἐκοιμήθηκα με τὸν Σωκράτη, ἐσηκώθηκα χωρὶς να συμβῇ τίποτε παραπάνω ἀφ' ὅτι θα συνέβαινεν ἀν ἐκοιμώμην μετὰ πατρός ἢ ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου.

Αἱ λοιπὸν, ἐπεὶ ἀπὸ αὐτὸ στοχάζεσθε εἰς ποῖαν πνευματικὴν κατάστασιν διετέλουν, θεωρῶν μὲν τὸν εαυτὸν μου ὑβρισθέντα, ἀλλὰ

και θαυμάζων του ανδρός τον χαρακτήρα και την σωφροσύνην και την δύναμιν της ψυχής, μη φανταζόμενος δε ποτέ ότι ἦτο δυνατόν να συναντήσω άνθρωπον ὅμοιον με αὐτόν εἰς φρόνησιν και σταθερότητα; εἰς τρόπον ὥστε οὔτε να οργισθῶ ἡμπορούσα οἰωσδήποτε και να στερηθῶ της συναναστροφῆς αὐτοῦ οὔτε να τον προσελκύσω εὑρίσκα τρόπον. Διότι ἤξευρα καλά ὅτι ἀπέναντι μεν των χρημάτων ἦτον πολὺ περισσότερον ἄτρωτος κατὰ πάντα τρόπον ἀφ' ὅ,τι ἦτον ὁ Αἴας ἀπέναντι του σιδήρου, ἀπὸ ἐκεῖνο δε που μόνον ἐνόμιζα πῶς θα τον ἀναγκάσῃ να παραδοθῇ, μου εἶχεν ἐκφύγει. Διετέλουν λοιπὸν εἰς ἀμηχανίαν, υποδουλωθεῖς ὑπὸ του ἀνθρώπου αὐτοῦ ὅσον κανεῖς ποτέ δεν ἐφθασε να υποδουλωθῇ ὑπὸ ἄλλου.

Ὅλ' αὐτὰ μου εἶχαν συμβῇ ἤδη, ὅταν κατόπιν εὐρεθήκαμεν μαζὺ κατὰ την εἰς Ποτίδαιαν ἐκστρατείαν, ὅπου και συνεσιτούμεν. Ἐκεῖ λοιπὸν, πρῶτον μεν εἰς τας κακοπαθείας ἀντεῖχε περισσότερον ὅχι μόνον ἐμοῦ, ἀλλὰ και ὅλων ἐν γένει των ἄλλων. Ἐάν εὐρισκόμεθα εἰς την ἀνάγκην ἀποκλεισθέντες που, ὅπως συμβαίνει εἰς τας ἐκστρατείας, να μείνωμεν νηστικοί, τίποτε δεν ἦσαν οἱ ἄλλοι ἀπέναντί του ὡς προς την καρτερίαν· και εἰς τας εὐωχίας πάλιν μόνος αὐτός ἤξευρε ν' ἀπολαμβάνῃ κατὰ τε τ' ἄλλα και ὡς προς τον πότον δε ἀκόμη, εἴαν, μολονότι ἀποφεύγων να πίνῃ, ἠθέλεν ἀναγκασθῇ εἰς τούτο, ἐβάλλε κάτω ὅλους, και το θαυμαστότερον ἀπ' ὅλα εἶνε ὅτι τον Σωκράτη δεν ὑπάρχει ἄνθρωπος που να τον εἶδε ποτέ μεθυσμένον· τούτου ἄλλως την ἀπόδειξιν μου φαίνεται πῶς θα την ἔχετε και τὸρ' ἀμέσως. Ὡς προς δε πάλιν την ἀντοχήν εἰς το ψῆχος — διότι οἱ χειμῶνες εἶνε πολὺ βαρεῖς εἰς τα μέρη ἐκεῖνα — δεν εἶχε τον ὅμοιον του πάντοτε μεν, ἀλλ' ἰδίως κάποτε που ὁ παγετός ἦτον πάρα πολὺ φοβερός, ἐνῶ ὅλοι ἢ δεν ἐβγαιναν ἐξω, ἢ ἀν ἐβγαιναν, ἐφορούσαν ὅσον ἡμπορούσαν περισσότερα, υποδημένοι δε και τυλιγμένοι εἰς τους πόδας με ἀρνακίδας και πιλήματα, αὐτός ἐν τούτοις ἐξήρχετο φέρων ἱμάτιον μεν τοιοῦτον ὁποῖον και πρὶν εὐνείθιζε να φορῇ, ἀνυπόδητος δε ἐβάδιζεν ἐπάνω εἰς τα κρύσταλλα ευκολώτερα παρά οἱ ἄλλοι που ἦσαν υποδημένοι. Οἱ στρατιῶται μάλιστα τον εστραβοκῦτταζαν νομίζοντες ὅτι θέλει να δείξῃ καταφρόνησιν προς αὐτούς.

Και ταῦτα μεν δη ταῦτα·

μα κι ἄλλο του κατόρθωμα μεγάλο του γενναίου

ἐκεῖ κάποτε κατὰ την ἐκστρατείαν αὐτήν, ἀξίζει τον κόπον να το ἀκούσετε. Μίαν φοράν λοιπὸν εἶχε σταθῇ κάπου ἐκεῖ σὺν νουνος ἀπὸ το πρῶί, προσηλωμένος εἰς κάτι, και ἐπειδὴ το πράγμα δεν ἐπῆγαινε, φαίνεται, καλά, δεν παρητεῖτο, ἀλλ' ἐξηκολούθει να μένῃ ἐκεῖ ἀκίνητος ζητῶν να εὕρῃ ἐκεῖνο που ἠθέλε. Εἶχεν ἐλθεῖ ἤδη μεσημβρία και πολλοὶ εἶχαν πλέον μυρισθῇ το πράγμα και ἐκοινολογεῖτο ἀπὸ τον ἓνα εἰς τον ἄλλον ὅτι ὁ Σωκράτης ἀπὸ την αὐγὴν ἐστέκετο ἐκεῖ κάτι συλλογιζόμενος. Εἰς το τέλος μερικοὶ ἀπὸ τους Ἴωνας, ἐπειδὴ εἶχε

βραδυάσει πλέον, αφού εδείπνησαν, έφεραν έξω καθένας το χαμόστρωμά του — διότι ήτον θέρος τότε — και ενώ εκοιμώντο εις την δροσιάν, συγχρόνως παρηκολούθουν αυτόν διά να ιδούν αν θα μείνη έτσι όλην την νύκτα. Και τώνοντι έμεινεν έως ότου εξημέρωσε και ανέτειλεν ο ήλιος· έπειτα ανεχώρησεν, αφού προσευχήθη εις τον ήλιον.

Αν θέλετε τώρα να μάθετε και οποίος είνε εις τας μάχας, ακούσατε· διότι επιβάλλεται να του αποδοθή δικαιοσύνη και ως προς αυτό. Όταν λοιπόν έγεινεν η μάχη, της οποίας τ' αριστεία έδωσαν εις εμέ οι στρατηγοί, αυτός μόνος μου έσωσε την ζωήν και κανείς άλλος, διότι πληγωμένον όντα δεν ηθέλησε να με αφήση, αλλά διέσωσε και τα όπλα μου και εμέ τον ίδιον. Και εγώ μεν, ω Σώκρατες, και τότε επέμενα να δώσουν εις σε τ' αριστεία οι στρατηγοί, ως προς αυτό δε βέβαια ούτε θα με κατηγορήσης ούτε θα ειπής ότι ψεύδομαι· αλλ' ενώ οι στρατηγοί ήθελαν να δώσουν εις εμέ τ' αριστεία αποβλέποντες εις την τάξιν μου, συ ο ίδιος εφάνης προθυμότερος των στρατηγών διά να τα λάβω εγώ και όχι συ.

Προς τούτοις έπρεπεν, ω άνδρες, να ιδήτε τον Σωκράτη κατά την άτακτον διά φυγής υποχώρησιν μας από το Δήλιον. Εγώ είχα ίππον εις την μάχην αυτήν, αυτός δε τον βαρύν του πεζού οπλισμόν. Υπεχώρει λοιπόν μετά τον διασκορπισμόν πλέον όλων αυτός και ο Λάχης μαζί· τους συναντώ δ' εγώ και μόλις τους είδα φωνάζω εις αυτούς να έχουν θάρρος και ότι εγώ δεν θα τους αφήσω. Εδώ δα είνε που είδα και καλύτερα τον Σωκράτη παρά εις την Ποτίδαιαν· διότι ο ίδιος διέτρεχα ολιγώτερον κίνδυνον, επειδή ήμουν έφιππος· και πρώτον παρετήρησα πόσον ανώτερος του Λάχητος ήτο εις αταραξίαν έπειτα μου εφαινότο, ω Αριστόφανες, πώς τον έβλεπα όπως τον παρέστησες συ, περιπατούντα δηλαδή κ' εκεί όπως κ' εδώ, υπερήφανον και λοξοβλέποντα (28), ηρέμα περισκοπούντα και τους ιδικούς μας και τους πολεμίους, κατά τρόπον που εφανέρωνεν εις τον καθένα και από πολύ μακράν ακόμη, ότι αν κανείς ετολμούσε να πλησιάση τον άνδρα, θ' απεκρούετο ερρωμένως. Διά τούτο και η υποχώρησις και αυτού και του Λάχητος συνετελέσθη ακινδύνως· διότι σχεδόν πάντοτε εις τον πόλεμον τους ούτω διακειμένους ουδέ καν τους πλησιάζουν, αλλά καταδιώκουν τους προτροπάδην φεύγοντας.

Εις αυτά, και άλλα πολλά και θαυμάσια θα ημπορούσε κανείς να προσθήη εις έπαινον του Σωκράτους· αλλά προκειμένου μεν περί πάσης άλλης υπεροχής, ημπορεί κανείς ίσως να την εύρη και εις άλλους, το δε να μην ομοιάζη τις προς κανένα από τους ανθρώπους, μήτε από τους παλαιούς μήτε από τους τορινούς, αυτό είνε άξιον ιδιαιτέρου θαυμασμού. Με τον Αχιλλέα λόγου χάριν, όποιος ανεδείχθη, θα ημπορούσε να παρομοιάση κανείς και τον Βρασίδαν και άλλους, και με τον Περικλή πάλιν, και τον Νέστορα και τον Αντήγορα· είνε δε και άλλοι που ημπορούν να παραλληλισθούν κατ' αυτόν τον τρόπον· ενώ

το αλλόκοτον του ανθρώπου τούτου, και εις τον χαρακτήρα και εις τους λόγους, δεν ημπορεί κανείς να το εύρη, οσονδήποτε και αν σκεφθή, εις κανένα ούτε από τους σημερινούς ούτε από τους παλαιούς, εκτός εάν τον παρομοιάση με ό,τι εγώ τον παρωμοίασα, όχι δηλαδή με άνθρωπον οιονδήποτε, αλλά με σειληνούς και σατύρους, και αυτόν και τους λόγους του.

Και του λόγου δοθέντος, πρέπει να προστεθή εδώ και τούτο, το οποίον παρέλειψα εις την αρχήν, ότι δηλαδή και οι λόγοι αυτού ομοιότατοι είνε προς τους διανοιγομένους σειληνούς. Τῶντι, τα λεγόμενα του Σωκράτους θα εφαινοντο κατ' αρχάς γελοία εις τον επιθυμούντα να τον ακούση· τόσον αι λέξεις και αι εκφράσεις διά των οποίων περιβάλλεται έξωθεν η έννοια αυτών ομοιάζουν με αναιδούς τινος σατύρου δοράν. Διότι ομιλεί περί όνων σαμαρωμένων και χαλκέων και σκυτοτόμων και βυρσοδεψών, και φαίνεται τα αυτά διά των αυτών αεννάως λέγων, εις τρόπον ώστε κάθε άπειρος και ανόητος άνθρωπος ήθελε γελάσει περιφρονητικώς εις τους λόγους αυτού. Όταν όμως τους ιδή τις διανοιγομένους και εισδύση εντός αυτών, πρώτον μεν θα τους εύρη ως τους μόνους λόγους που έχουν έννοιαν μέσα τους, έπειτα δε θειοτάτους και πλείστ' αγάλματ' αρετής περικλείοντας και αναφερομένους εις πλείστα ή μάλλον εις όλα όσα αρμόζει να έχη υπ' όψιν ο θέλων να γείνη καλός και αγαθός.

Αυτά είνε, ω άνδρες, που επαινώ εγώ τον Σωκράτη· και επίσης που τον κατηγορώ, εκθέσας μαζί και τους εξευτελισμούς που υπέστην από αυτόν. Και δεν έχει μεταχειρισθή μόνον εμένα κατ' αυτόν τον τρόπον, αλλά και Χαρμίδην τον Γλαύκωνος και Ευθύδημον τον Διοκλέους και άλλους πάρα πολλούς, τους οποίους εξαπατών ως δήθεν εραστής, αγαπώμενος μάλλον ο ίδιος καθίσταται αντι εραστού. Αυτά δε τα λέγω και διά σε, Αγάθων, διά να μην εξαπατάσαι υπό τούτου, αλλά να πάρης μάθημα από τα ιδικά μας παθήματα και φυλαχθής, και μην αφήσης ωσάν νήπιον να πάθης πρώτα κ' έπειτα να μάθης κατά την παροιμίαν.

Αυτά είπεν ο Αλκιβιάδης, όλοι δε εγέλασαν διά την παρρησίαν αυτού και διότι εφαινετο ερωτικώς ακόμη διακείμενος προς τον Σωκράτη.

— Δεν μου φαίνεται να είσαι διόλου μεθυσμένος, Αλκιβιάδη, είπε τότε ο Σωκράτης. Διότι άλλως δεν θα ήτον ποτέ δυνατόν να τα καταφέρης τόσον καλά με τας περιστροφάς σου ώστε ν' αποκρύψης τίνος ένεκα είπες όλ' αυτά, και μόνον εις το τέλος έκαμες λόγον περί αυτού και παρέργως τρόπον τινα, ωσάν τάχα αυτά που είπες να μην τα είπες δι' αυτό, διά να βάλης δηλαδή σκάνδαλα μεταξύ εμού και του Αγάθωνος, έχων την αξίωσιν εγώ μεν μόνον σε ν' αγαπώ και κανένα άλλον, ο δε Αγάθων πάλιν μόνον υπό σου ν' αγαπάται και υπό κανενός άλλου. Δεν μας εγέλασες όμως, και όλον σου αυτό το δράμα το σατυρικόν και σειληνικόν εφανερώθη τι σκοπόν είχε. Αλλ' ας μην του

γείνη αυτή η χάρις, φίλτατε Αγάθων, και έχε τον νουν σου ώστε κανείς να μην ημπορή να βάλει σκάνδαλα μεταξύ εμού και σου.

Και ο Αγάθων:

— Πραγματικώς, ω Σώκρατες, είπε, μου φαίνεται πως έχεις δίκαιον. Το συμπεραίνω δε αυτό και εκ τούτου, ότι κατεκλίθη μεταξύ εμού και σου, διά να μας χωρίση. Δεν θα του περάση όμως, διότι εγώ θα σηκωθώ να κατακλιθώ κοντά σου.

— Εμπρός λοιπόν, επανέλαβεν ο Σωκράτης, έλα κ' εξαπλώσου εδώ, έπειτα από εμέ.

— Ω Ζευ! ανέκραξεν ο Αλκιβιάδης, τι υποφέρω διαρκώς από τον άνθρωπον αυτόν! Το νομίζει χρέος μου να είμαι παντού κατώτερός του. Αλλ' αν όχι τίποτε άλλο, ω θαυμάσιε, τουλάχιστον άφησε τον Αγάθωνα να κατακλιθή μεταξύ των δύο.

— Αλλ' αυτό είναι αδύνατον, είπεν ο Σωκράτης. Διότι αφού συ έκαμες τον έπαινόν μου, πρέπει κ' εγώ να επαινέσω τον προς τα δεξιά μου. Αλλ' εάν ο Αγάθων κατακλιθή έπειτα από σε, δεν θα μ' επαινέση βέβαια και πάλιν, πριν αυτός μάλλον υπ' εμού επαινεθή. Άφησε λοιπόν, ω δαιμόνιε, και μη φθονήσης τον νέον διά τον έπαινον που θα του κάμω· διότι πολύ επιθυμώ να τον εγκωμιάσω.

— Ιού, ιού! εφώναξεν ο Αγάθων, Αλκιβιάδη, δεν είνε δυνατόν να μείνω εδώ, διότι εννοώ προ παντός να επαινεθώ από τον Σωκράτη, και δι' αυτό θ' αλλάξω θέσιν.

— Τα ίδια τα συνηθισμένα, είπεν ο Αλκιβιάδης· Σωκράτους παρόντος, αδύνατον άλλος κανείς να έλθη εις επικοινωνίαν με την ωραιότητα. Και τώρα ακόμη τι εύκολα και τι ευλογοφανή πρόφασιν ευρήκε, διά να φέρη κοντά του και τούτον εδώ.

Ο Αγάθων εσηκώνετο ήδη διά να κατακλιθή πλησίον του Σωκράτους· αλλ' έξαφνα κατέφθασεν όμιλος από πολλούς ευθυμούντας, οι οποίοι ευρόντες την θύραν ανοικτήν διότι κάποιος εξήρχετο την στιγμήν αυτήν, επροχώρησαν κατ' ευθείαν μέσα και εξηπλώθησαν κοντά εις τους άλλους, θόρυβος δ' επεκράτησε τότε εις όλα και πάσα ευκοσμία εξέλιπεν, ηναγκάσθησαν δε όλοι να πίνουν πολύν οίνον. Και ο μεν Ερυξίμαχος και ο Φαίδρος, επρόσθεσεν ο Αριστόδημος, ανεχώρησαν, αυτός δε ο ίδιος κατελήφθη από ύπνον και, καθώς ήτον εποχή των μακρών νυκτών, εκοιμήθη πάρα πολύ, όταν δ' εξύπνησε περί την αυγήν, των πετεινών λαλούντων πλέον, είδε τους μεν άλλους κοιμωμένους ή απελθόντας, μόνους δε τον Αγάθωνα, τον Αριστοφάνη και τον Σωκράτη αγρυπνούντας ακόμη και πίνοντας από μεγάλην κανάταν ερχομένων γύρω δεξιά. Είχε δε τον λόγον ο Σωκράτης την στιγμήν εκείνην· και τας μεν λεπτομερείας της συζητήσεως ο Αριστόδημος είπεν ότι δεν τας ενθυμείτο, και διότι δεν την επρόφθασεν εξ αρχής και διότι εμισονύσταζεν ακόμη· κεφαλαιώδης όμως είπεν ότι ο Σωκράτης ηνάγκασε τους άλλους δύο να συμφωνήσουν, ότι η ικανότης

προς σύνθεσιν κωμωδίας καὶ τραγωδίας τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἴδιον εἶνε, καὶ ὅτι ὁ κατέχων τὴν τέχνην τοῦ τραγωδιοποιοῦ εἶνε καὶ κωμωδιοποιός. Εὐρισκόμενοι λοιπὸν οὗτοι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συμφωνήσουν εἰς αὐτὰ καὶ μὴ παρακολουθοῦντες πολὺ πολὺ τὴν συζήτησιν, ἤρχισαν νὰ νυστάζουν, καὶ πρῶτος μὲν ἀπεκοιμήθη ὁ Ἀριστοφάνης, ἡμέρας δὲ ἤδη γινομένης καὶ ὁ Ἀγάθων. Ὁ δὲ Σωκράτης, ἀφοῦ τοὺς ἀποκοίμισε, εσηκώθη καὶ ἀνεχώρησε, συνοδευόμενος ὅπως συνήθως ὑπὸ τοῦ Ἀριστοδήμου, μεταβάς δὲ εἰς τὸ Λύκειον, ἀφοῦ ἐπλύθη, διήλθεν ἐκεῖ ὅπως καὶ ἄλλοτε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας, καὶ μόνον περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπήγε ν' ἀναπαυθῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ.

Η Σειρά των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, των Εκδόσεων Φέξη, υπήρξεν ένας σταθμός στα ελληνικά χρονικά. Για πρώτη φορά προσφερόταν συστηματικά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, η αρχαία ελληνική σκέψη (Ιστορία, φιλοσοφία, ποίηση, δράμα, δικανικός και πολιτικός λόγος) σε δημιουργικές μεταφορές της, από τους άριστους μεταφραστές του τόπου, στην πιο σύγχρονη μορφή που πήρε εξελισσόμενο το γλωσσικό της όργανο. Ο Όμηρος, οι Τραγικοί κι ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Αριστοτέλης, ο Θεόκριτος, ο Θεόφραστος, ο Επίκτητος, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός κλπ. προσφέρονται και σήμερα, στις κλασικές πια μεταφράσεις των Πολυλά, Ραγκαβή, Μωραϊτίδη, Κονδυλάκη, Ποριώτη, Γρυπάρη, Τανάγρα, Πολέμη, Καμπάνη, Καζαντζάκη, Βάρναλη, Αυγέρη, Βουτιερίδη, Ζερβού, Φιλαδελφέως, Τσοκόπουλου, Σιγούρου, Κ. Χρηστομάνου κλπ, σε μια σύγχρονη σειρά εκδόσεων βιβλίου τσέπης, πράγμα που επίσης γίνεται για πρώτη φορά, συστηματικά, στην Ελλάδα.

End of the Project Gutenberg EBook of Symposium, by Plato

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK SYMPOSIUM ***

***** This file should be named 35789-h.htm or 35789-h.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:

<http://www.gutenberg.org/3/5/7/8/35789/>

Produced by Sophia Canoni

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do

practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm
electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation"

or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are

located in the United States, we do not claim a right to prevent you from

copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of

this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with

the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in

a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning

the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently

whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the

phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied

and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the

work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1

through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional

terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or

distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days

of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR

INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works,

harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact

information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations.

To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

Εκδόσεις schooltime.gr

Εκπαίδευση & Πολιτισμός

Τηλ.: 6977554086

e-mail: info@schooltime.gr

website: www.schooltime.gr

